

**TURUN
YLIOPISTO**

"This is what it sounds like on Planet Pumpkin"

Avaruuden tematiikka The Smashing Pumpkins -yhtyeen
tuotannossa vuosina 1991–1996

Sami Skantsi

Pro gradu -tutkielma

Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelma

Digitaalinen kulttuuri

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Lokakuu 2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelma, digitaalinen kulttuuri

Sami Skantsi

”This is what it sounds like on Planet Pumpkin”. Avaruuden tematiikka

The Smashing Pumpkins -yhtyeen tuotannossa vuosina 1991–1996

Sivumäärät: 101 sivua, 10 liitesivua

Avaruus on ollut suosittu aihe populaarimusiikissa 1950-luvun alkupuolelta asti, jolloin avaruuden tutkiminen ja siihen liittyvä teknologian kehitys kiihdyttivät kosmisen kaukaisuuden kuvittelemista. Musiikissa avaruuden kautta on kuvattu muun muassa yhteiskunnallisia ilmiöitä, kulttuurisia virtauksia ja henkilökohtaisia tunteita.

Tutkimukseni tarkastelee avaruuden tematiikkaa yhdysvaltalaisen The Smashing Pumpkins -rockyhtyeen tuotannossa vuosina 1991–1996. Tavoitteena on selvittää, miten avaruuden tematiikka kuuluu ja näkyy yhtyeen tuotannossa valitulla ajanjaksolla, mitä laajempiin kulttuurisiin asiayhteyksiin liittyviä merkityksiä yhtye sillä välitti ja miksi yhtye käytti avaruuden tematiikkaa tuotannossaan tarkastelujaksolla. Tutkimusmenetelminä käytän sisällönanalyysia ja lähilukua.

Tutkimuksen aineisto koostuu The Smashing Pumpkinsin kolmesta studiolevystä, kolmesta kokoelmajulkaisusta sekä kahdesta singlejulkaisusta ja yhdestä EP-levystä. Yhteensä aineisto sisältää 92 musiikkikappaletta ja 214 kuvaa. Lisäksi aineisto käsittää yksitoista musiikkivideota. Tutkimuksen täydentävä aineisto koostuu yhtyeen haastattelulausunnoista ja kappaleita avaavista kommentaareista. Tutkimus keskittyy erityisesti tekstimuotoisiin avaruusviittauksiin lähestyen aineiston visuaalista avaruuskuvastoa näitä tukevana ja välittävänä.

Avaruuden tematiikka kuuluu ja näkyy aineistossa laajasti. Kappaleista noin kaksi viidesosaa ja julkaisujen kuvista lähes yksi neljäsosa sisältää vähintään yhden viittauksen avaruuteen. Lisäksi kaksi levyotsikkoa viittaa avaruuteen, ja yhdestätoista musiikkivideosta seitsemän sisältää avaruusaiheista visuaalista kuvastoa. Tekstisisältöjen kohdalla avaruuden tematiikan käyttö on vertauskuvallista. Visuaalisen aineiston tapauksessa taas viittaukset ovat sekä yksittäisiä avaruuteen liittyviä kuvaelementtejä että selkeästi avaruusaiheisia kuvia ja videoita.

Aineiston avaruusviittauksista voidaan muodostaa kolme temaattista kokonaisuutta, jotka ovat *psykedeelinen, paikka ja aika* sekä *vertauskuvalliset tunnemerkit*. The Smashing Pumpkins käytti avaruuden tematiikkaa psykedeelisen viitekehyksen rakentamiseen etenkin tarkastelujakson alkupuolella. Paikkaa ja aikaa merkitsevillä, pääasiassa kielteisillä, avaruusviittauksilla yhtye puolestaan välitti suhdettaan omaan ympäristöönsä ja aikansa musiikillisiin suuntauksiin. Lisäksi avaruus toimi henkilökohtaisen tunteen vertauskuvallisena esittäjänä.

Avaruuden tematiikallaan The Smashing Pumpkins rakensi ja välitti musiikillista identiteettiään ja imagoaan. Avaruuden käytöllään yhtye asemoi itseään suhteessa musiikilliseen ympäristöönsä ja aikalaisyhtyeisiin sekä osaksi avaruudesta ammentaneiden rockyhtyeiden jatkumoa. Samalla yhtye osallistui yhä jatkuvaan avaruuden vertauskuvalliseen ja mielikuvitukselliseen käyttöön ihmisen olemassaoloon liittyvissä kulttuurisissa asiayhteyksissä.

Avainsanat: avaruus, populaarimusiikki, rockmusiikki, 1990-luku, vaihtoehtorock, psykedelia, psykedeelinen rock, rocklyriikka, musiikkivideo, kansitaide, imago

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Aiheen tausta ja tutkimusongelma	6
1.2	Tutkimuksen toteutus	8
1.3	The Smashing Pumpkins	9
1.4	Aikaisempi tutkimus ja rockmusiikin avaruustematiikan tausta	11
2	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	15
2.1	Aineistoon valitut julkaisut	15
2.1.1	Studiolevyt	16
2.1.2	Kokoelmat, singlet ja EP-levy	18
2.1.3	Musiikkivideot	21
2.2	Lähilukuun perustuva sisällönanalyysi	22
3	Avaruuden kuvasto julkaisuilla	26
4	Kolme temaattista kiertorataa	38
4.1	Psykedeeliset tilat	38
4.2	Paikan ja ajan vertauskuvat	50
4.3	Kosmiset tunnemerkit	70
5	Johtopäätökset	84
	Lähteet	89
	Liitteet	102
	Liite 1. Tekstiviittaukset	102
	Liite 2. Visuaaliset viittaukset kuvissa	108
	Liite 3. Visuaaliset viittaukset musiikkivideoissa	111

1 Johdanto

Avaruus on kiehtonut ihmistä vuosituhansien ajan ¹. Kaukasiin taivaankappaleisiin on liitetty sekä uskonnollisia että ajankiertoon liittyviä merkityksiä, ja samalla avaruus on ollut pitkään osa taiteen historiaa; esimerkiksi ensimmäinen löydetty tähtitaivasta kuvaava veistos on ajoitettu pronssikaudelle noin 1600 vuotta ennen ajanlaskumme alkua ². Musiikkiin avaruus on liitetty tiettävästi jo antiikin Kreikassa Pythagoraan (noin 570–495 eaa.) yhdistettyä sävelten korkeuserot matematiikkaan ja tähtitieteeseen. Erilaisia tulkintoja avaruuden ja musiikin kosmisesta yhteydestä on esitetty myös myöhemmin keskiajalla sekä renessanssin ja valistuksen ajalla. ³ Populaarimusiikissa avaruus on ollut suosittua kuvastoa 1950-luvulta asti, ja sen suosio kiihtyi 1960-luvulla samassa suhteessa avaruuden valloituksen etenemisen kanssa ⁴. Mielenkiinto avaruutta ja sen kuvittelemista kohtaan on heijastanut aikaansa, mutta se tiivistyy eksistentiaaliisiin kysymyksiin ihmisen olemassaolosta ja paikasta maailmankaikkeudessa ⁵.

Suhteemme avaruuteen oli pitkään yhdensuuntainen. Teknologian kehityksen myötä se kuitenkin muuttui merkittävästi viime vuosisadan puolivälissä, kun onnistuimme lähestymään avaruutta ensin raketilla ja sen jälkeen otimme ensimmäiset askelemme Kuun pinnalla. Tavoiteltu kosminen kaukaisuus muuttui hetkessä kahdensuuntaiseksi ja samalla arkipäiväisemmäksi ⁶. Toisaalta sittemmin kiihtyvistä ilmastomuutoksesta johtuva maapallon kantokyvyn rajallisuus ja sen ymmärryksen lisääntyminen yhdessä teknologisen kehityksen kanssa ovat ainakin mielikuvituksen tasolla pitäneet avaruuden mahdollisena tulevaisuutena ihmiselle. Tutkimukseni kohdistuu yhteen esimerkkiin avaruuden kuvittelemisesta rockmusiikissa, joka työni tarkasteluvälillä oli edelleen yksi vaikutusvaltaisimmista populaarikulttuurin kanavista ja täten merkittävä ja universaalilla tasolla ihmisiä koskettanut mielikuvituksen väline.

¹ Kurvinen, Paju & Saarikoski 2021, 7.

² Saksasta vuonna 1999 löydettyä Nebran kiekkoa on mahdollisesti käytetty alun perin kalenterin kaltaisena välineenä, ks. Dathe & Krüger 2018, 89.

³ Proust 2009, 358–365. Tuntemattomaksi jääneen säveltäjän teos *Naturalis concordia vocum cum planetis* 1100-luvulta on varhaisin tunnettu sävellys, joka on saanut innoituksensa niin kutsutusta sfäärien harmoniasta, ks. Proust 2009, 361.

⁴ McLeod 2003, 340–341.

⁵ Kurvinen, Paju & Saarikoski 2021, 7–11.

⁶ Ihmisen ja Kuun suhteen muutoksesta ks. Brunner 2010, 253.

1.1 Aiheen tausta ja tutkimusongelma

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen avaruuden tematiikan käyttöä The Smashing Pumpkins -yhtyeen tuotannossa aikavälillä 1991–1996. The Smashing Pumpkins on alun perin vuosina 1988–2000 toiminut ja jälleen vuonna 2006 toimintansa käynnistänyt yhdysvaltalainen rockyhtye, joka on hyödyntänyt avaruuden kuvastoa tuotannossaan monipuolisesti koko uransa ajan. Kuu, Aurinko ja muut avaruuteen yhdistettävät elementit ovat vuosien varrella esiintyneet siellä täällä kappaleiden sanoituksissa ja julkaisujen visuaalisissa materiaaleissa. Aihepiiriä sivutaan jo vuonna 1989 omakustanteena julkaistulla *Moon Demo*⁷ -kasetilla, ja vuonna 2023 julkaistu triplalevy *Atum: A Rock Opera in Three Acts* kytkeytyy kokonaisvaltaisesti avaruusaiheisen tarinan ympärille⁸.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten ja miksi The Smashing Pumpkins käytti avaruuden tematiikkaa tuotannossaan valitulla ajanjaksolla. Rajaani tutkimukseni vuosiin 1991–1996, jolloin yhtyeen julkaisutahti oli tiivis ja avaruuden kuvaston käyttö huomattavan runsasta. Valittu aikakausi myös käsittää The Smashing Pumpkinsin musiikillisen tuotannon ensimmäisestä studiolevystä yhtyeen kaupallisen menestyksen tähänastiseen lakipisteeseen.

Lähestyn tutkimusta kolmen tutkimuskysymyksen kautta:

1. *Miten avaruuden tematiikka kuuluu ja näkyy The Smashing Pumpkins -yhtyeen tuotannossa vuosina 1991–1996?*
2. *Mitä laajempiin kulttuurisiin asiayhteyksiin liittyviä merkityksiä yhtye välitti avaruuden tematiikalla tarkasteluaikakautensa kontekstissa?*
3. *Miksi yhtye käytti avaruuden tematiikkaa tuotannossaan valitulla tarkastelujaksolla?*

Ensimmäinen tutkimuskysymys on välttämätön aiheen hahmottamisen ja avaruuden tematiikan laajuuden ja käyttötapojen kartoittamisen vuoksi. Toinen kysymys puolestaan selvittää, mitä merkityksiä yhtye välitti avaruuden tematiikalla. Yhdessä kaksi ensimmäistä

⁷ Ks. SPCodex 2021: Moon Demo: https://spcodex.wiki/wiki/Moon_Demo. Jatkossa viitataan SPCodex-sivustoon vastaavalla tavalla, eli sisällytän lähdeviittaukseen tarkan verkko-osoitteen. Viittausten suuren määrän vuoksi olen merkinnyt lähdeluetteloon ainoastaan SPCodex-verkkosivuston yläsivun. Samalla tavalla toimin myös viitatessani Discogs-verkkopalveluun, jossa on esitelty kattavasti The Smashing Pumpkinsin musiikilliset julkaisut.

⁸ Levyn tarina on avattu yksityiskohtaisesti *Thirty-Three with William Patrick Corgan* -podcast-sarjassa, ks. Corgan 2022 & 2023.

kysymystä luovat pohjan kolmannelle kysymykselle, joka pyrkii ymmärtämään, miksi yhtye ylipäänsä käytti tarkastelujaksolla tuotannossaan avaruuden tematiikkaa.

Mielenkiintoisen tutkimusaiheesta tekee myös avaruuden suhde yhtyeen musiikkiin valittuna ajanjaksona. The Smashing Pumpkins ei ole varsinainen tieteisyhtye, eivätkä kappaleiden aiheet tarkastelujaksolla liity suoraan avaruuteen. Tuotanto keskittyy pääasiassa universaaleiden populaarimusiikin teemojen, kuten rakkauden ja nuoruuden kipuilun sekä elämän ja kuoleman ympärille. Viittaukset avaruuteen ovat tuotannossa usein hienovaraisia eivätkä ne ensi kohtaamisella tarjoa selkeitä suuntaviivoja tulkinnalle. Kuvaston toistuva käyttö kuitenkin herättää kysymyksen sen kantamista temaattisista merkityksistä ja syistä, jotka ovat johtaneet avaruuden tematiikan käyttämiseen.

Olen kiinnostunut sekä tutkimuksen kohteena olevasta yhtyeestä että avaruuden tematiikasta merkitysten välittäjänä populaarimusiikissa ⁹. Suhteeni The Smashing Pumpkinsiin on pitkä: olen harrastanut yhtyettä yli kahdenkymmenen vuoden ajan ja keräillyt äänitteitä sekä muita julkaisuja, joita kokoonpano on tuottanut runsaasti ja aktiivisesti koko olemassaolonsa ajan. Musiikillinen mielenkiintoni kohdistuu koko käynnissä olevaan uraan, mutta erityisesti olen kiinnostunut yhtyeen matkasta kohti kaupallista menestystään 1990-luvun alkupuolella sekä yhtyeen suhteesta aikansa ympäröivään musiikilliseen kulttuuriin. Kolmella ensimmäisellä levyllään The Smashing Pumpkins määritteli pitkälti ne tyylilliset piirteet ja rakennusaineet, joille se on perustanut myöhemmän uransa. Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tarkastella niistä yhtä, aiheen kannalta keskeisintä piirrettä, jonka merkitys yhtyeestä kirjoitettaessa jää usein varjoon tai kokonaan huomioimatta.

Edellä kuvatussa tutkijapositionissa on sekä etunsa että haasteensa. Vahva esiymmärrys ja pitkäaikainen perehtyminen yhtyeen tuotantoon ja vaiheisiin mahdollistavat otollisen lähtökohdan tutkimuskohteen yksityiskohtaiselle käsittelemiselle. Esiymmärrys on myös antanut alkusysäyksen tutkimukselle: havainto avaruuteen liittyvän tematiikan käytöstä on syntynyt yhtyettä kuuntelemalla, keräilemällä ja seuraamalla. Toisaalta harrastuneisuus luo mahdollisesti haasteen aiheen objektiiviselle tarkastelemiselle ja edellyttää ennalta muodostuneiden oletusten aktiivista haastamista ja erityisen kriittistä otetta esimerkiksi

⁹ Olen käsitellyt aikaisemmin avaruuden vertauskuvallista käyttöä suomalaisen folk- ja rockmuusikko Hectorin (s. 1947) tuotannossa vuonna 1973 julkaistulla *Herra Mirandos* -levyllä. Ks. Skantsi 2022.

haastattelujen ja muun taustamateriaalin lukemisessa. Tämän kaksoisposition ymmärtäminen ja avoin toteaminen on olennaista tutkimuseettisen näkökulman huomioimiseksi.

1.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen, sillä se tähtää tutkittavan kohteen merkitysten ymmärtämiseen¹⁰. Laadullisessa tutkimuksessa aineistosta valitaan tutkimuksen kannalta olennainen kohde, käydään aineisto järjestelmällisesti läpi ja rajataan muut kuin tutkimukseen liittyvät kohteet tarkastelun ulkopuolelle. Seuraavaksi kuvatus ensimmäisen vaiheen kautta kertynyt aineisto luokitellaan, teemoitetaan tai tyypitellään, ja lopuksi havainnoista tehdään yhteenveto.¹¹ Yksityiskohtaisempina tutkimusmenetelminä ovat aineistolähtöinen sisällönanalyysi ja lähiluku: analysoin tutkimusaineiston sisällönanalyysin kautta ja syvemmän tulkinnan mahdollistamiseksi yhdistän analyysiin piirteitä lähiluvun menetelmästä. Esittelen tutkimusmenetelmät yksityiskohtaisesti luvussa 2.2 *Lähilukuun perustuva sisällönanalyysi*.

Tieteenfilosofisesta näkökulmasta tutkimus ei kiinnity tiukasti yhteen tutkimusperinteeseen, mutta siinä on piirteitä fenomenologis-hermeneuttisesta tutkimuksesta. Tässä perinteessä yhdistyvät fenomenologisen tutkimuksen pyrkimys tutkia laajasti määriteltynä ihmisen suhdetta omaan elämismaailmaansa kokemuksen merkityksen kautta sekä hermeneuttisen tutkimuksen ymmärtämiseen ja tulkintaan tähtäävä ote¹². Tämä tutkimus tähtää tutkittavan kohteen merkityksen yksityiskohtaiseen tarkastelemiseen. Laajemmin käsitettynä se pyrkii omassa viitekehyksessään ennen kaikkea ihmisen ymmärtämiseen – vastaavalla tavalla kuin ihminen avaruutta tutkiessaan tutkii samalla itseään¹³.

Tutkimuksen aineisto koostuu The Smashing Pumpkinsin vuosina 1991–1996 julkaistusta keskeisestä tuotannosta, joka käsittää studiolevyt *Gish* (1991), *Siamese Dream* (1993) ja *Mellon Collie and the Infinite Sadness* (1995) sekä kokoelmajulkaisut *Siamese Singles* (1994), *Pisces Iscariot* (1994) ja *The Aeroplane Flies High* (1996). Lisäksi mukana aineistossa ovat EP-levy¹⁴ *Lull* (1991), singlet *Siva / Window Paine* (1991) ja *I Am One* (1992) sekä musiikkivideot *Siva* (1991), *Rhinoceros* (1991), *Cherub Rock* (1993), *Today* (1993), *Disarm*

¹⁰ Laadullisesta tutkimuksesta ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 160–166.

¹¹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.

¹² Tuomi & Sarajärvi 2018, 30–31.

¹³ Kurvinen, Paju & Saarikoski 2021, 9.

¹⁴ EP-levy on lyhenne sanoista Extended Play ja tarkoittaa kappalemäärältään singlen ja albumin väliin sijoittuvaa pienlevyä.

(1994), *Rocket* (1994), *Bullet with Butterfly Wings* (1995), *1979* (1996), *Zero* (1996), *Tonight, Tonight* (1996) ja *Thirty-Three* (1996). Esittelen aineiston ja sen rajaamisen periaatteet tarkemmin luvussa 2.1 *Aineistoon valitut julkaisut*.

Tutkimuksen analyysi on jaettu avaruusviittausten erittelyyn ja luokitteluun aineistosta sekä niiden lähempään temaattiseen tarkasteluun. Luvussa 3 *Avaruuden kuvasto julkaisuilla* käyn aineiston läpi ja luokittelen siitä avaruusviittauksia sisältävät kappaleet, julkaisujen otsikot, kuvat ja musiikkivideot. Havainnollistan viittauksia määrällisessä muodossa tekstin lomassa ja tutkimuksen liitteinä olevien taulukoiden avulla. Tämän jälkeen muodostan aineiston tekstiviittauksista temaattisia kokonaisuuksia, joita tarkastelen luvussa 4 *Kolme temaattista kiertorataa* yksityiskohtaisesti niihin liittyvissä laajemmissa asiayhteyksissä ja aineiston visuaalisiin avaruusviittauksiin peilaten. Lopuksi kokoan tutkimuksen keskeiset tulokset yhteen luvussa 5 *Johtopäätökset*.

Aineistosta eritelty avaruusviittaukset on esitetty kootusti tutkimuksen liitteenä olevissa taulukoissa¹⁵. Ensimmäinen liite *Tekstiviittaukset* sisältää kappaleiden sanoituksista sekä kappaleiden ja julkaisujen otsikoista luokitellut ja teemoitellut avaruuteen viittaavat sanat. Toinen liite *Visuaaliset viittaukset kuvissa* taas käsittää julkaisujen graafisessa materiaalissa olevat avaruuteen viittaavat kuvaelementit. Musiikkivideoiden avaruusaiheiset kuvaelementit on puolestaan koottu kolmanteen liitteeseen, joka on *Visuaaliset viittaukset musiikkivideoissa*.

1.3 The Smashing Pumpkins

The Smashing Pumpkins¹⁶ perustettiin Chicagossa vuonna 1988. Toiminta käynnistyi laulaja-kitaristi William Patrick ”Billy” Corganin (s. 1967) ja kitaristi James Ihan (s. 1968) aloittamana, mutta kokoonpanon täydensivät pian basisti D’arcy Wretzky (s. 1968) ja rumpali Jimmy Chamberlin (s. 1964). Ensimmäisen esiintymisensä nelihenkisellä kokoonpanollaan The Smashing Pumpkins teki perustamisvuotensa syksyllä. Alkuaikoina yhtye yhdisteli vaikutteita uuden aallon popmusiikista ja psykedelisestä¹⁷ rockista. Ensimmäisten

¹⁵ Liitteet 1–3.

¹⁶ Yhtye on kirjoittanut nimensä vuosien varrella vaihtelevasti sekä määrällisellä artikkelilla että ilman. Käytän tässä tutkimuksessa muotoa The Smashing Pumpkins, sillä tällä hetkellä yhtye käyttää tätä muotoa julkaisuillaan ja verkkosivuillaan.

¹⁷ Tämän pro gradu -tutkielman otsikon sitaatti on peräisin Billy Corganin *Chicago Sun-Times* -sanomalehdelle vuonna 1993 antamasta haastattelulausunnosta, jossa muusikko kuvaa yhtyeen suhdetta psykedeliaan. Alkuperäinen sitaatti on ”Welcome to Pumpkin Land, this is what it sounds like on Planet Pumpkin.” Ks. DeRogatis 2003a, 76. Palaan sitaattiin ja sen merkitykseen luvussa 4.1 Psykedeliset tilat.

toimintavuosiensa aikana yhtye keikkaili aktiivisesti, äänitti demokasetteja sekä julkaisi kaksi vinyylisingleä.

Yhtyeen esikoislevy *Gish* julkaistiin vuonna 1991. Vuosikymmenen alkupuolella kokoonpano yhdistettiin kiinteästi aikansa vaihtoehtorockiin ja lisäksi jossain määrin niin kutsuttuun grunge-ilmiöön ¹⁸. Läpimurtonsa yhtye teki vuonna 1993 julkaistulla *Siamese Dream* -levyllä ¹⁹, ja tähän asti suurimman kaupallisen menestyksensä se saavutti vuonna 1995 julkaistulla *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -tuplalevyllä ²⁰. Vuoden 1998 *Adore*-levyllä yhtye siirtyi kitaravetoisesta vaihtoehtorockista kohti elektronisempaa ilmaisua, kunnes kaksi vuotta myöhemmin se palasi jälleen raskaamman rockin pariin levyllä *Machina/The Machines of God* sekä ainoastaan verkossa julkaistulla *Machina II/The Friends & Enemies of Modern Music* -levyllä. Toimintansa kokoonpano lopetti vuoden 2000 lopussa.

Yhtye teki paluun vuonna 2006, jonka jälkeen se on julkaissut kuusi studiolevyä sekä lukuisia muita levytyksiä. Viime vuosina The Smashing Pumpkinsin musiikillinen tyyli on yhdistellyt kitaravetoista rockmusiikkia ja elektronisia elementtejä. Yhtyeen kokoonpano on vaihdellut vuosien varrella useaan otteeseen Billy Corganin ollessa ainoa yhtäjaksoisesti yhtyeessä soittanut jäsen. Tällä hetkellä varsinaisen kokoonpanon muodostavat Corganin lisäksi vuodesta 2006 yhtyeen kitaristina toiminut Jeff Schroeder (s. 1974) sekä vuonna 2018 yhtyeeseen palanneet kitaristi James Iha ja rumpali Jimmy Chamberlin. The Smashing Pumpkinsin äänitteitä on myyty maailmanlaajuisesti yli 30 miljoonaa kappaletta ²¹. Yhtyeen tunnetuimpia singlenä julkaistuja kappaleita ovat muun muassa *Today* (1993), *Disarm* (1993), *Bullet with Butterfly Wings* (1995), *Tonight, Tonight* (1995), *1979* (1995) ja *Ava Adore* (1998). Musiikillisen toimintansa lisäksi The Smashing Pumpkins on ollut vuosien saatossa esillä esimerkiksi huumausaineisiin liittyvien ongelmien ja kirjavien henkilöistiriitojen vuoksi ²².

¹⁸ Avaan yhtyeen suhdetta aikansa musiikilliseen kulttuurin tarkemmin luvuissa 4.1 Psykedeeliset tilat ja 4.2 Paikan ja ajan vertauskuvat.

¹⁹ Moon 2015, 56.

²⁰ Levyä on myyty pelkästään Yhdysvalloissa yli 10 miljoonaa kappaletta. Yhtyeen toiseksi myydyin levy puolestaan on *Siamese Dream* yli neljän miljoonan kappaleen myynnillään. Ks. Recording Industry Association of America, The 2023.

²¹ Tarkkoja lukumääriä levymyynnistä ei ole saatavilla, mutta BMG-levy-yhtiön tiedotteen mukaan yhtyeen julkaisuja oli vuoteen 2014 mennessä myyty maailmanlaajuisesti yli 30 miljoonaa kappaletta, ks. BMG 2014.

²² Yhtyeen vaiheita on esitelty esimerkiksi *Rolling Stone* -lehden artikkelissa 16.2.2018, ks. Grow 2018.

1.4 Aikaisempi tutkimus ja rockmusiikin avaruustematiikan tausta

Avaruus on heijastanut populaarimusiikissa aikaansa, ja vastavuoroisesti avaruuden tutkimuksen eteneminen on kiihdyttänyt suunnattoman maailmankaikkeuden kuvittelua. Teknologian kehitys, ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet ja kulttuuriset virtaukset sekä pohdinnat ihmisen olemassaoloon liittyvistä kysymyksistä ovat kuuluneet ja näkyneet musiikissa avaruuden kautta kuvattuina ja kuviteltuina tarinoina ja vertauskuvina usean vuosikymmenen ajan. Täten avaruuden käyttöä populaarimusiikissa onkin tutkittu vaihtelevista näkökulmista. Tämän tutkimuksen kannalta olennaista on hahmottaa, mitä kulttuurista ja musiikillista jatkumoa vasten The Smashing Pumpkins toimi käyttäessään tuotannossaan omaa avaruuden tematiikkaansa. Seuraavaksi taustoitetaan avaruuden käyttöä rockmusiikissa keskeisten kokonaistulkintoihin pyrkivien tutkimusten kautta. Myöhemmin käsittelyluvuissa avaan aihepiirin taustoja lisää tapauskohtaisesti.

Ken McLeod tarkastelee avaruus- ja tieteiskuvaston kautta rakennettuja ja kuvattuja marginalisoituja identiteettejä artikkelissaan *Space Oddities: Aliens, Futurism and Meaning in Popular Music* (2003). Samalla McLeod luo katsauksen avaruusaiheisen musiikin historiaan 1950-luvun alusta 1990-luvun loppupuolelle. Populaarikulttuurin aiheina avaruus ja science fiction olivat suosittuja 1950-luvulla ja löysivät tiensä myös varhaiseen rockmusiikkiin. Jo ensimmäisiin rocklevytyksiin laskettava Jackie Brenstonin (1930–1979) *Rocket 88*’ vuodelta 1951 viittaa otsikossaan rakettiin²³. Varsinaisesti kappale on teemaltaan paremminkin autoiluaiheinen, sillä raketilla tarkoitetaan Oldsmobilen ”raketiksi” kutsuttua automallia²⁴. Tämä osoittaa avaruuden käytön suosion ajalleen tyypillisenä kuvastona ja markkinointikeinona.

Avaruus ja teknologian kehitys kuuluivat varhaisessa rockmusiikissa monin eri tavoin. Kapinallisuuden ilmentäjänä avaruutta hyödynsi Bill Haley (1925–1981), jonka The Comets -yhtyeen nimi viittasi sekä Halley’n komeettaan että kokoonpanon vauhdikkaaseen ”ulkoavaruudesta peräisin olevaan” lavaesiintymiseen²⁵. Billy Lee Rileyn (1933–2009) vuoden 1957 kappale *Flying Saucer Rock & Roll* puolestaan yhdistyy niin kutsuttujen lentävien lautasten²⁶ kautta aikansa suosittuun tieteisfiktioon kuvastoon²⁷. Iso-Britanniassa

²³ McLeod 2003, 340.

²⁴ Sullivan 2013, 1254.

²⁵ McLeod 2003, 340.

²⁶ Lentävistä lautasista ilmiönä ja 1950-luvun tieteiselokuvista ks. Ahonen 2013.

²⁷ Kennedy 2013, 91.

The Tornados -yhtyeen vuonna 1962 julkaisema instrumentaalinen *Telstar*-single taas sai innoituksensa samannimisestä satelliitista ²⁸.

Erityisen suosittuja avaruusaiheet olivat 1960–1970-lukujen taitteessa, jolloin avaruuden kautta kuvattiin poliittista ja seksuaalista vapautumista sekä huumausaineisiin²⁹ liittyviä aiheita. Aikansa tunnetuimpia ”avaruusartisteja” oli glam rock -muusikko David Bowie (1947–2016), joka esitti avaruudesta saapunutta rocktähteä, Ziggy Stardustia. Kuvitteellisella artistipersonallaan Bowien on tulkittu kommentoineen rockmusiikin keinotekoisuutta ja osoittaneen seksuaalisuuteen liittyvää vieraantumisen tunnetta. Voimaantumisen teemoihin avaruus ja siihen liitettävät mytologioista ammentavat fantasiat puolestaan yhdistettiin 1970-luvulla niin kutsutussa afrofuturismissa, jota edustivat muun muassa funkmuusikko George Clinton (s. 1941) ja kokeellista jazzia soittanut Sun Ra (1914–1993).³⁰ Clinton hyödynsi Bowien tavoin rakennettua artistipersonaa³¹, ja Sun Ra taas väitti saapuneensa avaruudesta eikä kokenut ensinkään kuuluvansa maapallolle³². Progressiivisessa rockissa avaruuden kuvasto ja sitä värittävät elektroniset äänimaailmat kuuluivat 1970-luvulla muun muassa Pink Floydin, King Crimsonin ja Yesin tuotannossa³³.

1980-luvulla avaruus symboloi uuden aallon popmusiikissa seksuaalisten ja musiikillisten rajojen rikkomista niin avaruusaiheisten lavapersoonien kuin kokeellisten soundienkin muodossa. Aihepiiriä hyödynsivät esimerkiksi Nina Hagen (s. 1955) ja Gary Numan (s. 1958).³⁴ 1990-luvun vaihtoehtorockissa³⁵ puolestaan avaruuden kautta viitattiin nostalgisesti aikaisempien vuosikymmenten musiikkiin ja kommentoitiin rockmusiikin sosiokulttuurisia arvoja. Samalla vuosikymmenellä tekno-, rave- ja DJ-kulttuurissa teknologiaan ja huumausaineisiin yhdistynyt avaruus rakensi kasvotonta, luokasta ja sukupuolesta vapaata, yhteisöllisyyttä. McLeodin artikkeli osoittaa, että avaruuden teemat, muukalaisuus ja futurismi ovat 1900-luvun jälkipuoliskon musiikissa viestineet vieraantumista sen hetkisestä ajasta ja osoittaneet tarpeen luoda ja toteuttaa vaihtoehtoisia olemisen tapoja.³⁶

²⁸ Wessels & Collins 1994, 145.

²⁹ Esittelen aihetta laajemmin luvussa 4.1 Psykedeeliset tilat.

³⁰ McLeod 2003, 341–343.

³¹ McLeod 2003, 343.

³² Mähkä 2019b, 167.

³³ McLeod 2003, 346–347.

³⁴ McLeod 2003, 347–349.

³⁵ Avaan avaruuden tematiikkaa 1990-luvun vaihtoehtorockissa tarkemmin luvussa 4.2 Paikan ja ajan vertauskuvat.

³⁶ McLeod 2003, 349–354.

Victor Kennedy käy läpi teoksessaan *Strange Brew: Metaphors of Magic and Science in Rock Music* (2013) avaruuden ja science fictionin vertauskuvia rockmusiikissa. Kuvittelusta todeksi muuttuneen avaruusmatkailun johdosta 1960- ja 1970-luvuilla aihetta lähestyttiin musiikissa usein joko avaruudessa liikkuvan ihmisen tai ihmistä tarkastelevan avaruusolion näkökulmasta. Osa artisteista käsitteli aihetta ironian ja parodian kautta. Lisäksi avaruuden kuvastoa käytettiin vertauskuvallisesti musiikissa, joka ei varsinaisesti kertonut avaruudesta. Aihepiiri onkin tarjonnut mielikuvituksellisen taustan arkielämän ongelmien ja tunteiden käsittelemiselle.³⁷ Avaruuden kuvaaminen seurasi tiiviisti aikaansa myös soivan äänen muodossa; niin elokuvasäveltäjät kuin rockyhtyeetkin pyrkivät luomaan futuristisia avaruuden äänimaailmoja uusimman teknologian, kuten syntetisaattoreiden ja efektilaitteiden avulla. 1980-luvulla musiikkivideot puolestaan mahdollistivat avaruuden visuaalisen esittämisen musiikissa uudella tavalla.³⁸

Allison Rae Wesselsin ja Patrick Collinsin artikkeli *Space Activities and Global Popular Music Culture* (1994) esittelee havainnollistavasti lukuisia avaruudesta innoituksensa saaneita tunnettuja länsimaisia artisteja 1950-luvulta 1980-luvulle. Musiikissa avaruus on kuulunut monenlaisissa tyyllilajeissa. Aikaisemmin mainittujen artistien lisäksi avaruudesta ammensivat muun muassa psykedeelistä rockia soittaneet Jefferson Airplane, Hawkwind ja Grateful Dead, hard rock -yhtye Deep Purple sekä folkrockia soittanut The Byrds. Omia avaruusviittauksiaan ovat käyttäneet myös The Beatlesista tunnetuksi tulleen Paul McCartneyn (s. 1942) kokoonpano Wings, juurevan musiikin kitaristi Ry Cooder (s. 1947), poptähti Michael Jackson (1958–2009) ja kokeellisen musiikin artisti Brian Eno (s. 1948). Wessels ja Collins osoittavat myös, että avaruuden suosio ei ole rajoittunut länsimaiseen populaarimusiikkiin, vaan aihe on ollut erittäin suosittu esimerkiksi Japanissa, jossa se on kytkeytynyt anime-elokuviin.³⁹

The Smashing Pumpkinsiin tai sen tuotantoon keskittyvää tutkimusta ei puolestaan ole aikaisemmin juurikaan tehty⁴⁰. Joshua D. Moon käsittelee vuonna 1995 julkaistua *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyä osana rockmusiikin kehitystä 1990-luvulta 2000-luvulle

³⁷ Kennedy 2013, 91–92, 95–96. Käsittelen avaruuden vertauskuvallista käyttöä tunteiden kuvaajana tarkemmin luvussa 4.3 Kosmiset tunneimerkitykset.

³⁸ Kennedy 2013, 97–102.

³⁹ Wessels & Collins 1994, 145–146.

⁴⁰ Käytännön syystä ulkomaisen aikaisemman tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu muu kuin englannin kielellä tehty tutkimus. Täten on mahdollista, että aikaisempaa tutkimusta on saatavilla muilla kielillä. Yhdysvaltalaisen yhtyeen ollessa kyseessä englanninkielisen tutkimuksen vähäinen määrä kuitenkin viittaa siihen, että muillakaan kielillä tutkimusta ei merkittävässä määrin ole tehty.

monitieteellisessä väitöstutkimuksessaan *Progress, Restoration, and the Life of Rock After Alternative* (2015) ⁴¹. Zachary J. Starkie puolestaan tarkastelee musiikintutkimuksen opinnäytetyössään *Cool Kids Never Have the Time: The Music of the Smashing Pumpkins and Youth of the 1990s* (2008) yhtyeen suhdetta 1990-luvun nuorisokulttuuriin ⁴².

Logan Jansen Hunter tutkii saksan kielen opinnäytetyössään *Dark German Romanticism and the Postpunk ethos of Joy Division, The Cure and Smashing Pumpkins* (2020) saksalaisen romantiikan ja post-punkin yhteyttä The Smashing Pumpkinsin ja kahden muun yhtyeen kappaleiden sanoituksissa ⁴³. Adam Michael Ware taas paneutuu taiteentutkimuksen alaan liittyvässä opinnäytetyössään *Speaking in Rhyme and Riddle: Hybridity in Billy Corgan's Machina* (2007) vuonna 2000 julkaistun *Machina/The Machines of God* -levyn tematiikkaan ⁴⁴. Kiinnostavan lähestymistavan yhtyeen tuotantoon tarjoaa myös kirjailijan ja kirjallisuuden tutkijan Guy Mankowskin essee *Cherubs, Zeros, Glass Children & Swans – Symbolism in Lyrics of The Smashing Pumpkins* (2018), joka esittelee monimuotoista symboliikkaa yhtyeen levyillä ⁴⁵.

Ainoa varsinainen aiheesta kirjoitettu kirja on Amy Hansonin *Tales of a Scorched Earth* (2004), joka on populaari historiikki yhtyeestä ⁴⁶. Kronologisesti vuoteen 2000 asti etenevä, lehtihaastatteluihin ja aikalaisten muistelmiin pohjautuva kirja sisältää joitakin epätarkkuuksia sekä kysymyksiä herättäviä väitteitä, joille ei löydy muuta lähdettä, mutta se toimii silti hyvänä perusteoksena yhtyeen vaiheista. Kirjan suurin ansio tämän tutkimuksen näkökulmasta on sen havainnollistama ajankuva, joka valottaa yhtyeen suhdetta omaan aikaansa ja ympäristöönsä.

The Smashing Pumpkinsia koskevista aikaisemmista tutkimuksista ainoastaan Mankowskin essee sivuaa jossain määrin avaruuden tematiikkaa. Kaikki edellä mainitut tutkimukset kuitenkin tarjoavat mielenkiintoisia näkökulmia tämän pro gradu -tutkielman taustamateriaaliksi. Lähtökohtana yhtyeestä tehdyn aikaisemman tutkimuksen vähäinen määrä tarjoaa otollisen mahdollisuuden löytää ja sanoa jotain, mitä ei ole aikaisemmin sanottu.

⁴¹ Moon 2015.

⁴² Starkie 2008.

⁴³ Hunter 2020.

⁴⁴ Ware 2007.

⁴⁵ Mankowski 2018.

⁴⁶ Hanson 2004.

2 Aineisto ja tutkimusmenetelmät

2.1 Aineistoon valitut julkaisut

The Smashing Pumpkins -yhtyeen vuosina 1991–1996 julkaistu musiikillinen tuotanto on laaja ja käsittää lukuisia erilaisia ja -tyyppisiä julkaisuja ⁴⁷. Tämän vuoksi aineiston rajaaminen on tutkimuksen kannalta välttämätöntä. Tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu studiolevyjen lisäkappaleita sisältävät rajoitetut painokset, ainoastaan promootiokäyttöön tarkoitettut ja konserttitilanteessa taltioidut julkaisut, singlelevyjen lisämateriaalina julkaistut lainakappaleet sekä sellaiset yksittäiset kappaleet, jotka on julkaistu pelkästään useiden yhtyeiden tuotantoa sisältävillä kokoelmalevyillä, elokuvan soundtrackilla tai musiikkilehden mukana tulevilla näytelevyllä. Tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu myös t-paidat, julisteet ja muut oheistuotteet. Kuitenkin, mikäli kontekstoinnin kannalta on olennaista, viitataan myös muuhun kuin aineistoon valittuun materiaaliin tapauskohtaisesti aiheen taustoittamiseksi.

Olen tehnyt rajausta myös aineistoon valittujen julkaisujen eri versioiden välillä, sillä studiolevyt ja useimmat singlet ovat saatavilla sekä CD- että vinyylipainoksina ja kasetteina. Lisäksi yksi studiolevyistä on julkaistu kuriositeetin asteelle jääneessä MiniDisc-formaatissa. Julkaisumaasta ja -formaatin riippuen kansitaiteessa ja musiikillisessa sisällössä on jonkin verran eroavaisuuksia: esimerkiksi eri maissa julkaistut singlet sisältävät joissakin tapauksissa osittain eri lisäkappaleet ⁴⁸. Mahdollisimman kattavan aineiston keräämiseksi olen sisällyttänyt *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn singlet mukaan aineistoon osana kaikki lisäkappaleet sisältävää *The Aeroplane Flies High* -kokoelmaa. *Siamese Dream* -levyn singlet lisämateriaaleineen taas ovat kattavasti edustettuina *Siamese Singles* -kokoelmalla ja *Pisces Iscariot* -levyllä. Mukana olevat kaksi erillistä singleä ja yksi EP-levy täydentävät aineistoa olennaisilta osin.

Lisäksi olen rajannut aineiston ulkopuolelle levyjen vuosina 2011–2013 julkaistut uusintapainokset, jotka sisältävät runsaasti uutta lisä- ja oheismateriaalia ⁴⁹. Julkaisuissa on myös uudistettu tai kokonaan uusi kansitaide ja osassa runsaasti uutta avaruuden kuvastoon

⁴⁷ Yhtyeen julkaisut eri versioineen on esitelty kattavasti SPfreaks-verkkosivustolla osoitteessa <https://spfreaks.com>, Discogs-verkkopalvelussa osoitteessa <https://www.discogs.com/artist/28970-The-Smashing-Pumpkins> ja SPCodex-sivustolla osoitteessa https://spcodex.wiki/wiki/Main_Page. Lähdekriittisenä faktana on huomioitava, että sivustot ovat ensimmäistä lukuun ottamatta kenen tahansa päivitettävissä.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ks. Smashing Pumpkins, The 2011a; Smashing Pumpkins, The 2011b; Smashing Pumpkins, The 2012a; Smashing Pumpkins, The 2012b; Smashing Pumpkins, The 2013.

viittaavaa sisältöä. Uusintapainokset kuitenkin rajautuvat tutkimuksen ulkopuolelle, sillä aineisto on valittu siten, että se antaa mahdollisimman kattavan kuvan yhtyeen tuotannosta alkuperäisenä julkaisuajankohtanaan vuosina 1991–1996. Lisäksi kaiken kattavan diskografian tarkasteleminen ei ole pro gradun kokoisessa tutkimuksessa perusteltua, saati käytännön näkökulmasta mahdollista.

2.1.1 Studiolevyt

Gish (Kuva 1) on The Smashing Pumpkinsin vuonna 1991 julkaistu esikoislevy. Levyn julkaisija oli Iso-Britanniassa Hut Recordings ja muualla Euroopassa sekä Yhdysvalloissa Caroline Records. Molemmat ovat Virgin Recordsin alaisuudessa toimineita pienlevy-yhtiöitä. *Gish* julkaistiin vinyylilevynä, CD-levynä ja kasettina. Levyllä on yksitoista kappaletta, joista viimeinen on piilokappale. Levyn on tuottanut Butch Vig. *Gish*-levyltä julkaistiin singlet *Siva / Window Paine* (1991) ja *I Am One* (1992) sekä ainoastaan promootiokäyttöön suunnattu *Rhinoceros* (1992).⁵⁰ Aineistoon on valittu mukaan CD-levy, joka on yleisin versio.

Kuva 1: *Gish*-levyn (1991) kansikuva. Valokuva: Sami Skantsi.

Siamese Dream (Kuva 2) on yhtyeen vuonna 1993 julkaistu toinen studiolevy. Levy julkaistiin Virgin Recordsin, Hut Recordingsin ja Caroline Recordsin kautta useana eri vinyylipainoksena sekä CD-levynä ja kasettina. Levyllä on kolmetoista kappaletta, ja levyn tuottajana toimi edellisen levyn tapaan Butch Vig. *Siamese Dream*ilta singlenä julkaistiin

⁵⁰ SPCodex 2023: *Gish*: <https://spcodex.wiki/wiki/Gish>.

Cherub Rock (1993), *Today* (1993), *Disarm* (1994) ja *Rocket* (1994).⁵¹ Jälleen aineistoon on valittu yleisimpänä versiona CD-levy.

Kuva 2: Siamese Dream -levyn (1993) kansikuva. Valokuva: Sami Skantsi.

Mellon Collie and the Infinite Sadness (Kuva 3) on vuonna 1995 julkaistu kolmas studiolevy ja yhtyeen ensimmäinen tuplalevy. Levy julkaistiin CD-levynä, kasettina, pienipainoksisena MiniDisc-levynä sekä vuonna 1996 vinyylilevynä, joka sisältää kaksi ylimääräistä kappaletta. Levyn julkaisija oli Virgin Records ja joidenkin painosten tapauksessa Hut Recordings. Levyllä on kaksikymmentäkahdeksan kappaletta, joista singlenä julkaistiin *Bullet with Butterfly Wings* (1995), *1979* (1996), *Zero* (1996), *Tonight, Tonight* (1996) ja *Thirty-Three* (1996). Lisäksi levyiltä irrotettiin ainoastaan promootiokäyttöön suunnattu single *Muzzle* (1996). *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn tuottajina toimivat Mark "Flood" Ellis ja Alan Moulder.⁵²

Kuva 3: Mellon Collie and the Infinite Sadness -levyn (1995) kansikuva. Valokuva: Sami Skantsi.

⁵¹ SPCodex 2023: Siamese Dream: https://spcodex.wiki/wiki/Siamese_Dream.

⁵² SPCodex 2023: Mellon Collie and the Infinite Sadness: https://spcodex.wiki/wiki/Mellon_Collie_and_the_Infinite_Sadness.

Tässäkin tapauksessa aineistoon on valittu mukaan CD-levy yleisimpänä versiona. Valittu versio on Yhdysvalloissa julkaistu painos, jossa kansivihko on muista painoksista poiketen jaettu kahteen osaan. Tämän painoksen graafinen materiaali sisältää kaksi sellaista kuvaa, jotka eivät ole mukana yhden kansivihkon sisältävissä painoksissa.

2.1.2 Kokoelmat, singlet ja EP-levy

Siamese Singles (Kuva 4) on vuonna 1994 julkaistu kokoelma, joka sisältää *Siamese Dream* -levyn neljän singlen seitsemän tuuman vinyyliversiot. Jokaisen singlen niin kutsutulla b-puolella on yksi lisäkappale. Painosmäärältään 6000 kappaleen kokoelma julkaistiin Hut Recordings -levy-yhtiön kautta ainoastaan Iso-Britanniassa. *Siamese Dreamin* singlet julkaistiin alun perin seitsemän ja kahdentoista tuuman vinyylilevyinä, CD-levyinä sekä osa myös kasetteina, ja kappalemäärät vaihtelevat eri versioiden mukaan.⁵³

Kuva 4: Vasemmalla *Siamese Singles* -kokoelman (1994) kansikuva. Oikealla kokoelman sisältävien singlejen kansikuvat: ylhäällä vasemmassa *Cherub Rock* (1993), ylhäällä oikealla *Today* (1993), alhaalla vasemmassa *Disarm* (1994) ja alhaalla oikealla *Rocket* (1994). Valokuvat: Sami Skantsi.

Siamese Singles tarjoaa yhdessä *Pisces Iscariot* -kokoelman kanssa aineistoon lähes kaikki *Siamese Dream* -levyn singlejen lisäkappaleet. Ulkopuolelle jäävät ainostaan *Today*- ja *Cherub Rock* -singlejen joillakin versioilla mukana oleva *French Movie Theme*⁵⁴ -kappale,

⁵³ SPCodex 2023: *Siamese Singles*: https://spcodex.wiki/wiki/Siamese_Singles.

⁵⁴ SPCodex 2022: *French Movie Theme*: https://spcodex.wiki/French_Movie_Theme. *Cherub Rock* -singlellä kappaleen päätyttyä kuullaan lisäksi lyhyen hiljaisuuden jälkeen mahdollisesti karaokebaarissa äänitetty tulkinta kappaleesta *The Star-Spangled Banner*, joka on Yhdysvaltojen kansallislaulu. Ks. Discogs 2023: The Smashing Pumpkins: *Cherub Rock*: <https://www.discogs.com/release/14728678-Smashing-Pumpkins-Cherub-Rock>.

joka ei sisällä varsinaisia sanoituksia sekä *Disarm*- ja *Rocket*-singleillä olevat kaksi lainakappaletta, jotka olisivat joka tapauksessa rajautuneet tutkimuksen ulkopuolelle.

Pisces Iscariot (Kuva 5) on vuonna 1994 julkaistu kokoelmalevy, jonka neljätoista kappaletta käsittävät aikaisempien singlelevyjen yhteydessä julkaistuja lisäkappaleita sekä yhdet kappaleet *Lull*-EP-levyltä (1991), BBC:n radio-ohjelmassa äänitetyltä *Peel Sessions* -EP:ltä (1992) ja *Tristessa*-singleltä (1990). Lisäksi levyllä on kolme *Siamese Dream* -levyltä yli jäänyttä kappaletta. Levyn kansivihko sisältää Billy Corganin kirjoittaman saatetekstin, joka esittelee lyhyesti jokaisen kappaleen taustatarinan.⁵⁵ Levyn julkaisijana toimivat Virgin Records ja Caroline Records. Kokoelma julkaistiin vinyylilevynä, CD-levynä ja kasettina, joista jokainen formaatti sisältää erilaisen kansitaiteen. Yhdysvalloissa julkaistu 2000 levyn rajoitettu vinyylipainos sisältää lisäksi kaksi kappaletta käsittävän seitsemän tuuman vinyylisinglen.⁵⁶ Aineistoon valittu CD-levy on kokoelman yleisin saatavilla oleva versio.

Kuva 5: Pisces Iscariot -kokoelman (1994) kansikuva. Valokuva: Sami Skantsi.

The Aeroplane Flies High (Kuva 6) on Virgin Records -levy-yhtiön vuonna 1996 julkaisema kokoelma, joka sisältää *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn myyntisinglet sekä kaikki niiden yhteydessä julkaistut lisäkappaleet lukuun ottamatta 1979-kappaleen erilaisia versioita⁵⁷. Lisäksi kokoelma sisältää viisi kokonaan uutta lainakappaletta. Yhteensä viiden CD-levyn kokoelmalla on kolmekymmentäkolme kappaletta. Kokoelman tekstiliite sisältää Billy Corganin ja James Ihan saatesanat, jotka käsittelevät yhtyeen vaihteita.⁵⁸

⁵⁵ Smashing Pumpkins, The 1994a.

⁵⁶ SPCodex 2023: Pisces Iscariot: https://spcodex.wiki/wiki/Pisces_Iscariot.

⁵⁷ Singlestä on julkaistu niin kutsuttuja remix-versioita eli kappaleesta tehtyjä uudelleenmiksauksia. Ks. Discogs 2023: The Smashing Pumpkins: 1979 Mixes: <https://www.discogs.com/release/214875-The-Smashing-Pumpkins-1979-Mixes>.

⁵⁸ Smashing Pumpkins, The 1996.

Kuva 6: Vasemmalla The Aeroplane Flies High -kokoelman (1996) levyt sisältävän laatikon etupuoli. Oikealla kokoelman sisältävien singlelevyjen kansikuvat: ylhäällä vasemmalta oikealle Bullet with Butterfly Wings (1995), 1979 (1996) ja Zero (1996). Alhaalla vasemmallalla Tonight, Tonight (1996) ja oikealla Thirty-Three (1996). Valokuvat: Sami Skantsi.

*Siva / Window Paine*⁵⁹ (Kuva 7) on vuonna 1991 julkaistu single, jonka molemmat kappaleet ovat myös *Gish*-levyllä. Singlestä on saatavilla kolme eri versiota, jotka ovat kahdentoista tuuman vinyylisingle, CD-single ja kasetti. Singlen painokset on julkaistu Hut Recordingsin ja Caroline Recordsin toimesta.⁶⁰ Aineistoon on valittu mukaan vinyylilevy, joka on yleisin versio, joskin 5000 kappaleen painosmäärällään melko harvinainen. Aineistossa oleva levy sisältää levy-yhtiön lehdistötiedotteen, joten se on todennäköisesti promootiokäyttöön tarkoitettu kappale. Tiedote ei ole mukana tutkimuksen varsinaisessa aineistossa.

Lull (Kuva 7) on vuonna 1991 julkaistu neljän kappaleen EP-levy, joka sisältää *Gish*-levyltä irrotetun *Rhinoceros*-singlen lyhennetyn version sekä kolme muuta kappaletta.⁶¹ Levyn julkaisijana toimivat Hut Recordings, Caroline Records ja Virgin Records, ja levy julkaistiin kahdentoista tuuman vinyylinä, CD-levynä ja kasettina⁶². Aineistoon on valittu mukaan CD-levy, joka on yleisin versio.

I Am One (Kuva 7) on vuonna 1992 julkaistu single, joka sisältää *Gish*-levyltä irrotetun nimikappaleen lisäksi kaksi muuta kappaletta. Singlestä on saatavilla kaksi CD-versiota, kymmenen ja kahdentoista tuuman vinyylilevyt, kasetti sekä promootiokäyttöön vuonna 1991 tuotettu seitsemän tuuman vinyylilevy, joka sisältää ainoastaan yhden kappaleen. Singlen

⁵⁹ Toisinaan singlestä käytetään pelkästään nimeä *Siva* sen ”a-puolella” olevan kappaleen mukaan, mutta käytän tässä tutkimuksessa julkaisun kannessa olevaa otsikkoa *Siva / Window Paine*.

⁶⁰ SPCodex 2023: *Siva*: <https://spcodex.wiki/wiki/Siva>.

⁶¹ Smashing Pumpkins, *The 1991b*.

⁶² SPCodex 2023: *Lull*: <https://spcodex.wiki/wiki/Lull>.

julkaisijana toimi painoksesta riippuen joko Hut Recordings, Caroline Record tai Virgin Records.⁶³ Aineistoon on valittu mukaan kymmenen tuuman vinyylilevy, sillä se tarjoaa ainoana versiona aineistoon kaksi sellaista kappaletta, joita ei ole julkaistu *Pisces Iscariot* -kokoelmalla.

Kuva 7: Vasemmalla Siva / Window Paine -singlen (1991) kansikuva, keskellä Lull-EP:n (1991) kansikuva ja oikealla I Am One -singlen (1992) kansikuva. Valokuvat: Sami Skantsi.

2.1.3 Musiikkivideot

Äänitteiden lisäksi aineisto kattaa kaikki yhtyeen musiikkivideot vuosilta 1991–1996. Videot ovat saatavilla DVD- ja VHS-formaatissa vuoden 2001 videokokoelmalla *1991–2000 Greatest Hits Video Collection*, joka sisältää myös musiikkivideoiden taustoja valottavat kommentaariraidat⁶⁴. Lisäksi videot ovat katsottavissa yhtyeen virallisella YouTube-kanavalla⁶⁵. Aineiston ulkopuolelle on rajattu *I Am One* -kappaleen musiikkivideo, sillä vaikka se toteutettiin vuonna 1992, julkaistiin se ensimmäisen kerran vasta videokokoelman yhteydessä.

Gish-levyn musiikkivideot ovat *Siva* (1991) ja *Rhinoceros* (1991), jotka on ohjannut Angela Conway. *Siamese Dream* -levyltä videona julkaistiin Kevin Kerslaken *Cherub Rock* (1993), Stéphane Sednaouin *Today* (1993), Jake Scottin *Disarm* (1994) sekä Jonathan Daytonin ja Valerie Farisin ohjaama *Rocket* (1994). *Mellon Collie and the Infinite Sadness*

⁶³ Discogs 2023: The Smashing Pumpkins: I Am One: <https://www.discogs.com/master/48703-Smashing-Pumpkins-I-Am-One>. Single on julkaistu alun perin Limited Potential -levy-yhtiön kautta vuonna 1990 pienipainoksisena vinyylisinglenä, joka sisältää nimikappaleesta eri version ja on paremminkin oma itsenäinen julkaisunsa, ks. Discogs 2023: The Smashing Pumpkins: I Am One / Not Worth Asking: <https://www.discogs.com/release/1211606-Smashing-Pumpkins-I-Am-One-Not-Worth-Asking>.

⁶⁴ Ks. Smashing Pumpkins, The 2001.

⁶⁵ Ks. The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanava: <https://www.youtube.com/channel/UCnGcjQILO8x7jsfw3r6U9ww>.

-levyn musiikkivideot ovat Samuel Bayerin *Bullet with Butterfly Wings* (1995), Jonathan Daytonin ja Valerie Farisin *1979* (1996) ja *Tonight, Tonight* (1996) sekä Yelena Yemchuckin *Zero* (1996) ja Yemchuckin yhdessä Billy Corganin kanssa ohjaama *Thirty-Three* (1996).

2.2 Lähilukuun perustuva sisällönanalyysi

Tämän tutkimuksen metodologinen perusta rakentuu sisällönanalyysin järjestelmällisyydelle ja tulkintaa syventävälle lähiluvun otteelle. Tiivistettynä tutkimusmenetelmien yhdistämistä voidaan nimittää lähilukuun perustuvaksi systemaattiseksi aineiston sisällönanalyysiksi ⁶⁶.

Sisällönanalyysi on tulkintaan ja päättelyyn perustuva laadullisen tutkimuksen menetelmä, joka soveltuu monenlaiseen tutkimukseen ja erilaisten aineistojen analysoimiseen ⁶⁷.

Aineistolähtöisessä lähestymistavassa tulokset muodostetaan nimensä mukaisesti aineistosta ilman aikaisempaa teoreettista mallia tai havaintoja tutkittavasta ilmiöstä ⁶⁸. Lähestyn aineistolähtöistä sisällönanalyysiä Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven teoksessa *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2018) kuvatun Milesin ja Hubermanin (1994) mallin mukaisesti.

Analyysi alkaa analyysiyksikön määrittelemisellä. Yksikkö voi olla tapauskohtaisesti esimerkiksi sana, lause tai laajempi kokonaisuus. ⁶⁹ Tutkimuksessa määrittelen analyysiyksiköksi levyn sisällön tapauksessa kokonaisen musiikkikappaleen, levyn graafisen materiaalin kohdalla kuvan ja musiikkivideon ollessa kyseessä koko videon. Analyysiyksiköt ovat kappaleiden ja videoiden kohdalla laajoja, sillä yksittäiset tekstirivit tai kohtaukset videon sisällä eivät välttämättä vielä kerro paljoakaan siitä, mistä sisällössä on kysymys. Tulkinnan muodostamiseksi avaruuteen viittaavia elementtejä onkin mielekästä ja välttämätöntäkin tarkastella niiden asiayhteydessä.

Analyysiyksikön määrittelyn jälkeen valittu aineisto pelkistetään ja ryhmitellään, minkä jälkeen aineistosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Työvaiheista voidaan käyttää myös nimityksiä *reduointi*, *klusterointi* ja *abstrahointi*. Redusointivaiheessa aineistosta etsitään tutkimuksen kannalta olennaiset ilmaisut ja rajataan kaikki muu tarkastelun ulkopuolelle. Klusterointivaiheessa redusoidusta aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia, joiden perusteella aineisto ryhmitellään alaluokiksi ja edelleen pääluokiksi ja yhdistäviksi

⁶⁶ Mähkä 2019a, 120–121.

⁶⁷ Tuomi & Sarajärvi 2018, 78, 87, 90.

⁶⁸ Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.

⁶⁹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 90.

luokiksi. Aineistolähtöisen tutkimuksen luonteesta johtuen luokkien määrä voi vaihdella. Abstrahointivaiheessa aineisto käsitteellistetään ja muodostetaan johtopäätökset.⁷⁰

Käytännössä käyn aineiston läpi ja rajaan ulkopuolelle muut kuin avaruuden kuvastoa sisältävät kappaleet, kuvat ja musiikkivideot. Avaruuden kuvastoksi käsittän avaruuteen selkeästi viittaavat ja siihen yleistajuisesti yhdistettävät sanat ja visuaaliset elementit, kuten esimerkiksi Kuun, Auringon, tähden ja raketin. Seuraavaksi luokittelen rajatun aineiston avaruusviittausten mukaisiin luokkiin aineiston ohjaamalla tavalla ja lopulta käsitteellistän luokat muodostamalla niistä omia temaattisia kokonaisuuksiaan.

Laaja-alaisesta soveltuvuudestaan huolimatta sisällönanalyysi ei ole tutkimusmenetelmänä aukoton tai ongelmaton. Aineistolähtöisessä menetelmässä jo puhtaan aineistolähtöisyyden edellytys itsessään aiheuttaa haasteita, sillä tutkija ja hänen ennakkoaikutuksensa vaikuttavat väistämättä käytettävien tutkimuskäsitteiden, -menetelmien ja -asetelmien valintaan. Tämän vuoksi tutkijan onkin syytä huomioida ja avata omat ennakkokäsityksensä, kuten fenomenologis-hermeneuttisessa lähestymistavassa tyypillisesti toimitaankin.⁷¹ Tämän tutkimuksen lähtökohtana on huomio avaruuden kuvaston runsaasta käytöstä The Smashing Pumpkinsin tuotannossa tarkastelujaksolla, mutta ei tarkempaa ennakkokäsitystä sen todellisesta laajuudesta tai siitä, mihin kulttuurisiin asiayhteyksiin se mahdollisesti liittyy. Sisällönanalyysiä on kritisoitu myös siitä, että sen avulla saatavat tulokset jäävät usein pelkän luokittelun asteelle, eikä varsinaiseen syväluotaavaan analyysiin päästä⁷². Juuri tämän ongelmakohdan välttämiseksi hyödynnän analyysivaiheessa myös lähiluvun menetelmää, jolla tähtään pelkkää luokittelua syvemmän tulkinnan mahdollistamiseen.

Lähiluvun toteutuksessa nojaan musiikintutkija John Richardsonin artikkeleihin *Musiikin ekologinen lähiluku digitaalisessa kulttuurissa: Pohdintoja musiikin kokemuspohjaisen kulttuurianalyysin lähtökohdista* (2017) ja *Lähiluku ja kehystäminen ekokriittisessä musiikintutkimuksessa. Esimerkkeinä Psy ja Sigur Rós* (2019). Richardson suuntautuu artikkeleissaan erityisesti musiikillisen äänen analysoimiseen soveltuvaan ekologiseen lähilukuun, mutta avaa ensin mainitussa myös yleisemmin lähiluvun ajatusta ja teoriaa. Jälkimmäinen artikkeli puolestaan esittelee kahdelle videoaineistolle käytännössä toteutettavan lähiluvun ekokriittisen musiikintutkimuksen kontekstissa. Tämä tutkimus ei

⁷⁰ Tuomi & Sarajärvi 2018, 90–94.

⁷¹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 80–81.

⁷² Salo 2015, 166; Tuomi & Sarajärvi 2018, 87.

keskity musiikilliseen ääneen, joten lähestyn Richardsonin esittelemää menetelmää soveltavalla otteella.

Lisäksi hyödynnän tapauskohtaisesti musiikintutkija Sheila Whiteleyn teoksessaan *The Space Between the Notes: Rock and the Counter-Culture* (1992) esittelemää ”psykedeelisen koodauksen” (psychedelic coding) menetelmää⁷³. Väljemmin ja soveltuvien osin näkökulmaani lähilukuun laajentavat myös musiikintutkija Richard Middletonin toimittaman teoksen *Reading Pop: Approaches to Textual Analysis in Popular Music* (2000) musiikkia monesta näkökulmasta lähestyvät artikkelit.

Lähiluku on tutkimusmenetelmä, jota käytetään muun muassa taidehistorian, musiikkitieteen ja kirjallisuudentutkimuksen parissa. Ekologisella lähiluvun suuntauksella tarkoitetaan tutkittavan aiheen kontekstin ja kokemuksellisuuden ymmärtämistä painottavaa lukutapaa, jossa aineistoa analysoidaan sen kulttuurisessa ympäristössä. Lisäksi ekologisella tarkoitetaan otetta, joka huomioi näkökulmia oman tutkimusalansa ulkopuolelta, kuten esimerkiksi kulttuurintutkimuksesta ja mediatutkimuksesta sekä filosofiasta ja sosiologiasta. Menetelmän tavoitteena on yhdistää tutkivan kohteen esteettiset kokemukset kulttuuriin merkityksiin.⁷⁴ Tässä tutkimuksessa tarkoitan lähiluvulla nimenomaan avointa ja kulttuurisen ympäristön merkityksen ymmärtämistä korostavaa lähestymistapaa.

Lähiluku on tulkitsevaa ja valikoivaa, ja aineiston analysoinnissa keskitytään usein pieniin yksityiskohtiin merkitysten tuottajina, jolloin tutkittavan kohteen luonteesta ja kulttuurisista merkityksistä voi paljastua jotain olennaista⁷⁵. Tämän tutkimuksen tapauksessa valitut yksityiskohdat liittyvät luonnollisesti avaruuden kuvastoon ja sen temaattiseen tarkastelemiseen: peilaan aineistoa laajempiin kulttuuriin viitekehyksiin ja The Smashing Pumpkins -yhtyeen vaiheisiin.

Täsmällistä metodologiaa luontevammin lähiluvun kohdalla voidaan puhua paremminkin käytännöstä. Lähiluku onkin helposti yhdistettävissä monenlaisten laadullisten ja määrällisten tutkimusmenetelmien kanssa.⁷⁶ Mahdollisilta toteutustavoiltaan lähiluku on joustava, sillä tutkimuskohdetta voidaan lähestyä eri tavoin. Aineisto voidaan jakaa esimerkiksi erilaisten teemojen, viitekehysten tai käsitteiden alle tai vastaavasti perinteiseen tapaan

⁷³ Esittelen Whiteleyn menetelmän ja sen soveltamisen periaatteet tarkemmin luvussa 4.1 Psykedeeliset tilat.

⁷⁴ Richardson 2017, 1–5.

⁷⁵ Richardson 2017, 8, 27.

⁷⁶ Richardson, 2017, 25.

sekventiaalisesti. Viimeisimpänä mainittu tarkoittaa sitä, että äänilevyä lähestytään sen sisältämien kappaleiden ja musiikkivideota sen rakenteen kautta ⁷⁷. Sisällönanalyysiin yhdistyvä lähilukuni on käytännöllisesti katsoen sekventiaallinen siinä mielessä, että esimerkiksi äänilevyn kohdalla käyn aineiston läpi kappalekohtaisesti levyjen rakenteiden mukaisessa järjestyksessä, mutta toisaalta tutkimuksen kohdistuessa avaruuden tematiikkaan voidaan sitä pitää myös temaattisena.

Tässä tutkimuksessa käsitän sisällönanalyysin ja lähiluvun rinnakkaisina ja toisiaan täydentävinä. Aineiston luokittelu ja määrällinen tarkastelu painottuvat sisällönanalyysin kautta tehtävälle tarkastelulle, kun taas abstrahointi ja yksityiskohtainen temaattinen tarkastelu ovat lähiluvun aluetta. Temaattisten kokonaisuuksien käsitteleminen ja sen myötä ymmärryksen karttuminen voivat kuitenkin johtaa muutoksiin aineiston luokittelussa ja teemoittelussa, joten tutkimusprosessi on elävä ja joustava.

⁷⁷ Richardson, 2017, 19–20.

3 Avaruuden kuvasto julkaisuilla

Tutkimuksen aineistoon valitut julkaisut sisältävät yhteensä 116 musiikkikappaletta ja 214 kuvaa. Lisäksi aineisto käsittää yksitoista musiikkivideota. Osa julkaisujen kappaleista on aineiston ulkopuolelle rajattuja lainakappaleita ja osa taas on julkaistu useampaan kertaan, kuten esimerkiksi ensin studiolevyllä ja myöhemmin singlenä sekä musiikkivideona. Tällaisessa tapauksessa kappaleet on käsitelty aineistossa vain kerran, osana studiolevyä. Tämän vuoksi varsinaisen aineiston määrä on 92 erillistä musiikkikappaletta.

Kuvalla tarkoitan tässä yhteydessä konkreettista ja rajattua pintaa, joka toimii alueena jonkin asian visuaaliselle esittämiseksi ⁷⁸. Aineistossa käsitän kuviksi näkyvillä olevat yhtenäiset pinnat, jotka sisältävät kuva- tai tekstimateriaalia. Itsenäisiksi kuviksi luetaan levykotelon etu- ja takakansi sekä kotelon selkämykset, CD-levyn yläpinta ja vinyylilevyjen etiketit, kansivihkon tai muun julkaisuun kuuluvan kuva- tai tekstiliitteen sivut sekä kahden kokoelmajulkaisun tapauksessa myös levyt sisältävän säilytyslaatikon sellaiset pinnat, joissa on tekstiä tai jonkinlaista visuaalista materiaalia.

Avaruuden kuvasto kuuluu aineistossa laajasti (Taulukko 1). Aineistoon sisältyvästä 92:sta musiikkikappaleesta 37 kpl eli noin 40 % sisältää vähintään yhden viittauksen avaruuden kuvastoon joko sanoituksissa, kappaleen otsikossa tai molemmissa ⁷⁹.

Taulukko 1: Avaruusviittausten määrä julkaisujen kappaleissa

Julkaisu	Kappalemäärä	Kappaleita aineistossa	Aineiston kappaleet, joissa viitataan avaruuteen
Gish (1991)	11	11	3
Siamese Dream (1993)	13	13	3
Mellon Collie and the Infinite Sadness (1995)	28	28	16
Siamese Singles (1994)	8	3	1
Pisces Iscariot (1994)	14	12	5
The Aeroplane Flies High (1996)	33	22	8
Siva / Window Paine (1991)	2	0	0
Lull (1991)	4	2	1
I Am One (1992)	3	1	0
Yhteensä	116	92	37

⁷⁸ Kuvan määritelmästä ks. Kuusamo 2020, 78.

⁷⁹ Liite 1. Tekstiviittaukset.

Kuvasto kuuluu eniten *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyllä, jonka 28:sta kappaleesta 16 kpl eli noin 57 % sisältää viittauksen avaruuteen. Levyllä avaruuteen viitataan 14 kappaleen sanoituksissa, yhden kappaleen sanoituksissa ja otsikossa sekä yhden kappaleen tapauksessa pelkässä otsikossa, joka kuitenkin asemoi kappaleen nimen lukeneen kuuntelijan orientaation avaruusaiheeseen. Aikaisemmilla levyillä käyttö on vähäisempää, mutta silti huomattavaa: *Gishin* kappaleista noin 27 % ja *Siamese Dreamin* kappaleista noin 23 % sisältää jonkin viittauksen avaruuteen. *Gish*-levyllä avaruuteen viitataan kolmen kappaleen sanoituksissa ja *Siamese Dreamilla* kolmen kappaleen otsikossa ja sanoituksissa.

Aineistoon valitut kokoelmajulkaisujen kappaleet sekä EP- ja singlelevyjen lisäkappaleet käsittävät noin 43 % koko aineistosta. Tässä aineiston osassa avaruus kuuluu yli 37 % kappaleista. Muiden kuin studiolevyjen sisältämiä määriä tarkasteltaessa on huomioitava, että aineiston rajaaminen vaikuttaa avaruuskuvaston määrään. Esimerkiksi *Siva / Window Paine* -singlen kappaleista molemmat ovat mukana *Gish*-levyllä, joten kappaleita ei ole huomioitu enää uudelleen singleä tarkasteltaessa, vaikka *Siva*-kappaleen sanoitukset sisältävätkin avaruuden kuvastoa⁸⁰. Single on kuitenkin mukana aineistossa, sillä se sisältää myös kuvamateriaalia. Muiden kuin studiolevyjen tapauksessa ei olekaan mielekästä tarkastella avaruuden käytön määrää julkaisukohtaisesti, vaan suhteessa koko aineiston määrään.

Sanoituksissa sekä kappaleiden ja julkaisujen otsikoissa avaruuteen viitataan 88:ssa yksittäisessä sanassa, jotka voidaan jakaa kuuteen luokkaan niiden merkityksen mukaan (Taulukko 2).

Taulukko 2: Avaruuteen viittaavat sanat otsikoissa ja sanoituksissa

Tähti	Aurinko	Kuu	Avaruus	Maa	Muu
stars (8)	sun (14)	moon (8)	spaceboy (3)	earth (8)	mercury (4)
starla (6)	sunday (4)	moonsongs (2)	space (3)		mars (2)
star (5)	sunshine (3)	luna (1)	spaced (1)		black hole (1)
starlight (4)	sunlight (1)	moonkids (1)	spaces (1)		satellites (1)
star crossed (1)			spacer (1)		pisces (1)
superstars (1)					rocket (1)
					jupiter's (1)
					galaxies (1)
25	22	12	9	8	12

⁸⁰ Liite 1. Tekstiviittaukset.

Muodostetut luokat ovat *Tähti*, *Aurinko*, *Kuu*, *Avaruus*, *Maa* ja *Muu*, joista viimeinen sisältää yksittäisiä tai vain muutaman kerran käytettyjä sanoja. Luokitellut avaruuteen viittaavat sanat esiintyvät otsikoissa tai kappaleiden sanoituksissa erilaisissa muodoissa⁸¹. Esimerkiksi sanan ”tähti” tapauksessa sana voi olla joko perusmuodossaan (*star*), yhdyssanan osana (*superstars*) tai tulkinnanvaraisempana muunnoksena (*starla*). Luokista *Tähti* ja *Aurinko* ovat selkeästi eniten edustettuina, kun taas määrälliset erot muiden luokkien välillä ovat pieniä.

Levyjen otsikoissa avaruuden kuvaston käyttö on sanoituksia vähäisempää. Otsikkotasolla avaruuteen viitataan *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -tuplalevyn jälkimmäisen levyn alaotsikossa *Twilight to Starlight* ja kokoelmalevyn *Pisces Iscariot* nimessä. Ensin mainitussa otsikossa, joka merkitsee ajankulkua iltahämärästä yöhön, viitataan tähtien loisteeseen. Jälkimmäinen puolestaan sisältää viittauksen Kalojen⁸² tähdistöön. Singlejulkaisujen otsikot ovat ensisijaisesti singlekappaleiden otsikoita, joten varsinaiseksi julkaisun otsikoksi ei tässä tapauksessa lukeudu *Siamese Singles* -kokoelmalla oleva *Rocket*, vaikka se tarkoittaakin raketia, sillä kappaleen otsikko on käsitelty osana kyseisen kappaleen tekstiviittauksia.

Haasteena luokittelussa on joidenkin sanojen monimerkityksellisyys. Tulkinnanvaraista on, mitkä sanat lopulta lasketaan avaruuden kuvastoksi. Esimerkiksi Kuuta tarkoittava sana *moon* on luontevaa laskea avaruutta kuvaavaksi, sillä se on yleisesti tunnettu taivaankappale. Sama pätee raketia ja satelliittia tarkoittaviin sanoihin, sillä ne voidaan yhdistää yleistajuisesti avaruuteen. Merkurius-planeettaa tarkoittava *mercury* taas voidaan mieltää planeetan lisäksi myös roomalaiseksi jumalhahmoksi tai elohopeaksi. Aurinkoon viittaava *sunday* puolestaan merkitsee varmastikin useimmin käytettynä kalenterimme seitsemättä viikonpäivää eli sunnuntaita, joten onkin syytä pohtia, onko se avaruuden kuvastoa ensinkään. Semminkin, kun kyseessä on laulettu musiikki ja sanoitukset on kirjoitettu levyjen kansivihkoihin vaihtelevalla tavalla, ei sanojen kirjoitusasusta voida välttämättä päätellä, onko kyseessä erisnimi vai yleisnimi. Vastaavat sanat, kuten esimerkiksi *sunshine*, ovat kuitenkin perustellusti mukana tarkastelussa, sillä aiheen kontekstissa avaruus ei ole pelkästään konkreettinen paikka, vaan yhtä lailla viittaus kulttuuriselle tai tunnetta kuvaavalle merkitykselle.

Populaarimusiikin välittämiä merkityksiä tulkittaessa on syytä suunnata katse puhtaasta tekstianalyysistä kohti tutkittavan kohteen sijoittumista osaksi laajempaa viitekehystä, jossa

⁸¹ Sanat on luokiteltu selkeämmän esitettävyyden vuoksi ilman epämääriä tai määräisiä artikkelia.

⁸² Kalojen astronomisesta ja astrologisesta merkityksestä ks. Britannica Academic 2021: Pisces.

musiikkia tuotetaan ja esitetään. Niin artistit kuin kappaleiden tekstitkin sijoittuvat osaksi edustamansa tyyli-lajin historiallista jatkumoa. Lisäksi populaarimusiikki on sidottu oman aikansa yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja materiaaliseen todellisuuteen.⁸³ Tämä lukutapa leikkaakin läpi koko analyysin ja siten ohjaa tulkintaa myös kiistanalaisissa tilanteissa, joissa yksittäisten sanojen merkitykset nousevat tarkastelun alle – olen lukenut sanoituksia sekä omina kokonaisuuksinaan että suhteessa laajempiin viitekehyksiin, joihin kappaleet voidaan sijoittaa. Temaattisissa käsittelyluvuissa avaan vastaan tulevien epäselvien sanojen kohdalla tulkintaan liittyviä valintoja ja perustelen, miksi jokin sana voidaan tulkita avaruutta merkitseväksi omassa asiayhteydessään. Tässä vaiheessa on syytä täsmentää, että tulkinnat eivät sentään venytä semiotiikan rajoja, vaan sanat ovat loogisesti johdettavissa avaruuteen. Lisäksi on huomioitava, että populaarikulttuurin kontekstissa avaruus on ennen kaikkea mielikuvituksen aluetta, joka tarjoaa mahdollisuuden monenlaisille tulkinnoille.

Kuten edellä on todettu, erilaiset kontekstit vaikuttavat sanoitusten tulkintaan. Niitä ei kuitenkaan voida lähestyä yksiselitteisenä lukuohjeena teksteille, sillä ne ovat muuttuvia ja uudelleen tulkittavissa. Lisäksi sanoitukset itsessäänkin voivat toimia kontekstina esimerkiksi silloin, kun artistin imagoa tulkitaan sanoitusten kautta.⁸⁴ Kontekstin prosessuaalinen luonne havainnollistuu tässäkin tutkimuksessa: The Smashing Pumpkinsin käyttämän avaruuden tematiikan merkityksiä tulkitaan yhtyettä ympäröivästä kulttuurisesta viitekehystä käsin ja samanaikaisesti yhtyeelle rakennetaan uutta tai ainakin vähemmän tunnettua viitekehystä sen oman tuotannon kautta.

Studiolevyillä avaruuteen viittaavien sanojen kappalemäärä kasvaa levy levyltä: *Gishin* kolmessa avaruuden kuvastoa sisältävässä kappaleessa avaruuteen viitataan viidessä yksittäisessä sanassa, kun *Siamese Dreamilla* sama kappalemäärä käsittää 10 viittausta ja *Mellon Collie and the Infinite Sadnessin* 16 avaruuden tematiikkaa hyödyntävää kappaletta ja yksi alaotsikko sisältävät yhteensä 28 viittausta. Kokoelmajulkaisuista suurimmat avaruusviittausten määrät ovat *Pisces Iscariotilla*, jonka viisi kappaletta ja yksi levyotsikko sisältävät yhteensä 18 viittausta, sekä *The Aeroplane Flies High* -kokoelmalla, jonka kahdeksasta kappaleesta on löydettävissä yhteensä 18 viittausta avaruuteen. *Siamese Singles* -kokoelman ainoa avaruuteen viittaava kappale sisältää puolestaan kolme sanaa ja *Lull*-EP:llä vastaavasti ainoassa kappaleessa avaruuteen viittaava sana kuuluu kuudesti. Singlet *Siva* /

⁸³ Oksanen 2007, 160–161, 164.

⁸⁴ Oksanen 2007, 160–161.

Window Paine ja *I Am One* eivät aineistoon valittujen kappaleidensa osalta sisällä lainkaan avaruuteen viittaavia sanoja.

Määrällinen vaihtelu selittyy pitkälti sanojen käyttötarkoituksella, joka pohjautuu musiikin luonteeseen. Rockmusiikissa hyödynnetään tyypillisesti kertosaäkeistöjä tai muita toistuvia osia⁸⁵. Kun sanamäärät suhteutetaan musiikilliseen kontekstiin, havaitaan, että aineistossa samat avaruuteen viittaavat sanat toistuvat joidenkin kappaleiden toistettavissa osissa.

Tämänkaltaista käyttöä on studiolevyillä *Gish* (1 kpl), *Siamese Dream* (2 kpl), *Mellon Collie and the Infinite Sadness* (4 kpl), kokoelmilla *Pisces Iscariot* (3 kpl), *The Aeroplane Flies High* (3 kpl) ja *Siamese Singles* (1 kpl) sekä EP-levyllä *Lull* (1 kpl). Tästä ei voida kuitenkaan tehdä johtopäätöstä, että esimerkiksi studiolevyillä käyttö olisi tarkoituksella muuttunut vuosien varrella, sillä levyjen kappalemäärät vaihtelevat 11:sta 28:aan, eivätkä levyt siten ole vertailukelpoisia tässä tarkastelussa. Lisäksi kappaleita ei ole välttämättä kirjoitettu niiden julkaisujärjestyksessä. Aineisto kuitenkin osoittaa, että avaruuteen viittaavia sanoja on nostettu sanoituksissa sellaisiin osiin, joita on haluttu painottaa toiston avulla, ja siten niiden merkitys teksteissä korostuu.

Avaruus näkyy runsaasti julkaisujen graafisessa materiaalissa⁸⁶. Aineiston 214 kuvasta 50 kpl eli yli 23 % sisältää avaruuteen viittaavan visuaalisen elementin. Studiolevyillä määrä kasvaa jonkin verran jokaisen levyn kohdalla: *Gish*-levyllä yli 12 % kuvista sisältää visuaalisen avaruusviittauksen, kun taas *Siamese Dream*illa määrä on lähes 21 % ja *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyllä lähes 32 % kuvista. Kokoelmajulkaisuilla määrät vaihtelevat huomattavasti: siinä missä *Siamese Singles* -kokoelman kuvista lähes 64 % sisältää avaruuden kuvastoa, ei *Pisces Iscariot*in kuvista yksikään viittaa avaruuteen. *The Aeroplane Flies High* -kokoelmalla avaruuteen puolestaan viitataan noin 12 % kuvista. Muilla julkaisuilla vaihtelua on jonkin verran: *Siva / Window Paine* -singlellä 20 %, *Lull*-EP:llä 25 % ja *I Am One* -singlellä 40 % kuvista sisältää avaruuden kuvastoa.

Siamese Singles -kokoelman tapauksessa suuri määrä selittyy osittain graafisen materiaalin luonteella. Kokoelman singlelevyjen etu- ja takakannet ovat kuvattuina levyt kokoavan laatikon kansissa, joten avaruusaiheisten kuvien määrät kertautuvat. Lisäksi julkaisu ei sisällä kansivihkoa tai muuta tekstiliitettä, joka voisi mahdollisesti vähentää avaruuskuvaston prosentuaalista määrää, toisin kuin *The Aeroplane Flies High*, joka sisältää 48-sivuisen

⁸⁵ Oksanen 2007, 168–169.

⁸⁶ Liite 2. Visuaaliset viittaukset kuvissa.

vihkosen, jossa on vain yksi avaruuteen viittaava kuva. Joidenkin julkaisujen tapauksessa taas suuriin prosentuaalisiin määriin vaikuttaa kuvien pieni yhteismäärä: esimerkiksi *I Am One* -single sisältää vain viisi kuvaa.

Aineiston 50 avaruusviittauksen sisältävää kuvaa käsittävät yhteensä 78 avaruusaiheista kuvaelementtiä, jotka on luokiteltu samalla tavalla kuin tekstiviittaukset, mutta lisäksi luokitteluun on lisätty omaksi luokakseen *Planeetta* (Taulukko 3). Planeetalla käsitän visuaalisissa viittauksissa muun kuin maapalloksi tulkittavan planeetan. Lisäksi *Avaruus*-luokkaan ei ole erikseen luokiteltu kuvaelementtejä, sillä se kattaisi jokaisen kuvan.

Taulukko 3: Avaruuteen viittaavat kuvaelementit julkaisujen graafisessa materiaalissa

Julkaisu	Kuvat yhteensä	Avaruuteen viittaavat kuvat	Tähti	Aurinko	Kuu	Planeetta	Maa	Muu
Gish (1991)	8	1	2					
Siamese Dream (1993)	24	5	5		2			1
Mellon Collie and the Infinite Sadness (1995)	47	15	9	4	6	3	1	4
Siamese Singles (1994)	22	14	25					
Pisces Iscariot (1994)	13	0						
The Aeroplane Flies High (1996)	82	10	10					
Siva / Window Paine (1991)	5	1	1					
Lull (1991)	8	2	1		1			1
I Am One (1992)	5	2			2			
Yhteensä	214	50	53	4	11	3	1	6

Kuvaelementtien tarkka määrällinen erittely on joidenkin kuvien kohdalla vaikeaa.

Esimerkiksi *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn kansikuva ja *Siamese Dream*

-levyn kansivihkon takasivu sisältävät runsaasti sellaista informaatiota, jonka

yksityiskohtainen erittely on kuvan luonteesta johtuen käytännössä mahdotonta (Kuva 8).

Tästä johtuen olen laskenut kuvissa olevat samankaltaiset elementit vain kertaalleen. *Mellon*

Collie and the Infinite Sadness -levyn kansikuvasta on täten eritelty neljä kuvaelementtiä,

jotka ovat etualalla oleva suuri tähti, taustalla olevat pienet pistemäiset tähdet, kuvan laidoilla

olevat planeetat ja alalaidassa näkyvä tähdenlento eli meteori. Elementit on jaettu luokkiin

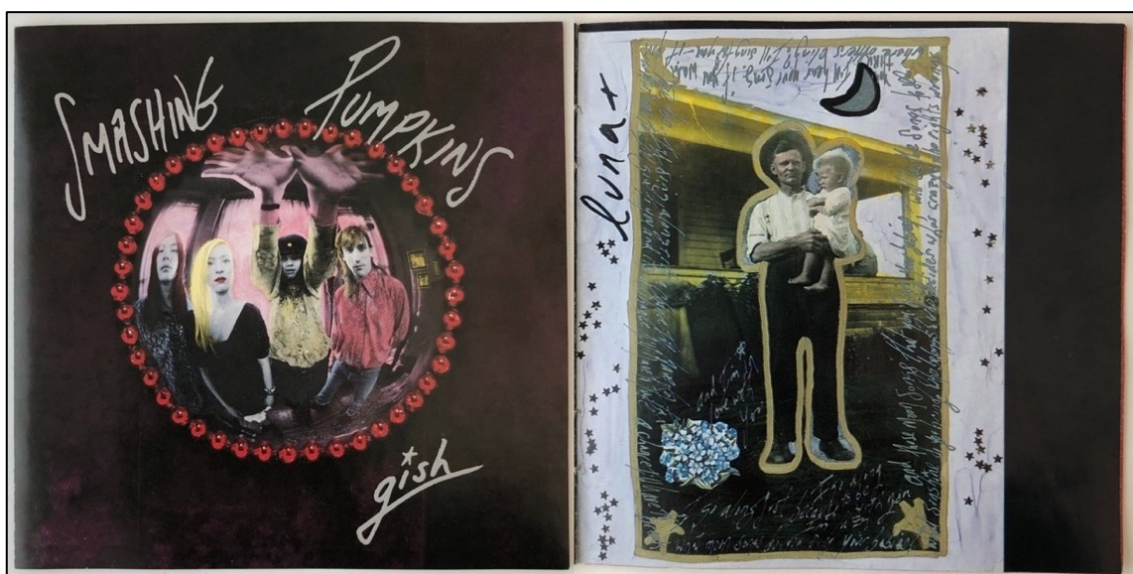
Tähti, *Planeetta* ja *Muu*. *Siamese Dreamin* kuvasta puolestaan on laskettu vastaavalla tavalla

Kuu, meteori ja yksi tähtielementti, vaikka kuvassa on useita samanlaisia tähtiä.

Kuva 8: Vasemmalla Mellon Collie and the Infinite Sadness -levyn (1995) kansikuva ja oikealla Siamese Dream -levyn (1993) kansivihkon takakansi. Valokuvat: Sami Skantsi.

Omiksi elementeikseen sen sijaan on laskettu selkeästi erilaisissa roolissa olevat samaa tarkoittavat kuvaelementit (Kuva 9). Esimerkiksi *Gish*-levyn kansikuvassa tähti nähdään valokuvassa Corganin päähineessä ja osana levyn nimen tyylittelyä. Samaten *Siamese Dreamin* kansivihkon kuvassa tähtiä on käytetty kahdella eri tavalla kuvattuna. Tähdet nähdään kuvan laidoilla olevina lukuisina tähden muotoisina objekteina ja valokuvan päällä olevina piirroksina. Kuvassa vasemmalla olevan ”luna”-tekstin jäljessä olevan symbolin olen jättänyt laskematta avaruuden kuvaelementiksi, sillä se voi yhtä hyvin merkitä myös ristiä. Esimerkki havainnollistaakin joidenkin kuvien epäselvyyden ja tulkinnanvaraisuuden.

Kuva 9: Vasemmalla Gish-levyn (1991) kansikuva ja oikealla Siamese Dream -levyn (1993) kansivihkon 15. sivun kuva. Valokuvat: Sami Skantsi.

Kuvia tarkasteltaessa voidaan havaita, että aineistossa tähdet ovat ylivoimaisesti eniten edustettuina. Tämä selittyy mahdollisesti niiden käyttötarkoituksella. Esimerkiksi *Siamese Singles* -kokoelman sisältävien singlelevyjen *Cherub Rock*, *Today*, *Disarm* ja *Rocket* kansitaiteessa jokaisen levyn etukannessa on jokin tähteä esittävä kuvaelementti (Kuva 10). Singlekappaleista kuitenkin ainoastaan *Rocket* sisältää sanoituksissaan avaruuden kuvastoa. Tähtien käyttö jokaisen neljän *Siamese Dream* -levyn singlen kansikuvassa mahdollisesti viittaakin tavoiteltuun visuaalisen ilmeen yhtenäisyyteen, etenkin kun kansikuvat ovat muuten hyvin erilaisia aina piirroskuvista valokuviin. Vastaavalla tavalla yksittäisiä tähtiä on käytetty myös *Siamese Dream* -levyn takakannessa sekä *The Aeroplane Flies High* -kokoelman paperiliitteessä ja kokoelmalla olevan *Thirty-Three*-singlen takakannessa (Kuva 10). Tähti toimiikin usealla julkaisulla samankaltaisessa roolissa, joka puhuu visuaalisen yhtenäisyyden tavoittelemisen puolesta.

Kuva 10: Vasemmalla olevassa kollaasissa *Siamese Singles* -kokoelmaan kuuluvien singlelevyjen etukannet: ylhäällä vasemmalla *Cherub Rock* (1993), ylhäällä oikealla *Today* (1993), alhaalla vasemmalla *Disarm* (1994) ja alhaalla oikealla *Rocket* (1994). Oikealla *Thirty-Three*-singlen (1996) takakansi. Valokuvat: Sami Skantsi.

Graafisen materiaalin kohdalla tulokset, kuten erityisesti avaruuteen viittaavien kuvien prosentuaalinen osuus kaikista kuvista, saattaisivat olla jossain määrin erilaiset, mikäli aineistoon olisi valittu julkaisuista eri formaatti tai painos. Kuten aineiston esittelyn kohdalla luvussa 2.1 on todettu, joidenkin julkaisujen tapauksessa esimerkiksi vinyylipainoksen tai eri CD-painoksen kansivihko sisältää eri määrän sivuja ja sivujen sisältöjä on tiivistetty pienempään sivumäärään. Lisäksi, samoin kuin tekstiviittausten kohdalla, kuvatkin voivat

viitata muuhunkin kuin suoraan avaruuteen. Esimerkiksi tähti voidaan joissain tapauksissa mieltää asteriskiksi, joka on tähtimäinen typografinen merkki. Lisäksi se voidaan yhdistää luontevasti vaikkapa rocktähteyteen. Tutkimuksen kontekstissa se kuitenkin puolustaa paikkaansa avaruuden kuvastona ja on tulkittavissa sellaiseksi.

Useat aineiston kuvat sisältävät myös tekstiä, kuten otsikoita, sanoituksia ja muuta informaatiota. Tekstisisällöt on kuitenkin rajattu visuaalisen luokittelun ulkopuolelle, sillä otsikot ja sanoitukset on luokiteltu osana aineiston tekstiviittauksia. Muut tekstit, kuten esimerkiksi levyjen tekijä- ja julkaisutiedot sekä *Pisces Iscariotin* kappaleita käsittelevät kommentaarit ja *The Aeroplane Flies High* -kokoelman muistelmat taas on rajattu kokonaan varsinaisen analysoitavan aineiston ulkopuolelle, sillä niiden tarkoituksena on pääasiassa tai pelkästään informaation välittäminen. Käytän kuitenkin tapauskohtaisesti muuta tekstisisältöä tutkimuksen täydentävänä aineistona.

Aineiston yhdestätoista musiikkivideosta seitsemän sisältää avaruuteen viittaavaa visuaalista kuvastoa (Taulukko 4). Musiikkivideoiden avaruuteen viittaavat kuvaelementit on laskettu ja luokiteltu samalla periaatteella kuin kuvienkin tapauksessa. Usealla videolla samat elementit toistuvat, joten ne on laskettu vain kertaalleen niiden esiintyessä ensimmäisen kerran, ellei kyseessä ole selkeästi erilainen samaa tarkoittava elementti.

Taulukko 4: Avaruuteen viittaavat kuvaelementit musiikkivideoissa

Musiikkivideo	Tähti	Aurinko	Kuu	Planeetta	Maa	Muu
Siva (1991)	1					
Rhinoceros (1991)	2					
Cherub Rock (1993)						
Today (1993)	1					
Disarm (1994)						
Rocket (1994)	4	1	1	2	2	7
Bullet with Butterfly Wings (1995)	2					
1979 (1996)						
Zero (1996)						
Tonight, Tonight (1996)	3		3		1	5
Thirty-Three (1996)						1
Yhteensä	13	1	4	2	3	13

Musiikkivideoilla avaruusviittausten luokista *Tähti* ja *Muu* ovat eniten edustettuina. *Siva*-kappaleen musiikkivideolla tähti näkyy lavasteena tilassa, jossa yhtye esiintyy. *Rhinoceros*-

kappaleen videolla tähti esiintyy sekä tähtisadetikun välkkeenä että kuvana Billy Corganin paidassa. *Today*-kappaleen musiikkivideolla puolestaan tähti nähdään maalauksena autossa, jolla yhtye matkustaa. *Bullet with Butterfly Wings* -kappaleen videolla tähteä käytetään jälleen somisteena esiintymistilassa ja kuvana Corganin paidassa. Lisäksi tähtiä nähdään *Rocketin* ja *Tonight, Tonightin* musiikkivideoilla, jotka ovat aineiston ainoat varsinaisesti avaruusaiheiset videot. Kummallakin videolla avaruus on osana tarinaa ja konkreettista toimintaa, ja molemmat sisältävät runsaasti avaruuteen viittaavaa visuaalista kuvastoa raketista maapalloon ja meteorista Kuuhun. *Thirty-Three*-kappaleen musiikkivideo taas sisältää viittauksen *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn kansikuvaan, ja on laskettu tässä tapauksessa omaksi avaruusviittaukseksi.⁸⁷

Musiikkivideot tuottavat artistin imagoa, ja musiikkivideoissa kuvan tehtävä on visualisoida ja markkinoida musiikkia. Musiikkivideot ovat usein kovaltaan moniulotteisia ja voivat viitata itsensä ulkopuolelle, kuten toisiin videoihin tai artistin julkisuuskuvaan. Tämä avaa mahdollisuuden monenlaisille tulkinnoille.⁸⁸ Tarkastelen musiikkivideoiden avaruuskuvastoa jatkossa lähemmin nimenomaan osana yhtyeen musiikin ja kulttuurisen viitekehyksen muodostamaa kokonaisuutta. Ensisijaisesti keskityn tulevassa luvussa kahden selkeästi avaruusaiheisen videon, *Rocketin* ja *Tonight, Tonightin*, analysointiin osana temaattisia kokonaisuuksia, joihin ne sijoittuvat.

Olen jakanut edellä luokitellun avaruuden kuvaston kolmen teeman alle. Teemat ovat *psykedeelinen, paikka ja aika* sekä *vertauskuvalliset tunnemerkit*. Teemat ovat muodostuneet avaruusviittausten vuoropuhelussa tutkimuskirjallisuuden ja täydentävän aineiston, kuten haastattelulausuntojen ja kappalekommentaarien, kanssa. Seuraavassa luvussa esittelen yksityiskohtaisesti eri teemat ja temaattisiin kokonaisuuksiin jaetun avaruuden kuvaston. Tarkastelussa keskityn tekstiviittauksiin, joita julkaisujen ja musiikkivideoiden visuaalinen kuvasto vahvistaa ja välittää.

Psykedeelisen teeman alla ovat yhtyeen psykedeeliseen viitekehykseen yhdistettävät avaruuden viittaukset, jotka ovat löydettävissä yhdeksästä kappaleesta. Paikan ja ajan teema puolestaan sisältää kolmetoista kappaletta ja yhden levyotsikon, jotka välittävät yhtyeen suhdetta sen omaan toimintaympäristöön ja asemaan aikansa musiikillisessa kulttuurissa.

⁸⁷ Liite 3. Visuaaliset viittaukset musiikkivideoissa.

⁸⁸ Moisala 2001, 94–95. Moisalan artikkeli keskittyy sukupuolen esittämisen tarkastelemiseen musiikkivideoissa, mutta avaa laajemminkin musiikkivideolla välitettäviä merkityksiä.

Vertauskuvalliset tunnemerkit taas sisältävät kuusitoista kappaletta ja yhden levyotsikon, joissa avaruuden kuvastoa käytetään ensisijaisesti henkilökohtaisen tunteen vertauskuvana tai siihen liittyvänä.

Merkitysten muodostaminen musiikkikappaleiden sanoituksista, levyjen kansitaiteesta ja musiikkivideoiden visuaalisista elementeistä on tulkintaa. Tutkimuksen tavoitteena ei ole luonnollisestikaan kaiken kattavan tulkinnan antaminen, vaan tarkoituksena on tarjota yhden yhtyeen kautta tulkinta avaruuden tematiikan käyttämisestä ja sen välittämistä laajemmista kulttuurisista merkityksistä. Tärkeää on tiedostaa, että tästäkin aineistosta on mahdollista tehdä monenlaisia tulkintoja lukemalla aineistoa eri näkökulmista. Lisäksi osa avaruusviittauksista voidaan mahdollisesti mieltää kuuluvaksi useampaan kuin yhteen temaattiseen kokonaisuuteen – yhtyeen käyttämä avaruuden tematiikka ei etene tuotannossa selkein kokonaisuuksina, vaan teemat risteävät ja jossain määrin yhdistyvät.

En selitä aineistossa olevien kappaleiden sanoituksia avaruusviittauksia pidemmälle, ellei se ole aiheellista viittauksen ymmärtämisen vuoksi. Lisäksi joissakin kappaleissa avaruuden kuvaston käyttö on vähäistä ja kuten aikaisemmin todettu, jossain määrin häilyväkin. Pyrin myös välttämään tulkitsemasta kuvastoa pidemmälle kuin aineisto, tutkimuskirjallisuus ja käytettävissä olevat taustamateriaalit ohjaavat, sillä on mahdollista, että kaikki viittaukset eivät kannu syvempää merkitystä. Ne voivatkin toimia pelkästään tekstin täytteenä tai riimin mahdollistajana, sillä esimerkiksi kahdessa kappaleessa avaruuteen viitataan riimin muodostavassa sanaparissa *june/moon*⁸⁹.

Käytän varsinaisen aineiston ulkopuolelle rajattujen julkaisujen uusintapainoksia kappaleiden sanoitusten tulkitsemisessa, sillä jokaisen julkaisun alkuperäisen painoksen yhtyeen sanoituksia ei joko ole sisällytetty tai ne on kirjoitettu käsin, joten niiden tulkitseminen on vaikeaa. *Pisces Iscariot* -kokoelmalla olevan *Spaced*-kappaleen, *Lull*-EP:n kappaleiden sekä *Siamese Singles* -kokoelman singlelevyjen lisäkappaleiden lyriikoita ei ole lainkaan virallisesti julkaistu, joten niiden tapauksessa käytän kuulokuvan vahvistamiseksi SPCodex-sivustolla olevia sanoituksia⁹⁰. Tekstin lomassa olevat lyriikkasitaatit on tyylielty siten kuin ne on uusintapainosten yhteydessä kirjattu, joten kirjoitusasu vaihtelee jonkin verran. Olen myös kääntänyt tapauskohtaisesti sitaatteja suomeksi mahdollisimman sanatarkasti.

⁸⁹ Ks. Smashing Pumpkins, The 1991a: 3: Rhinoceros; Smashing Pumpkins, The 1991b: 4. Bye June.

⁹⁰ Ks. SPCodex 2020: Spaced: <https://spcodex.wiki/Spaced>; SPCodex 2023: Lull: <https://spcodex.wiki/Lull>; SPCodex 2020: Siamese Singles: https://spcodex.wiki/Siamese_Singles.

The Smashing Pumpkins -yhtyeen tuotanto kiteytyy olennaisesti laulaja-kitaristi Billy Corganiin, sillä hän on kappaleiden pääasiallinen säveltäjä ja sanoittaja sekä ainoa jäsen, joka on ollut mukana yhtyeen jokaisella levyllä. Corgan on myös antanut vuosien varrella suurimman osan yhtyeen haastatteluista. Tutkimuksen täydentävä aineisto muodostuukin lähes yksinomaan Corganin lausunnoista, jotka avaavat kappaleiden ja levyjen taustatarinoita. Materiaali on tekstin, videon ja audion muodossa olevaa haastatteluaineistoa, Corganin *Billy Blog* -LiveJournal-blogissa⁹¹ ja *Thirty-Three with William Patrick Corgan* -podcast-sarjassa⁹² julkaistuja muistelmia sekä levyjen uusintapainosten⁹³ yhteydessä julkaistuja tekstikommentteja. Yhtyeestä on saatavilla runsaasti haastattelumateriaalia, jota on alun perin julkaistu erilaisissa lehdissä ja televisio-ohjelmissa. Käytän saatavilla olevaa haastatteluaineistoa mahdollisuuksien mukaan kontekstualisointiin.

Edellä kuvatusta huolimatta tutkimus ei kuitenkaan ole biografinen siinä mielessä, että se pyrkisi selittämään tuotantoa yksioikoisesti Corganin henkilöhistorian kautta, saati toisinpäin. Lisäksi on syytä korostaa lähdekriittisenä tosiasiana, että haastattelut ja muut julkaistut kommentaarit on tuotettu ainakin jossain määrin markkinointitarkoituksiin. Esimerkiksi Corganin elämänvaiheita lapsuus- ja nuoruusmuistojen kautta esittelevät LiveJournal-kirjoitukset on julkaistu vuonna 2005 hänen ensimmäisen soololevynsä julkaisun alla, joten tässä kontekstissa ne korostavat vaikutelmaa henkilökohtaisesta levystä, joka on ensimmäinen yksin tehty levytys pitkän yhtyeuran jälkeen.

Täydentävän aineiston todenperäisyyttä on arvioitava myös ajallisen etäisyyden vuoksi, sillä haastattelumateriaalia ja kommentteja on tuotettu monessa tapauksessa tutkimuksen tarkasteluvälin jälkeen yli 30 vuotta levyjen julkaisusta. Lisäksi on mahdollista, että kaikki kappaleista kerrottu ei pidä ensinkään paikkaansa. Tämän vuoksi erilaisia lausuntoja onkin luettava kriittisesti ja punnittava niiden tarjoaman informaation arvoa suhteessa luotettavuuteen. Toisaalta lausunnot itsessään rakentavat yhtyeelle viitekehystä ja täten niiden merkitys on tärkeä, olivatpa ne lopulta totta tai ei.

⁹¹ Corgan 2005b: Billy Blog.

⁹² Corgan 2022 & 2023: Thirty-Three with William Patrick Corgan.

⁹³ Smashing Pumpkins, The 2011a; Smashing Pumpkins, The 2011b; Smashing Pumpkins, The 2012a; Smashing Pumpkins, The 2012b; Smashing Pumpkins, The 2013.

4 Kolme temaattista kiertorataa

4.1 Psykedeeliset tilat

Avaruuden teemat ovat kuuluneet vuosikymmenten ajan varsinkin niin kutsutussa psykedeelisessä rockmusiikissa, johon The Smashing Pumpkinsin musiikilliset juuret voidaan osaltaan johtaa. Tässä luvussa käyn läpi aineistosta sellaiset avaruuden tematiikkaa hyödyntävät kappaleet ja visuaaliset elementit, joiden voidaan tulkita kuvaavan psykedeelisiä kokemuksia avaruuden kuvaston kautta tai jotka viittaavat kiinteästi muulla tavalla psykedeelisen rockmusiikin kulttuuriseen viitekehykseen.

Musiikkitoimittaja ja -tietokirjailija Jim DeRogatisin teoksessa *Turn on Your Mind: Four Decades of Great Psychedelic Rock* (2003) psykedeelinen rockmusiikki määrittyy lukuisten esimerkkien kautta populaarimusiikiksi, joka käsittelee ja hyödyntää niin kutsuttuja tajuntaa laajentavia teemoja kappaleiden sanoituksissa ja ilmentää niitä musiikin esittämisen ja tallentamisen tavoissa. Kyseessä ei ole yhteen ajanjaksoon kiinnittynyt, maantieteellisesti keskittynyt tai musiikillisesti yhtenäinen tyyli, vaan paremminkin väljä 1960-luvulla syntynyt vastakulttuurinen viitekehys, jonka alle voidaan asettaa monenlaisia tyyli- ja edustavia yhtyeitä ja artisteja.⁹⁴

Vuonna 1967, jolloin psykedeelisen musiikin usein mielletään nauttineen suurinta suosiotaan, siihen viittaavia teemoja uusissa julkaisuissaan hyödynsivät muun muassa 1960-luvulla yhtyeenä toiminut The Beatles, edelleen uraansa jatkava The Rolling Stones, rockmuusikko Jimi Hendrix (1942–1970) sekä folkmusiikin parissa toimineet Donovan (s. 1946) ja Scott McKenzie (1939–2012)⁹⁵. Myöhemmin psykedeelistä lähestymistapaa on toteutettu esimerkiksi 1970-luvun progressiivisessa rockissa ja vuosikymmenten varrella eri populaarimusiikin suuntauksissa aina hip hopista rave-kulttuuriin⁹⁶.

The Smashing Pumpkins ammensi musiikkiinsa psykedeelisiä sävyjä etenkin uransa alkuvuosina esimerkiksi edellä mainitulta Jimi Hendrixiltä, joka toimi Billy Corganille

⁹⁴ DeRogatis 2003b. Teos on kattava katsaus psykedeelisen rockin historiaan ja kehitykseen 1960-luvulta 2000-luvulle.

⁹⁵ Whiteley 1992, 61.

⁹⁶ Kuten DeRogatis osoittaa kirjansa (DeRogatis 2003b) eri luvuissa, voidaan psykedeelisiä vaikutteita kuulla hyvin monenlaisessa musiikissa usealla vuosikymmenellä.

innoittajana sähkökitaran soittamisessa ⁹⁷. Hendrixin merkitys psykedeelisen musiikin kehitykselle on merkittävä siitä huolimatta, että muusikko itse ei hyväksynyt musiikkinsa luokittelemista psykedeeliseksi, vaan katsoi käsitteen merkitsevän ainoastaan tajunnan laajentamista ja mielsi musiikkinsa rockin, bluesin ja jazzin sekoitukseksi ⁹⁸.

Samansuuntainen sävy kuuluu myös The Smashing Pumpkinsin suhtautumisessa aiheeseen. Corgan on kertonut haastattelussa vuonna 1993 psykedelian merkitsevän hänelle tutkimista ja yritystä etsiä jotakin erilaista. Hän kertoi pitävänsä ideasta luoda oma vaihtoehtoinen universumi, ja viittasi tähän ”Kurpitsamaana” ja ”Kurpitsaplaneettana”.⁹⁹ Samassa haastattelussa hän kuitenkin kertoi lopettaneensa koko sanan käyttämisen sen herättämien ennakkokäsitysten vuoksi. Hendrixin tavoin kyseessä annetaan ymmärtää olevan musiikillisen tyyllilajin sijaan paremminkin inspiraation lähde, jonka ei haluta määrittävän tuotantoa tai tyypistävän sitä vain yhden otsakkeen alle ¹⁰⁰.

Edellä kuvatut tajunnan laajentaminen ja ennakkoluulottomat lähestymistavat musiikilliseen tutkimiseen ovat olennainen osa psykedeelistä rockmusiikkia, ja tyypillisesti välineenä näille pidetään huumausaineiden käyttämistä. Erityisesti vuonna 1938 kehitetty ja 1960-luvulla osaksi rockmuusikoiden päihteiden käyttöä yleistynyt LSD¹⁰¹ yhdistetään usein tunnusomaiseksi osaksi tyyllilajin kehitystä.¹⁰² LSD:n merkityksen korostamista on toisaalta myös kritisoitu, sillä kaikki psykedeelistä musiikkia tehneet artistit eivät 1960-luvullakaan käyttäneet huumausaineita, eikä LSD:n vaikutusten voida katsoa pelkästään edistäneen taiteellista näkemystä, vaan joidenkin muusikoiden kohdalla lopputulos oli päinvastoin traaginen ¹⁰³. Aiheeseen usein yhdistetty Jimi Hendrixkin pyrki viimeisinä elinvuosinaan eroon riippuvuudestaan ¹⁰⁴.

Joka tapauksessa tajuntaa laajentavat huumausaineet muotoutuivat osaksi myös The Smashing Pumpkinsin yhtyeitoimintaa. Billy Corgan on kertonut vuosien varrella haastatteluissa avoimesti yhtyeen huumeidenkäytöstä ja paljastanut LSD:tä käytetyn

⁹⁷ Corgan on kertonut musiikillisista vaikutteistaan esimerkiksi *Rolling Stone* -lehden haastattelussa 17.11.1994, ks. Mundy 1994. *Guitar World* -lehden toimittaja Andy Aledort mieltää yhtyeen yhdistelevän musiikkiinsa psykedeliaa Hendrixin lisäksi brittiläiseltä Cream-yhtyeeltä, ks. Aledort 1994, 2.

⁹⁸ DeRogatis 2003b, 196.

⁹⁹ DeRogatis 2003a, 76. Tämän tutkielman otsikon sitaatti viittaa juuri tähän haastattelulausuntoon.

¹⁰⁰ Hendrixistä ks. Mähkä 2019b, 162.

¹⁰¹ LSD:llä tarkoitetaan lysergihapon dietyyliamidia (LSD-25), ks. DeRogatis 2003b, 2.

¹⁰² DeRogatis 2003b, 1–21.

¹⁰³ DeRogatis 2003b, 15, 19.

¹⁰⁴ Martin 1998, 83.

alkuvuosina niin juhlassa¹⁰⁵, harjoituksissa¹⁰⁶ kuin keikoillakin¹⁰⁷. Yhtyeen vuonna 1991 julkaistua *Gish*-levyä hän on kuvannut ”LSD-levyksi” ja kertonut yhtyeen käyttäneen kyseistä huumausainetta levyn tekemisen aikaan, vaikkakaan ei levyä tehtäessä¹⁰⁸.

Huumeiden lisäksi The Smashing Pumpkins asemoi aktiivisesti itseään osaksi psykedeelisen rockmusiikin jatkumoa myös musiikillisesti ja esteettisesti erityisesti 1990-luvun alkupuolella. Kuultavat musiikilliset vaikutteet ja sanoitusten kuvasto sekä aihepiiristä vaikutteita ottanut estetiikka, kuten markkinointikuvissa ja keikoilla käytetyt monenkirjavat vaatteet ja värikkäiksi maalatut kitarat loivat mielikuvaa psykedeelisestä yhtyeestä¹⁰⁹. Myös levy-yhtiö rakensi yhtyeelle psykedeelistä imagoa, sillä ainakin Iso-Britanniassa Hut Recordings markkinoi yhtyettä vuonna 1991 Velvet Undergroundin, Jimi Hendrixin ja Black Sabbathin risteytyksenä¹¹⁰. Kaksi viimeisimpänä mainittua yhdistivät psykedeliaansa myös avaruuden tematiikkaa¹¹¹.

Oman tuotantonsa esittämisen lisäksi The Smashing Pumpkins versioi 1960–1970-lukujen psykedeeliseksi luettavia kappaleita. Yhtye soitti keikoillaan vuosina 1991–1992 Pink Floyd -yhtyeen solistina tunnetuksi tulleen Syd Barretin (1946–2006) ensimmäiseltä soololevyltä löytyvää *Terrapin*-kappaletta (1970), jonka taltiointi julkaistiin kitaristi James Ihan laulamana *I Am One* -singlellä vuonna 1992. The Animals -yhtyeen kappale *A Girl Named Sandoz* (1967) taas esitettiin BBC-kanavalla John Peelin radio-ohjelmassa ja julkaistiin vuonna 1992 yhtyeen *Peel Sessions* -livelevyllä ja kaksi vuotta myöhemmin *Pisces Iscariot* -kokoelmalla. Molemmat kappaleet kytkeytyvät vahvasti huumausaineisiin. Barrett tunnettiin runsaasta ja traagisesta LSD:n käytöstään, ja The Animalsin kappale puolestaan viittaa suoraan Sandoz-nimiseen yritykseen, joka aikoinaan valmisti LSD:tä¹¹². Lisäksi yhtye soitti Blue Cheerin *Out of Focus* -kappaletta (1968) ja Steppenwolfin *Sookie Sookie* -kappaletta (1968), joiden Corgan

¹⁰⁵ Corgan 2022: Thirty-Three with William Patrick Corgan -podcast 11.10.2022: With Ado I Do (with Willow Smith), 59:46–1:00:00.

¹⁰⁶ Corgan 2005b: Billy Corganin LiveJournal-blogi 25.4.2005.

¹⁰⁷ Corgan 2022: Thirty-Three with William Patrick Corgan -podcast 27.9.2022: Good in Goodbye (with Jimmy Chamberlin): 51:15–52:37.

¹⁰⁸ Corgan on avannut *Gish*-levyn taustoja kattavasti Matt Pinfieldin haastattelussa vuonna 2011. LSD:n käytöstä ks. Pinfield 2011, 30:40–30:50.

¹⁰⁹ Havainnollistava esimerkki yhtyeen psykedeliaa hyödyntävästä musiikista ja imagosta on vuonna 1991 kuvattu esiintymisvideo, ks. Smashing Pumpkins, The 1991e.

¹¹⁰ Ks. Smashing Pumpkins, The 1991c, jonka mukana olevassa levy-yhtiön lehdistötiedotteessa esitellään yhtyettä.

¹¹¹ Hendrixistä ks. Mähkä 2019b, 163–167 ja Black Sabbathista ks. Froese 2013, 27–29.

¹¹² DeRogatis 2003b, 128, 165.

on mieltänyt ottaneen vaikutteita Jimi Hendrixiltä ¹¹³. Yhtyeen kiinnostus aikaisempien vuosikymmenten psykedeeliseen rockmusiikkiin kuuluikin vahvasti 1990-luvun alkupuolella.

Psykedelian hyödyntäminen kitaravetoisessa rockmusiikissa ei ollut 1990-luvun alkuvuosina lainkaan tavatonta, sillä aihepiiristä ammentavien yhtyeiden uusi aalto oli alkanut muotoutua punkrockista Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa jo edellisellä vuosikymmenellä ¹¹⁴. The Smashing Pumpkinsin kanssa yhtä aikaa toimineista rockyhtyeistä psykedeelistä aihepiiriä ja äänimaailmaa hyödyntäviksi voidaan laskea ainakin jossain määrin esimerkiksi Meat Puppets, Dinosaur Jr., Butthole Surfers, Blur, Jesus and the Mary Chain sekä erityisesti The Flaming Lips ja My Bloody Valentine.¹¹⁵ Merkillepantavaa on, että 1990-luvun alun kitararockin vaikutusvaltaisimmassa ilmiössä, Seattlessa¹¹⁶ alkunsa saaneessa niin kutsutussa grunge-liikkeessä, psykedeelisiä sävyjä musiikkiinsa ammensivat lähinnä Screaming Trees, Soundgarden ja The Melvins ¹¹⁷.

Edellä kuvatuista yhtyeistä innoittajana The Smashing Pumpkinsille toimi brittiläinen ”shoegaze”¹¹⁸-yhtye My Bloody Valentine. Corgan on kertonut löytäneensä kokoonpanon jo varhain ja kuulleen myöhemmin mielenkiintoisia huhuja yhtyeen innovatiivisista työskentelymenetelmistä studiossa. Lopulta kiinnostus johti konkreettisiin toimiin, sillä The Smashing Pumpkins palkkasi My Bloody Valentinen *Loveless*-levyn (1991) äänittäneen Alan Moulderin miksaajaksi vuoden 1993 *Siamese Dream* -levylle ja tuottajaksi *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levylle kaksi vuotta myöhemmin.¹¹⁹

¹¹³ Pinfield 2011, 28:57–30:22.

¹¹⁴ DeRogatis 2003b, 350.

¹¹⁵ DeRogatis 2003b, 469–509. Teoksessaan DeRogatis (2003b, 380) mainitsee lyhyesti myös The Smashing Pumpkinsin, jolla hän kuvaa olleen etenkin alkuvuosina My Bloody Valentinelta vaikutteita ottaneita ja taitavasti rakennettuja äänimaisemia, joita angstiset ja solipsistiset sanotukset kuitenkin varjostavat. Yhtyeen psykedeelisimmiksi julkaisuiksi DeRogatis mieltää vasta vuosikymmenen loppupuolen levyt, vuoden 1998 *Adore*n ja kaksi vuotta myöhemmin julkaistun *Machina/The Machines of God* -levyn. Vaisuun suhtautumiseen ja ensimmäisten levyjen huomiotta jättämiseen vaikutti mahdollisesti hänen hankala ja vaiherikas suhteensa Corganiin. Kirjan alkuperäisessä painoksessa *Kaleidoscope Eyes: Psychedelic Rock From the '60s to the '90s* DeRogatisin (1996, 184) suhtautuminen on jyrkempi, ja The Smashing Pumpkinsin musiikki ohitetaan vielä lyhyemmin ”hyvin tehtynä, mutta ärsyttävän itsekeskeisenä”. Corgan ja DeRogatis sopivat erimielisyytensä 1990-luvun loppupuolella. Toimittajan ja muusikon suhteesta ks. DeRogatis 2003a, 73–75.

¹¹⁶ Sattumaa oli, että myös Hendrix oli kotoisin Seattlestä.

¹¹⁷ DeRogatis 2003b, 485.

¹¹⁸ Shoegaze on Iso-Britanniassa 1980-luvun loppupuolella muotoutunut sähkökitaravetoisen rockmusiikin tyylilaji, jolle on ominaista efektoitu soundimaailma. Genren nimi viittaa yhtyeiden lavaesiintymiselle tyypilliseen lattialla oleviin efektipedaaleihin suuntautuneeseen katseeseen, joka mielletään ”kenkiin tuijotteluksi”. Shoegazesta ks. Smith 2017, 145–146.

¹¹⁹ Corgan on puhunut useaan otteeseen My Bloody Valentinen vaikutuksesta yhtyeeseen. Yksi viimeaikaisista on Rick Beaton haastattelu, ks. Beato 2022, 13:13–17:45.

Musiikilliset vaikutteet, esteettiset valinnat, yhtyeen suhde omaan aikaansa sekä toistuvasti dokumentoitu LSD:n käyttö ohjaavat osaltaan tulkitsemaan The Smashing Pumpkinsin avaruuden kuvaston käyttöä psykedeelisen rockmusiikin viitekehyksestä käsin. Tarkastelen avaruuden tematiikkaa psykedeelisen teeman alle asetettavien kappaleiden sanoituksissa ja otsikoissa musiikintutkija Sheila Whiteleyn teoksessaan *The Space Between the Notes: Rock and the Counter-Culture* (1992) esittelemän ”psykedeelisen koodauksen” menetelmän kautta. Psykedeelinen koodaus tarkoittaa populaarimusiikin valtavirtaan nähden vaihtoehtoisten merkitysten etsimistä ja huumausaineiden suhdetta musiikin tyyllisiin piirteisiin ¹²⁰.

Whiteley keskittyy analyysissään erityisesti musiikilliseen ääneen ja peilaa soivaa materiaalia kappaleiden sanoituksiin psykedeelisen ja progressiivisen rockmusiikin kontekstissa ¹²¹.

Whiteleyn menetelmästä poiketen tämä tutkimus ei suuntaudu musiikillisen äänen tarkastelemiseen, vaan psykedeelinen koodaus toimii paremminkin väljänä kehyksenä sanoitusten merkitysten tulkitsemiselle suhteessa psykedeelisen rockmusiikin kontekstiin ja yhtyeen antamiin, kappaleita taustoittaviin, haastattelulausuntoihin ja kommentaareihin.

The Smashing Pumpkinsin avaruuden kuvastoa hyödyntävästä tuotannosta vuosina 1991–1996 psykedeelisen teeman alle voidaan asettaa *Gish*-levyn kappaleet *Siva*, *Rhinoceros* ja *Snail*, *Pisces Iscariot* -kokoelmalevyn kappaleet *Obscured*, *Starla* ja *Spaced*, *Lull*-EP:ltä löytyvä *Bye June* sekä *The Aeroplane Flies High* -kokoelmalla olevat *Marquis in Spades* ja *Pastichio Medley*. Viimeisenä mainittu on kollaasikappale, jossa avaruuteen viitataan neljän osan otsikossa. Lisäksi kaksi musiikkivideota, *Siva* ja *Rhinoceros*, voidaan mieltää ainakin osittain psykedeelistä teemaa edustaviksi.

Siva-kappaleessa, jota Corgan kuvaa yhtyeen tyyllilliseksi läpimurroksi¹²², avaruuteen viitataan tähtien kautta:

Sprinkle all my kisses on your head
Stars full of wishes fill our bed
She said, “I’m dead”... ¹²³

Kappaleessa tähdet täyttävät sängyn kiihkeän suutelemisen aikana, ja kokemus on ilmeisen vaikuttava, kuolemaan vertauskuvallisesti rinnastettava tila. Singlenä ja musiikkivideona

¹²⁰ Whiteley 1992, 8.

¹²¹ Whiteley esittelee teoksessaan lukuisia esimerkkejä menetelmän soveltamisesta käytännössä, ks. Whiteley 1992.

¹²² Smashing Pumpkins, The 2011a: tekstiliitteen sivu 8.

¹²³ Smashing Pumpkins, The 1991a: 2. *Siva*.

julkaistu *Siva* oli vakituinen osa yhtyeen keikkaohjelmistoa 1990-luvun alkupuolella. Vuosina 1991–1992 kappale esiteltiin usein yleisölle kuvaamalla sen kertovan ”vanhempien tappamisesta ja huumeiden käyttämisestä”¹²⁴. Mahdollisesti shokeeraavaksi ja humoristiseksiin tarkoitettua luonnehdinnasta ainakin jälkimmäisen osan voidaan ajatella pitävän paikkansa, sillä Corgan on kertonut tekstissä kuvattavan LSD-näkyä, jossa harrastetaan seksiä ikkunasta huoneeseen tulvivien katuvalojen loisteessa¹²⁵. Kerrottua vasten voidaankin tulkita, että kappaleessa öiset kaupungin valot muuttuvat LSD:n vaikutuksesta sängyn täyttäviksi toiveiden tähdiksi. Täten huumausaineiden kautta koettu ääretön ja ikuinen avaruus ikään kuin todistaa ihmiskunnan jatkumoon olennaisesti kytkeytyvää luonnollista toimintaa katoavien ihmisten välillä. Tähdet nähdään hienovaraaisessa roolissa myös kappaleen musiikkivideolla, jonka lavasteena niitä käytetään kynttilöiden ja kukkien ohella¹²⁶.

Siva-kappaleen voidaan mieltää sisältävän laajemminkin psykedeelisiä viittauksia. Kappaleen otsikko merkitsee hindulaisuuden Šiva-jumalaa. Samaa aihepiiriä hyödynsi myös Hendrixin levy-yhtiö vuonna 1967 julkaistulla *Axis: Bold as Love* -levyllä, jonka kannessa artisti on itse kuvattuna Šivan muodossa. Myös The Beatles leikitteli omissa psykedeelisissä teoksissaan hindulaisuuteen viittaavilla teemoilla¹²⁷. Psykedeelistä rockia pidetäänkin vastaanottavaisena ympäristönä henkisyydelle ja monenlaiselle uskonnolliselle kuvastolle¹²⁸.

Ikkunan läpi sänkyyn loistava valo kuvataan myös *Snail*-kappaleessa, mutta tällä kertaa se on lähtöisin Auringosta:

Flower, the pain will wash away, away
 When the sun shines
 And climbs through your window
 Into your bed¹²⁹

Sanoitukset välittävät mielikuvan voimakkaasta kokemuksesta. Aurinko on ihmiselle elinehto ja aurinkokuntamme keskipiste, joka nousee kirkkaana yön vaihtuessa päiväksi. Samalla kipu huuhtoutuu pois. Kappaleen kuvaston etanoineen, kukkineen ja auringonpaisteineen on kerrottu saaneen vaikutteita 1960-luvun psykedeelisestä musiikista¹³⁰. Kukat kuvastona

¹²⁴ SPCodex 2021: Kill Your Parents: https://spcodex.wiki/wiki/Kill_Your_Parents.

¹²⁵ Smashing Pumpkins, The 2011a: tekstiliitteen sivu 8.

¹²⁶ Siva 1991: <https://www.youtube.com/watch?v=F3wAtWywrP4>.

¹²⁷ Whiteley 1992, 50–51.

¹²⁸ DeRogatis 2003b, 19.

¹²⁹ Smashing Pumpkins, The 1991a: 7. Snail.

¹³⁰ Pinfield 2011, 41:02–41:21.

johtavat ajatukset psykedelian keskeiseen tapahtumapaikkaan eli San Franciscoon ja vuoden 1967 niin kutsuttuun rakkauden kesään. Kappaleessa useaan kertaan mainittava kukka on kuitenkin Flower-niminen tyttö, jonka Corgan kuvailee ”asettavan Auringon kielelleen ja maistavan tähtiä kuin lumihitaleita”¹³¹. Kerrotusta huolimatta tähtiä sanoituksissa ei mainita, mutta sen sijaan kappaleen lopussa jahdataan auringonpaistetta:

It's what you wait for
Flower, chase the sunshine¹³²

Kappaletta voidaan tulkita esimerkiksi LSD-tripin kautta, jossa kielelle asetettava Aurinko on LSD-lappu ja auringonpaisteella tarkoitetaan sen tuomaa ”kivun huuhtovaa” tajuntaa laajentavaa vaikutusta. Auringonpaisteen käyttäminen vertauskuvana ei ole tässä yhteydessä uusi. Erityisen vahvaan LSD:n muotoon sillä viittasi jo vuonna 1965 brittiläinen folkmuusikko Donovan kappaleessaan *You Just Gotta Know My Mind*¹³³. Kaksi vuotta myöhemmin Donovan hyödynsi auringonpaistetta samassa käyttötarkoituksessa kappaleessaan *Sunshine Superman*¹³⁴. *Snail*-kappaleen viittauksen voidaan katsoa toistavan samaa psykedeelistä merkitystä.

Psykedeeliseksi voidaan laskea myös *Gish*-levyn kappale *Rhinoceros*, joka julkaistiin vuonna 1991 levyversion lisäksi sekä musiikkivideona että osana *Lull*-EP:tä. Kappaleen lennokas ja yksiselitteisiä tulkintoja kaihtava teksti esittelee kuulijalle muun muassa ”pandaesityksen”, ”sinappivalheita” ja ”jäätelölunta”¹³⁵. Avaruuteen tekstissä viitataan Kuulla, joka yhdistetään jonkinlaiseen ”väriesitykseen”:

Color show
After the moon
I should go
See you in June your way
She knows and she knows and she knows¹³⁶

Lähtökohtana kappaleen sanoituksille oli tajunnanvirralta vaikuttava tekstirivi ”open your eyes to these mustard lies”, jonka Corgan on kertonut keksineensä kokeiltuaan LSD:tä ensimmäisen kerran 20- tai 21-vuotiaana¹³⁷. Kerrotun valossa kappaleen sanoitukset

¹³¹ Smashing Pumpkins, The 2011a, tekstiliitteen sivut 9–10.

¹³² Smashing Pumpkins, The 1991a: 7. Snail.

¹³³ Whiteley 1992, 67–68.

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Smashing Pumpkins, The 1991a: 3. Rhinoceros.

¹³⁶ Smashing Pumpkins, The 1991a: 3. Rhinoceros.

¹³⁷ Pinfield 2011, 39:00–39:30.

satunnaisilta vaikuttavine sanavalintoineen tuovat miellelyhtymiä edellä avattuun *Snail*-kappaleeseen, jossa käytetään psykedeelistä kuvastoa ja yhdistetään avaruus huumeidenkäyttöön. *Rhinoceros*-kappaleen tapauksessa viittaukset Kuuhun ja koettuihin väri-ilmiöihin voivatkin tarkoittaa esimerkiksi tajuntaa laajentavaa matkaa.

Kappaleen musiikkivideo hyödyntää vastaavaa avaruuteen viittaavaa visuaalista tematiikkaa kuin aikaisempi *Siva*-video. Sanoitusten Kuuta ei videolla nähdä, mutta katsojalle esitellään jälleen tähtiä sekä kuvana Corganin paidan rintamuksessa että videon alussa säihkyvänä tähtisadetikkuna ¹³⁸. Viittaukset voidaan nähdä sekä kappaleen avaruuskuvastoa tukevinä että *Siva*-videon kanssa yhdenmukaista psykedeelistä linjaa rakentavana visuaalisena maailmana.

Yhdessä *Rhinoceros*-kappaleen kanssa *Lull*-EP:llä vuonna 1991 julkaistu akustinen *Bye June* sisältää saman, riimin muodostavan, *moon/june*-sanaparin kuin *Rhinoceros*. Varsinaisten studiosessioiden lomassa vuonna 1989 nopeasti kirjoitettu ja äänitetty kappale julkaistiin alun perin yhtyeen ensimmäisiin omakustanteisiin lukeutuvalla *Moon Demo* -nimisellä kasetilla ¹³⁹. Avaruuden kuvastosta Kuu mainitaan kappaleessa kuusi kertaa. Ensin Kuu esitellään paikkana, johon kertoja on menossa, ja tarinan edetessä paikkana, jossa hän on ja odottaa June-nimistä henkilöä saapuvaksi:

Bye June
I'm going to the moon
I hope you make it soon
'Cause I'm waiting on this moon ¹⁴⁰

Kappale vaikuttaa Kuun käytöllä pääasiassa hyödyntävän *moon/june*-riimiä, mutta sen kirjoittamisen ajankohta ja yhtyeen sen aikainen matka kohti psykedeelistä rockmusiikkia ohjaavat tulkitsemaan tekstiä tästä viitekehyksestä käsin ¹⁴¹. *Rhinoceros*-kappaleen tapaan Kuuhun matkustaminen voidaan mieltää viittaukseksi huumausaineiden käyttämiselle.

Vastaavassa yhteydessä avaruutta itsessään käytetään vertauskuvana vuoden 1994 *Pisces* *Iscariot* -kokoelmalevyn kappaleessa *Obscured*. Kappale julkaistiin alun perin vuonna 1993 *Siamese Dream* -levyltä irrotetun *Today*-singlen lisäkappaleena, mutta se on kirjoitettu jo

¹³⁸ Rhinoceros 1992: <https://www.youtube.com/watch?v=aVfWx9282y0>.

¹³⁹ Corgan 2023: Thirty-Three with William Patrick Corgan -podcast 17.1.2023: To The Grays (with William Patrick Corgan), 52:43–54:20.

¹⁴⁰ Smashing Pumpkins, The 1991b: 4. Bye June.

¹⁴¹ Vuonna 1989 julkaistulla *Moon Demo* -kasetilla on muitakin luontevasti psykedeeliseksi tulkittavia kappaleita, kuten *Stars Fall In*, joka hyödyntää myös avaruuden kuvastoa, sekä aihetta otsikossaan alleviivaava *Psychodelic*. *Moon Demo* -kasetista ks. SPCodex 2021: Moon Demo: https://spcodex.wiki/wiki/Moon_Demo.

vuonna 1991 *Gish*-levyn äänittämisen aikaan ¹⁴². Jos edellä käsitellyissä *Siva*- ja *Snail*-kappaleissa psykedeeliset kokemukset käytiin sängyllä, on *Obscured*-kappaleessa siirrytty lattian tasolle:

lost your head now you sleep on the floor
 what you said i don't want anymore
 through the haze make your eyes up to ache
 out in space, days away ¹⁴³

Kappaleen sanoituksissa kuljetaan jonkinlaisen usvan läpi ja ollaan kaukana avaruudessa. Psykedeelisestä viitekehuksesta tekstiä tulkittaessa usvan voidaan ajatella viittaavan esimerkiksi ”purppuran väriseen usvaan”, joka on jälleen nimitys eräästä LSD:n muodosta ¹⁴⁴. Samaa huumausainetta Jimi Hendrixin on tulkittu kuvanneen omalla usvaisella vertauksellaan vuonna 1967 julkaistussa *Purple Haze* -kappaleessa. Tosin Hendrix itse on kertonut kappaleen otsikon viittaavan lukemaansa ”purppuran värisestä kuolonsäteestä” kertovaan tietetarinaan, jonka on myöhemmin todettu olevan Philip José Farmerin (1918–2009) romaani *Night of Light* vuodelta 1957. ¹⁴⁵ Olipa kyseessä kumpi merkitys tahansa, The Smashing Pumpkinsin tapauksessa *Obscured*-kappaleen kirjoittamisen ajankohta yhdistettynä laajemminkin Hendrixiltä omaksuttuihin vaikutteisiin tukee tulkintaa avaruuskuvaston psykedeelisestä merkityksestä.

Pisces Iscariot -kokoelman päätöskappale *Spaced* toistaa jo otsikossaan samaa teemaa, ja kappaleen sanoitukset vaikuttavatkin olevan pitkälti tajunnan laajentamisen johdosta syntynyttä tekstivirtaa. Corgan on itse luonnehtinut *Siamese Dream*iltä ylitse jäänyttä kappaletta tylsistyneenä tehdyksi sivutuotteeksi, ”roskarunouden ja kadonneiden mazzy star-sointujen yhdistelmäksi kivisellä tiellä taivaaseen” ¹⁴⁶. Kuvauksessa mainituilla soinnuilla viitataan mahdollisesti aikalaisyhtye Mazzy Stariin, joka myös yhdisteli psykedeelisiä vaikutteita vaihtoehtorockiinsa. *Spaced*-kappaleen monitulkintainen teksti esittelee kuulijalle kaksi planeettaa, Merkuriuksen ja Marsin, jotka voidaan tulkita myös roomalaisiksi jumaliksi. Ensin kappaleessa viitataan Merkuriuksen täyttämään päivänseisaukseen:

¹⁴² Smashing Pumpkins, The 1994a: kansivihkon sivu 4.

¹⁴³ Smashing Pumpkins, The 1994a: 8. *Obscured*.

¹⁴⁴ Whiteley 1992, 17.

¹⁴⁵ Mähkä 2019b, 163–164.

¹⁴⁶ Alkuperäinen sitaatti on ”bored as i was with work and looking for some diversion, this is a by-product of what happens when junk poetry meets the lost mazzy star chords along the rocky road to heaven.”, Smashing Pumpkins, The 2012b: tekstiliitteen sivu 11.

solstice
 i am solstice filled with mercury
 filled with mercury
 liquid fucked ¹⁴⁷

Merkuriuksen nestemäinen muoto paljastuu myöhemmin kappaleessa elohopeaksi lauseessa ”we are in one hole like a cup of mercury phosphate” ¹⁴⁸. Tässä tapauksessa sanan *mercury* viittaaminen avaruuteen on tulkinnanvaraista. Psykedeeliseen kontekstiin se kuitenkin voidaan joka tapauksessa johtaa ja tätä kautta se näyttäytyy avaruuden kuvastona.

Kuten on aikaisemmissa esimerkeissä osoitettu, voidaan avaruuskuvastoa tulkita huumausaineiden käyttämisen vertauskuvana. *Spaced*-kappale on äänitetty *Siamese Dreamin* äänityssessioissa talvella 1992–1993, jolloin huumeet alkoivat vaikuttaa konkreettisella tavalla heikentävästi yhtyeen toimintaan. Rumpali Jimmy Chamberlinin heroiniiriippuvuus¹⁴⁹ oli edennyt pisteeseen, jossa levyn tekeminen hidastui rumpalin toistuvien ilmoittamattomien poissaolojen vuoksi, mikä taas lisäsi sekä huolta että jännitettä yhtyeen sisällä ¹⁵⁰. Ongelmat vaikuttivat jo alkujaan levyn äänityspaikan valintaan. Levy päätettiin Corganin mukaan äänittää Georgian osavaltiossa sijaitsevassa Mariettan kaupungissa, eikä esimerkiksi yhtyeen kotikaupungissa Chicagossa, jotta Chamberlin voitiin pitää erossa ympäristöstä, joka mahdollisesti olisi lisännyt päihteidenkäyttöä ¹⁵¹. Ehkäpä yhtyeen sisäisen tilan ollessa sekava, avaruuden – slangi-ilmaisun ”spaced [out]”¹⁵² kautta kuvattuna – voidaankin tulkita toimineen loogisena inspiraationa kappaleen tematiikkaan.

Levyn tekemisen olosuhteisiin peilattuna sana *mercury* voidaan puolestaan nähdä hyvin eri sävyisenä kuin aikaisemmat, uteliaat ja huolettomatkin, avaruuden kuvaston kautta kerrotut huumausainekuvaukset. Sana sisältää kaksoismerkityksen, joka kuvaa huumeiden käyttöä aikaisemmalla tavalla avaruuden eli tässä tapauksessa planeetan kautta, mutta lisää siihen ensimmäisen kerran negatiivisen tason, myrkyllisen ja yhtyettä tuhoavan elohopean.

¹⁴⁷ Smashing Pumpkins, The 1994a: 4. Spaced.

¹⁴⁸ Smashing Pumpkins, The 1994a: 4. Spaced.

¹⁴⁹ Chamberlinin heroiniiriippuvuus varjosti yhtyeen toimintaa 1990-luvulla. Kesällä 1996 rumpalin ottama yliannostus johti tämän erottamiseen yhtyeestä. Samassa tilanteessa menehtyi niin ikään yliannostuksen ottanut kiertuekosketinsoittaja Jonathan Melvoin. Ks. Grow 2018.

¹⁵⁰ Corgan 2005b: Billy Corganin LiveJournal-blogi 10.5.2005 ja 18.5.2005.

¹⁵¹ Smashing Pumpkins, The 2011b: tekstiliitteen sivu 4.

¹⁵² Rockyhtye Aerosmith käytti samaa metaforaa kuvaamaan huumeiden vaikutuksen alaisena olemista kappaleessaan *Spaced* vuonna 1974, ks. Kennedy 2013, 104.

Spaced-kappaleen tekstissä Corgan myös kuvailee itseään mielenkiintoisin sanankääntein viitaten Marsiin joko planeettana tai jumalhahmona:

billy the loon
billy the loon
i am mars
i am mars ¹⁵³

Tämä osoittaa jälleen avaruuden kuvaston monimerkityksellisyyden ja muistuttaa myös taivaankappaleiden uskonnollisista käyttötarkoituksista. Mytologiset viittaukset eivät myöskään olleet vieraita 1960- ja 1970-lukujen progressiivisessa ja psykedeelisessä rockmusiikissa. Esimerkiksi Pink Floyd -yhtye on leikitellyt aiheella vuonna 1969 kappaleessaan *Sisyphus*, ja Led Zeppelinin lähestyi teemaa kappaleessa *Achilles Last Stand* vuonna 1976. Kappaleiden otsikoiden voidaan nähdä viittaavan kreikkalaisen mytologian henkilöihin: ensin mainittu Sisyfokseen¹⁵⁴ ja jälkimmäinen Akhilleukseen¹⁵⁵. *Spaced*-kappale jatkaakin osaltaan saman kuvaston käytön perinnettä.

Pisces Iscariot -kokoelman kappaleessa *Starla* viitataan tähteen sanaleikin kautta. Yli yksitoista minuuttia kestävä kappale äänitettiin ja kirjoitettiin alun kitaraosuutta lukuun ottamatta kokonaan yhtenä yönä ja julkaistiin ensimmäisen kerran *I Am One* -singlellä vuonna 1992 ¹⁵⁶. Kappaleessa toistettava sana *starla* pohjautuu Corganin kertoman mukaan vuonna 1991 kiertueella tapaamansa Darla-nimisen naisen väärin kuultuun nimeen ¹⁵⁷. Nimi toistuu kappaleessa otsikon lisäksi viidesti, ja kyseistä henkilöä toivotaan hakemaan laulun kertoja kotiin paikasta, jossa tämä on yksinään:

i'm in here
please take me home
starla dear, i'm all alone
when you can't decide what's on your mind, it's clear
i'm near starla dear ¹⁵⁸

Psykedeliaan kappaleessa viittaavat pitkä ja toisteinen improvisaatioon pohjautuva toteutus sekä tajunnanvirtainen sanoitus, jossa ensin tehdään lähtöä jonnekin ja lopussa lennetään

¹⁵³ Smashing Pumpkins, The 1994a: 4. *Spaced*.

¹⁵⁴ Ks. Britannica Academic 2020: *Sisyphus*.

¹⁵⁵ Ks. Britannica Academic 2021: *Achilles*.

¹⁵⁶ Corgan 2023: *Thirty-Three with William Patrick Corgan* -podcast 4.4.2023: *Fireflies* (with Sierra Swan), 1:05:00–1:06:49.

¹⁵⁷ Smashing Pumpkins, The 1994a: kansivihkon sivu 5.

¹⁵⁸ Smashing Pumpkins, The 1994a: 11. *Starla*.

korkealla taivaalla ¹⁵⁹. Viitekehykseensä ja aikaisempiin avaruuden LSD-viittauksiin peilattuna kappaleen tähteä kuvaava sana *starla* voidaankin mieltää sekä henkilöksi että kuvaukseksi tajuntaa laajentavaan matkaan johtavasta tekijästä.

Edellä kuvatut kappaleet voidaan yhteen historiaan ja psykedeeliseen viitekehykseen peilaten tulkita viittaavan nimenomaan LSD:hen. *The Aeroplane Flies High* -kokoelmalla julkaistu, alun perin *Zero*-singleltä löytyvä, *Marquis in Spades* sen sijaan sisältää viittauksen toiseen huumausaineeseen:

in the back of the car
the angel dust was given back to the stars ¹⁶⁰

Auton takapenkillä tähdille takaisin luovutettavan ”pölyn” voidaan tulkita olevan fensyklidiiniä eli PCP:tä, jota nimitetään myös enkelipölyksi ¹⁶¹. Avaruusviittauksen käyttötarkoitus on kuitenkin samanlainen kuin aikaisemminkin: huumausaineen vaikutusta kuvataan avaruuteen liittyvän vertauskuvan kautta.

Vaikeammin tulkittavia avaruusviittauksia puolestaan sisältää *The Aeroplane Flies High* -kokoelmalla oleva lähes 23 minuuttia kestävä riffikollaasi *Pastichio Medley. Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyltä yli jääneiden 70 kappaleen osista koostettu teos julkaistiin alun perin *Zero*-singlellä vuonna 1996. Kollaasin osat on nimetty, ja avaruuteen viitataan neljän osan otsikossa, jotka ovat *Star Song*, *Space Jam*, *Spacer* ja *Moonkids*. Kyseiset osat ovat instrumentaalisia ja lyhyitä, vain 7–23 sekuntia kestäviä. *The Aeroplane Flies High* -kokoelman vuonna 2013 julkaistulla uusintapainoksella on lisämateriaalina *Star Songin* kokonainen versio, ja lisäksi *Space Jam* -kappaletta soitettiin keikoilla vuosina 1995–1997. Molempien kappaleiden kokonaisissa versioissa on myös sanoitukset, joskin jälkimmäistä soitettiin keikoillakin usein instrumentaalisena. ¹⁶² Nopeasti kirjoitetuilta ja *Space Jamin* kohdalla tajunnanvirralta vaikuttavat sanoitukset eivät tarjoa juurikaan avaimia kappaleiden tulkitsemiseen. Sama pätee osien otsikoihin, jotka itsessään eivät kerro muuta kuin kiinnostuksen avaruuden kuvaston käyttämiseen. Avaruuden voidaankin katsoa muuttuneen vuosikymmenten saatossa helpoksi viittauskohteeksi konkreettisemmän sisällön puuttuessa.

¹⁵⁹ ”Fly like a bird / no more words just you and I / high in the sky”, Smashing Pumpkins, The 1994a: 11. *Starla*.

¹⁶⁰ Smashing Pumpkins, The 1996: Levy 3: *Zero*: 5. *Marquis in Spades*.

¹⁶¹ Ks. Britannica Academic 2017: PCP.

¹⁶² *Pastichio Medley*n osien sanoitukset ja yksityiskohtaisemmat tiedot ovat saatavilla SPCodex-sivustolta, ks. SPCodex 2021: *Pastichio Medley*: https://spcodex.wiki/wiki/Pastichio_Medley.

Sen sijaan osana kokonaisuutta tarkasteltaessa *Pastichio Medleyn* osat tarjoavat mahdollisuuden laajempaan tulkintaan. Moon (2015) katsoo kappaleen edustavan ”meditaatiota sähkökitaralla rockmusiikin kontekstissa” sekä tulkitsee kollaasin ”illuusioksi kappaleiden mahdollisuuksista riffien takana” ja kurkistukseksi yhtyeen harjoituksiin ja keikoille ¹⁶³. Tämä vaikutelma kokonaisuudesta syntyykin, sillä kollaasi esittelee kymmeniä kappalevaihtoehtoja, jotka olisivat voineet edetä tuotantoprosessissa aina levyille asti, mutta ovat syystä tai toisesta jääneet luonnoksen asteelle. Kokonaisuutena *Pastichio Medley* voidaan mieltää eräänlaiseksi esimerkiksi tai läpileikkaukseksi yhtyeen keikoilla soittamista psykedeelisistä jameista ¹⁶⁴, jotka hyödynsivät usein improvisaatiota.

Edellä avatut yhdeksän kappaletta ja lyhyesti esiteltyt kaksi musiikkivideota kuvaavat avaruuden tematiikan käyttöä psykedeelisessä tarkoituksessa. Psykedeelisen koodauksen kautta voidaan osoittaa, että avaruuden kuvastoa käytetään kappaleissa joko kuvaamaan huumausaineiden vaikutuksen alaisena olemista tai yhtyeen psykedeelisen olemuksen esille nostamista. Kahta kappaletta lukuun ottamatta The Smashing Pumpkinsin psykedeelistä avaruuden tematiikkaa sisältävät kappaleet on julkaistu tarkastelujakson alkupuolella vuosina 1991–1993. Yhdeksästä kappaleesta neljä on julkaistu vuonna 1991 ja näistä kolme yhtyeen ”LSD-levyksi” nimittämällä *Gish*-esikoislevyllä. Muut kappaleet ovat varsinaisten studiolevyjen ulkopuolelle jääneitä kappaleita.

The Smashing Pumpkinsin avaruusviittaukset kytkeytyvät olennaisesti psykedeelisen rockmusiikin viitekehykseen. Siitä huolimatta, että yhtye itse mielsi psykedelian merkitsevän jonkin erilaisen, ”Kurpitsaplaneetaksi” kutsutun universumin, etsimistä, näyttäytyä se lähemmin tarkasteltuna psykedeelisen rockin kulttuurihistoriallisen viitekehyksen tuntemuksena ja siihen liitetävän kuvaston toisintamisena sekä tietoisena imagon rakentamisena erityisesti yhtyeen alkuvuosina ja ensimmäisellä levyllä.

4.2 Paikan ja ajan vertauskuvat

Lukemattomat populaarimusiikin kappaleet sisältävät viittauksen paikkaan. Usein viitattava kohde valikoituu paikan todellisuuden sijaan sen nimen rytmin ja kuulokuvan tai paikan herättämän mielikuvan perusteella. Kappaleiden sanoituksissa paikalla välitetään erilaisia

¹⁶³ Moon 2015, 70–72.

¹⁶⁴ Luultavasti tunnetuin esimerkki The Smashing Pumpkinsin improvisaatiota hyödyntävästä kappaleesta yhtyeen keikoilla on alun perin *Siamese Dream* -levyllä julkaistu *Silverfuck*, jonka kesto oli keikoilla jopa 45 minuuttia. Ks. Smashing Pumpkins, The 2011b: tekstiliitteen sivu 11.

merkityksiä aina nostalgiasta unelmiin ja idyllisestä maisemakuvauksesta ongelmallisiksi miellettyjen paikkojen huolenaiheisiin. Yhteistä merkityksillä on, että paikan teemat osaltaan kuljettavat kuulijan pois tämän tavanomaisesta elämästä.¹⁶⁵ Paikat ovat usein myös sidoksissa musiikin tyyliin: esimerkiksi rap ja punk yhdistetään ja sijoitetaan tavallisesti kaupunkiin ja vastaavasti folk ja country maaseudulle. Tyyliin mukaista paikkaa välitetään sanoitusten lisäksi usein levyjen kansitaiteessa ja musiikkivideoissa.¹⁶⁶

The Smashing Pumpkinsin kappaleet sijoittuvat vain harvoin tunnistettavaan paikkaan, eikä sanoituksissa tai otsikoissa tyypillisesti mainita esimerkiksi kaupunkien tai valtioiden nimiä. Aineistossa nimettyyn paikkaan viitataan ainoastaan kappaleissa *Geek U.S.A.*¹⁶⁷, *Galapagos*¹⁶⁸, *Bullet Train to Osaka*¹⁶⁹ ja *Siamese Dream*¹⁷⁰ sekä levyn *Siamese Dream*¹⁷¹ ja kokoelman *Siamese Singles*¹⁷² nimissä. Yhtyeen kappaleet tarkastelujaksolla eivät pääsääntöisesti ole selkeän tarinallisia. Tapahtumapaikat, mikäli niihin ylipäänsä viitataan, ovat esimerkiksi kappaleiden *1979*¹⁷³ ja *The Last Song*¹⁷⁴ tapaan tunnistamattomia kaupunkeja tai jonkinlaisia mielensisäisiksi tulkittavia tiloja, kuten *Porcelina of the Vast Oceans*¹⁷⁵ -kappaleen surrealistinen meriaiheinen maisema. Kun kappaleet eivät sijoitu yksiselitteisesti tiettyyn paikkaan, ne voidaan kuvitella tapahtuvan lähes missä tahansa.

Vähäiset maininnat nimettyihin tai muutoin tunnistettaviin paikkoihin myös nostavat tuotannosta erityisellä tavalla esille avaruuden kohteet, joihin viitataan usean kappaleen sanoituksissa. Paikan lisäksi aineiston kappaleissa avaruuden kuvastoa käytetään ajan – sen kulumisen ja kierron – vertauskuvallisessa esittämisessä. Tässä luvussa tarkastelen

¹⁶⁵ Connell & Gibson 2003, 72–73.

¹⁶⁶ Ks. Connell & Gibson 2003, 73–82, 84–88.

¹⁶⁷ Smashing Pumpkins, The 1993: 8. *Geek U.S.A.* Yhdysvallat mainitaan otsikon lisäksi kappaleen sanoituksissa. *Geek U.S.A.* -kappaleessa mainitaan myös ”siamilaiset kaksoset”. Siam on Thaimaan valtion vanha nimi.

¹⁶⁸ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 11. *Galapagos*. Kappaleen nimi on muunnelma Galápagossaarista (engl. The Galápagos Islands), josta kappale on Corganin mukaan saanut innoituksensa, ks. Smashing Pumpkins, The 2012a: tekstiliitteen sivu 7.

¹⁶⁹ Smashing Pumpkins, The 1991c: 3. *Bullet Train to Osaka*. Japanissa sijaitsevan Osakan kaupungin nimeen viittaava kappale on instrumentaalinen.

¹⁷⁰ Smashing Pumpkins, The 1994b: Levy 3: Disarm: 2. *Siamese Dream*. *Geek U.S.A.* -kappaleen ”siamilaisten kaksosten” tapaan kappaleen nimessä ja sanoituksissa mainitun ”siamilaisen unelman” voidaan tulkita viittaavan Siamiin.

¹⁷¹ Smashing Pumpkins, The 1993.

¹⁷² Smashing Pumpkins, The 1994b.

¹⁷³ ”Morphine city slippin dues down to see”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 5. 1979.

¹⁷⁴ ”The roaring city sleeps / metal fingers clutching dirty sheets”, Smashing Pumpkins, The 1996: Levy 5: Thirty-Three: 2. *The Last Song*.

¹⁷⁵ ”As far as you take me, that’s where i believe / the realm of soft delusions, floating on the leaves”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 13. *Porcelina of the Vast Oceans*.

tutkimuksen aineistossa olevia paikan ja ajan teeman alle sijoitettavia avaruusviittauksia ja niiden yhteyttä The Smashing Pumpkinsin ristiriitaiseen suhteeseen oman aikansa musiikilliseen ympäristöön ja kulttuuriin.

The Smashing Pumpkinsin suhde omaan kotikaupunkiinsa Chicagoon on vaikuttanut kaksijakoiselta. Kaupunki oli yhtyeelle vuosina 1988–2000 merkittävä keskus, jossa sen jäsenet asuivat ja yhtye toimi ja esiintyi säännöllisesti ¹⁷⁶. Kaupungin merkitys on näkynyt myös Billy Corganin musiikillisessa työssä: vuonna 2003 Corgan äänitti vielä julkaisemattomaksi jääneen *Chicago Kid* -nimellä tunnetun soololevyn, jonka kaikki kappaleet liittyvät tavalla tai toisella Chicagoon ¹⁷⁷. Ensimmäisen soololevynsä *TheFutureEmbrace* julkaisun yhteydessä vuonna 2005 Corgan puolestaan kertoi ”saaneensa ylöpeänä edustaa Chicagoo artistina yli 17 vuoden ajan” ¹⁷⁸. Aktiivisesta sitoutumisesta kaupunkiin välittyy paikallisidentiteetin merkitystä korostava vaikutelma. Tästä huolimatta yhtyeen suhde kaupungin musiikilliseen yhteisöön oli erityisesti alkuvuosina kielteinen.

Bruce Adams kuvailee Chicagon musiikkimaailmaa luotaavassa teoksessaan *You’re with Stupid: kranky, Chicago, and the Reinvention of Indie Music* (2022) kaupungin musiikillista ilmapiiriä 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa monipuoliseksi ja aktiiviseksi. Kaupungin keikkapaikat, radiokanavat ja pienlevy-yhtiöt tarjosivat mahdollisuuksia eri tyyllisille yhtyeille punkista ja jazzista elektroniseen musiikkiin. ¹⁷⁹ Paikallisen Carrot Top Records -levy-yhtiön perustajan Patrick Monaghanin mukaan vielä 1980-luvulla eri musiikkityylien edustajat ja keikkapaikat olivat eriytyneitä, mutta 1990-luvulla yhteistyö kehittyi ja toimijat alkoivat yhdistyä ¹⁸⁰. Mahdollinen eriytyneisyyden tila näkyi etenkin alkuvuosina The Smashing Pumpkinsin suhtautumisessa kaupunkiin, sillä yhtye koki voimakasta ulkopuolisuuden tunnetta Chicagon musiikkiyhteisössä. Myös Adams tunnistaa asetelman ja kertoo kokoonpanoa kohtaan suuntautuneen ”vihamielisyyden” kasvaneen yhtyeen uran alkaessa näyttää nousujohteiselta. Adams pohtii syiksi niin Corganin vaikeaksi koettua persoonaa kuin

¹⁷⁶ *Graceful Swans of Never* -dokumentissa (USA 2001) Corgan esittelee Chicagon Wrigleyville-aluetta, jossa hän kertoo asuneensa vain muutaman korttelin matkan päässä yhtyeen Pumpkinland-nimellä tunnetusta harjoitus- ja studiotilasta sekä suositusta Metro-nimisestä rockklubista, jossa yhtye esiintyi säännöllisesti vuosina 1988–2000. Ks. *Graceful Swans of Never* 2001, 0:59–1:39.

¹⁷⁷ SPCodex 2020: *Chicago Kid*: https://spcodex.wiki/wiki/Chicago_Kid.

¹⁷⁸ Corgan 2005a.

¹⁷⁹ Ks. Adams 2022, 5–29.

¹⁸⁰ Adams 2022, 27.

piilottelematonta kunnianhimoakin.¹⁸¹ Corgan on myöhemmin myöntänyt itsekkin lietsoneensa koettua katkeruutta¹⁸².

Amy Hansonin *Tales of a Scorched Earth* -kirjassa (2004) kuvatuissa haastatteluläusunnoissa Corgan kertoo yhtyeen menestyksen aiheuttamasta katkeruudesta ja kokemastaan tunteesta, ettei The Smashing Pumpkins koskaan kuulunut osaksi kaupungin musiikillista yhteisöä. Hän mieltää, että alkuvuosina yhtyettä kritisoineet kokoonpanot eivät itse edes halunneet suosiota kotikaupunkiaan edempänä, ja kertoo kohdanneensa vakuutteluja, kuinka The Smashing Pumpkins ”ei tule koskaan menestymään Chicagon ulkopuolella”. Haastattelussa vuonna 1991 Corgan kritisoi keikkapaikkojen ja kilpailun puutetta Chicagossa ja koki, että muissa kaupungeissa on ”enemmän aitoa innostusta musiikkia kohtaan”.¹⁸³ Kuvatun yhteisön dynamiikan lisäksi ulkopuolisuuden tunnetta lisäsivät koetut eroavaisuudet yhtyeen musiikillisessa tyyliässä suhteessa Chicagon muihin kokoonpanoihin¹⁸⁴. Läusunnoista välittyy käsitys, että yhtye pyrki 1980–1990-lukujen taitteessa aktiivisesti pois kotikaupunkinsa pieneksi mieltämästään yhteisöstä kohti suurempaa menestystä. Samanlaisia kokemuksia ja pyrkimyksiä Corganilla oli jo joitain vuosia aikaisemmin hänen lähtiessään Chicagosta St. Petersburgin kaupunkiin Floridaan rakentamaan musiikillista uraansa The Marked -yhtyeensä kanssa¹⁸⁵.

The Smashing Pumpkinsin suhde oman aikansa musiikilliseen kulttuuriin oli niin ikään kaksijakoinen. Yhtye oli osa 1990-luvun vaihtoehtorock¹⁸⁶-ilmiötä¹⁸⁷. Lisäksi se liitettiin osaksi Seattlestä lähtöisin olevaa grunge-liikettä¹⁸⁸, johon yhtye itse ei mieltänyt kuuluvansa, vaan josta se pyrki musiikillisesti irrottautumaan¹⁸⁹. Yhtye kuitenkin levytti vuonna 1990 *Tristessa*-singlen grungen keskeisimmälle levy-yhtiölle Sub Popille ja osallistui kaksi vuotta myöhemmin *Drown*-kappaleellaan Cameron Crowen ohjaaman *Singles*-elokuvan (USA 1992)

¹⁸¹ Adams 2022, 43–44.

¹⁸² Hanson 2004, 33.

¹⁸³ Hanson 2004, 32–33, 43.

¹⁸⁴ Ks. MTV Rockumentary 1995a, 3:12–4:12, jossa aihetta käsitellään vuosina 1991 ja 1995 annetuissa haastatteluläusunnoissa.

¹⁸⁵ Hanson 2004, 19–21.

¹⁸⁶ Vaihtoehtorockilla (alternative rock) tarkoitetaan erityisesti Yhdysvalloissa 1980-luvulla kehittynyttä ja 1990-luvun alkupuolella kaupallistunutta musiikillista kulttuuria, joka kattoi monenlaisia musiikin tyyliälajeja. Vaihtoehtorockin määritelmästä ks. Moon 2015, 40–46, 53–55.

¹⁸⁷ Moon 2015, 40.

¹⁸⁸ Grungella tarkoitetaan vaihtoehtorockin alagenreä, joka nousi 1990-luvun alussa Seattlestä ja Yhdysvaltojen luoteisosista, ks. Moon 2015, 40.

¹⁸⁹ Hanson 2004, 63–65. MTV:n haastattelussa vuonna 1991 Corgan mielsi yhtyeen olevan erilainen kuin muut kokoonpanot ja vastusti The Smashing Pumpkinsin luokittelamista yhden tyyliäjin alle, ks. MTV 1991, 0:24–1:40. Corgan on ilmaissut negatiivisen suhtautumisensa laajemminkin aikansa ”indie”-yhteisöä kohtaan, ks. Pinfield 2011, 6:10–10:50.

soundtrackille. Seattlen alakulttuurimaailmaan sijoittuva elokuva sisältää musiikkia paikallisilta grunge-yhtyeiltä, kuten Alice in Chainsilta, Pearl Jamilta ja Soundgardenilta. Tämä vahvisti entisestään The Smashing Pumpkinsin assosioitumista Seattlestä ponnistaneisiin aikalaisiin ¹⁹⁰. Lisäksi yhtyeen Sub Pop -single *Tristessan* ja kahden ensimmäisen studiolevyn tuottajana toimi Butch Vig, joka nousi laajempaan tietoisuuteen grungen kaupallisesti menestyneimmän yhtyeen, Nirvanan, *Nevermind*-läpimurtolevyn tuottajana vuonna 1991.

Asetelmaa mahdollisesti rakensi osaltaan myös yhtyeen harjoittama kiertuetoiminta, sillä alkuvuosina yhtye keikkaili aktiivisesti yhdessä muiden vaihtoehtorock- ja grunge-yhtyeiden kanssa. Vuosina 1991–1992 The Smashing Pumpkins teki yhteisiä kiertueita Red Red Meatin, The Chainsaw Kittensin ja Catherine Wheelin sekä Pearl Jamin ja Red Hot Chili Peppersin kanssa ¹⁹¹. Toisaalta taas keväällä 1992 The Smashing Pumpkins toimi avaajana kahdella Guns N’ Roses -yhtyeen keikalla ¹⁹² – siinä missä Nirvana oli kieltäytynyt Guns N’ Rosesin tarjoamasta yhteiskiertueesta ja alleviivasi muutenkin eroa glam rock -taustaiseen yhtyeeseen ja arvomaailmaan, jota koki tämän edustavan ¹⁹³.

Vaikuttaakin siltä, että The Smashing Pumpkins samanaikaisesti hyödynsi vastakulttuurista lähtöisin ollutta ja valtavirraksi nopeasti muuttunutta musiikillista trendiä, mutta ei kuitenkaan halunnut kiinnittyä siihen. Sama ristiriitainen sävy toistui muutama vuosi myöhemmin *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn aikaan yhtyeen suhtautumisessa laajemminkin kitaravetoiseen rockmusiikkiin. Vuonna 1995 Corgan ilmaisi haastattelussa väsymyksensä sähkökitaraan ja koki rockmusiikkiin yhdistettävän tavan soittaa instrumenttia rajoittavana ja tulleen tiensä päähän ¹⁹⁴. Levyllä yhtye pyrki erottautumaan voimakkaasti muista yhtyeistä ¹⁹⁵ ja laajentamaan vaihtoehtorock-genren rajoja kokeellisilla, elektronisilla ja progressiivisillakin vaikutteilla ¹⁹⁶. Viimeksi mainittuun viittaavat joidenkin kappaleiden pitkät kestot ja polveilevat rakenteet sekä levyllä käytetty Mellotron-instrumentti, jota esimerkiksi progressiivisen rockin ensimmäisiin edustajiin luettava brittiläinen King Crimson

¹⁹⁰ Hanson 2002, 71.

¹⁹¹ Hanson 2002, 69–76.

¹⁹² Hanson 2002, 75.

¹⁹³ Nirvanan ja Guns N’ Rosesin värikäs suhde on avattu kattavasti *Rolling Stone* -lehden artikkelissa 11.4.2016, ks. Harris & Grow 2016.

¹⁹⁴ Moon 2015, 65–67. Corganin antipatia rockmusiikkia kohtaan kasvoi seuraavien vuosien aikana. Yhtyeen siirtyessä elektronisempaan suuntaan vuoden 1998 *Adore*-levyllä Corgan kertoi haastatteluissa rockin olevan ”kuollut”, ks. Moon 2015, 73–75.

¹⁹⁵ Graceful Swans of Never 2001, 18:12–18:28.

¹⁹⁶ Moon 2015, 56–57.

-yhtye yhdisti avaruus- ja tieteistematiikkaansa vuonna 1969 julkaistulla *In the Court of the Crimson King* -levyllään ¹⁹⁷. Laveasta tyylikirjosta huolimatta *Mellon Collie and the Infinite Sadness* kuitenkin nojaa ennen kaikkea sähkökitaraan ja monelta osin äänekkääseen rockvetoiseen ilmaisuun.

Kuten edellisessä luvussa on todettu, The Smashing Pumpkins rakensi 1990-luvun alkuvuosina yhtäläisyyksiä 1960–1970-lukujen kokoonpanoihin. Viittaaminen aikaisempien vuosikymmenten artisteihin olikin osa aikansa musiikillisia suuntauksia. Adams (2022) kuvailee 1960–1970-lukujen lainakappaleiden soittamisen olleen 1990-luvun indie-yhtyeille jopa tunnusomaista, ja lukemattomia versiointeja julkaistiin Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa pienlevy-yhtiöiden tuottamilla kokoelmalevyillä ¹⁹⁸. Syitä innostukselle Adams etsii ironisesta suhtautumisesta, tarpeesta tuoda esille omaksutut vaikutteet tai yritykseksi ottaa oma paikka kulttuurisella kartalla ¹⁹⁹. Ehdotetuista tarkoituksiperistä etenkin kahta jälkimmäistä voidaan sovittaa luontevasti The Smashing Pumpkinsille: psykedeelistä imagoa rakentavilla kappalevalinnoilla yhtye osoitti musiikilliset lähtökohtansa ja profiloit itsensä oman viiteryhmänsä sisällä. Toisaalta lainakappaleita soittamalla ja julkaisemalla yhtye toteutti samalla ajanmukaista toteutustapaa musiikilliselle toiminnalleen.

Yhtyeen käyttämä avaruuden kuvasto kytkeytyi myös vaihtoehtorockin viitekehyksessä yhtäaikaaisesti menneeseen ja nykyhetkeen. McLeod (2003) kuvaa avaruuden tematiikan hyödyntämisen olleen aktiivista 1990-luvun vaihtoehtorockissa²⁰⁰, jossa avaruus kuului ja näkyi sekä temaattisesti että erilaisten avaruuden kuvastosta ammentaneiden lavapersoonien muodossa. McLeod katsoo, että avaruusviittaukset ilmensivät esimerkiksi irtautumista perinteisistä rockmusiikin tyyleistä ja niihin liittyvistä arvomaailmoista. Lisäksi viittaukset edustivat nostalgista suhdetta 1970-luvun avaruusaiheiseen musiikkiin, tyypillisesti David Bowien tuotantoon. Jälkimmäiseen McLeod yhdistää myös The Smashing Pumpkinsin tietyt soundilliset ratkaisut.²⁰¹ Onkin selvää, että menneiden vuosikymmenten artistit ja kappaleet avaruusteemoineen pysyivät inspiraation lähteinä myös The Smashing Pumpkinsille.

¹⁹⁷ King Crimsonista ks. Martin 1998, 155–160.

¹⁹⁸ Adams 2022, 111–112.

¹⁹⁹ Ibid.

²⁰⁰ McLeod (2003, 349) mainitsee The Smashing Pumpkinsin lisäksi muutamia avaruudesta 1990-luvulla ammentaneita yhtyeitä, kuten Shonen Knifen, Spacehogin, Gwarin ja Star Kickerin. Tunnetummista ja kaupallisesti menestyneemmistä yhtyeistä teemaa sivusivat vähintään otsikon tasolla esimerkiksi Soundgarden kappaleessa *Black Hole Sun* (1994), Radiohead kappaleessa *Black Star* (1995) ja Oasis kappaleessa *Champagne Supernova* (1996).

²⁰¹ McLeod 2003, 349.

Kaksijakoinen suhde paikkaan ja aikaan sekä pyrkimys irtautua niistä voidaan tulkita heijastuneen The Smashing Pumpkinsin musiikilliseen tuotantoon ja kytkeytyneen osaltaan yhtyeen imagon rakentamiseen avaruuden tematiikan kautta. Edellisessä luvussa esitelty Corganin psykedeliaa kuvaava lausunto jonkin erilaisen etsimisestä ja oman vaihtoehtoisen universumin, ”Kurpitsaplaneetan”, luomisesta näyttäytyy psykedeelistä viitekehystä laajemminkin yhtyeen pyrkimyksenä rakentaa omaa identiteettiään ja imagoaan – eräänlaista avaruuden kuvaston kautta esitettävää paikkaa, jossa yhtye musiikillisesti toimi. Tämän kuvitteellisen paikan merkityksen voidaan nähdä voimistuneen yhtyeen matkalla kohti kaupallista menestystä. Vuonna 1995 julkaistun *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn kappaleista lähes kolme viidesosaa ja kansimateriaalin kuvista lähes kolmasosa sisältävät jonkin viittauksen avaruuteen siinä missä aikaisemmilla levyillä tematiikka on vähäisempää²⁰².

Populaarimusiikissa avaruus on usein ja ennen kaikkea mielikuvituksen aluetta, joten eskapistinen avaruuden kuvasto onkin luonteva kanava oman tilan rakentamiselle, ulkopuolisuuden kuvaamiselle ja identiteetin määrittämiselle. Tällä tavalla tematiikkaa ovat hyödyntäneet muun muassa aikaisemmin mainitut Sun Ra, David Bowie ja George Clinton, jotka käyttivät tehokeinoinaan avaruusaiheisia artistipersonia. The Smashing Pumpkinsin tapauksessa identiteetin rakentaminen avaruuden tematiikan kautta oli hienovaraisempaa, eikä kyseessä voida katsoa olleen edellä mainitun Sun Ran kaltainen reaali maailmasta irtautumisen kokemus. Myöskään yhtyeen levyt eivät tarkastelujaksolla sisältäneet rakennettuja kuvitteellisia persoonia, mutta sen sijaan *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn aikaan Corgan alkoi jossain määrin luoda itselleen lavahahmoa erottaakseen artisti-imagon todellisesta persoonastaan²⁰³. Tämä ja toistuva avaruuskuvaston käyttö antavat viitteen oman

²⁰² Liite 1. Tekstiviittaukset ja Liite 2. Visuaaliset viittaukset kuvissa.

²⁰³ Tutkimuksen tarkastelujakson levyillä yhtyeellä ei ollut varsinaisia tarinaan perustuvia kuvitteellisia artistipersonia, mutta vuonna 2000 julkaistulla *Machina/The Machines of God* -levyllä Corgan esitti ”Glass”-nimistä roolihahmoa. Hahmon juuret ovat *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn aikaan muotouneessa alter egossa, joka sai alkunsa Corganin käyttämästä esiintymisasusta, niin kutsutusta ”Zero-paidasta”. Tästä ”Zero”-nimisestä lavahahmosta rakentui tarinallinen kertojahahmo ”Glass” *Machina/The Machines of God* -levylle. Ks. Ware 2007, 28–29; Corgan 2000, 0:13–0:59. Myöhemmin hahmoista muuntui ”Shiny”-niminen roolihahmo, jonka ympärille rakentuu vuonna 2023 julkaistu selkeästi avaruusaiheinen levy *Atum: A Rock Opera in Three Acts*. Levyä on markkinoitu esimerkiksi *NME:n* haastattelussa 20.9.2022 *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn aloittaman trilogian päätösosana, ks. Skinner 2022. Corganin mukaan trilogian konsepti sai alkunsa ainakin jossain määrin jo vuonna 1994, ks. Corgan 2022: Thirty-Three with William Patrick Corgan -podcast 20.9.2022: ATUM (with Mike Garson), 4:34–4:58. Tästä ei kuitenkaan ole löydettävissä viitteitä aikaisemmista haastatteluista tai kommentaareista. Päinvastoin Corgan kiisti *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn julkaisun aikaan kyseessä olevan tarinallinen kokonaisuus, ks. esim. MTV Rockumentary 1995b, 0:00–0:24.

musiikillisen paikan ja identiteetin määrittämisen tarpeesta, joka tapahtui osaltaan avaruuden tematiikan kautta.

Mellon Collie and the Infinite Sadness -levyllä avaruuden kuvaston kautta paikkaan viitataan kappaleissa *Fuck You (An Ode to No One)*, *Bodies*, *Tales of a Scorched Earth*, *XYU*, *We Only Come Out at Night*, *Beautiful*, *By Starlight*, *Thirty-Three* ja 1979. Kappaleista kaksi viimeistä hyödyntävät sanoituksissaan avaruuteen liittyvää kuvastoa myös ajan kulumisen vertauskuvana. Paikka ja aika yhdistyvät myös *Tonight, Tonight* -kappaleessa, jonka musiikkivideo rakentuu kokonaisvaltaisesti avaruuden tematiikan ympärille. *The Aeroplane Flies High* -kokoelmalla paikkaan viitataan nimikappaleessa *The Aeroplane Flies High (Turns Left, Looks Right)* ja aikaan kappaleessa *Believe*. Aikaisemmasta tuotannosta aikaa kuvaava avaruusviittaus on löydettävissä *Pisces Iscariot* -kokoelmalla olevasta kappaleesta *Whir*.

Aineistossa avaruuden kautta kuvatut paikat esitetään usean kappaleen sanoituksissa negatiivisessa valossa. Aggressiivisessa *Fuck You (An Ode to No One)* -kappaleessa ”pettyneet ja romantikot” sekä ”sinun ruumiisi, kasvosi ja sielusi ovat kadonneet syvälle mustaan aukkoon” ja ”galaksit ovat täynnä ei-ketään”²⁰⁴. Kappaleessa *XYU* taas käytetään Maa-planeettaa erityisen epämiellyttävää paikkaa kuvaavassa sanonnassa ”maanpäällinen helveti”²⁰⁵. *Tales of a Scorched Earth* -kappaleen sanoituksissa avaruuteen ei viitata, mutta kappaleen otsikossa planeetta on poltettu²⁰⁶. Lohduttomana tapahtumapaikkana maapallo toimii myös kappaleessa *The Aeroplane Flies High (Turns Left, Looks Right)*, jossa sen halki laulun kertoja kulkee ”hauraana ja kirottuna”²⁰⁷. Kappaleiden temaattisia lähtökohtia ei ole juurikaan avattu haastatteluissa tai taustamateriaaleissa, mutta avaruuden kuvastoon liitetty negatiivinen sävy välittyy selvästi.

Samankaltainen pohjavire on löydettävissä kappaleista *Bodies* ja *We Only Come Out at Night*, joissa mittaamattomalla avaruudella kuvastetaan ihmisten välistä etäisyyttä. Viittaukset ovat tosin tulkinnanvaraisia ja ne voidaan mieltää myös sanaleikiksi, sillä englannin kielen sana *space* merkitsee avaruuden lisäksi myös tilaa. *Bodies*-kappaleessa avaruudella ilmennetäänkin etäisyyden lisäksi eräänlaista uskaltamisen tilaa:

²⁰⁴ ”The disenchanted, the romantics, the body and face and soul of you is gone down that deep black hole” ja ”galaxies full of nobodies”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 8. *Fuck You (An Ode to No One)*.

²⁰⁵ ”This is a hell on earth, we are meant to serve”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 9. *XYU*.

²⁰⁶ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 6. *Tales of a Scorched Earth*.

²⁰⁷ ”Spy the fragile heart so cursed as he walks across this earth”, Smashing Pumpkins, The 1996: Levy 5: *Thirty-Three*: 3. *The Aeroplane Flies High (Turns Left, Looks Right)*.

all my blisters now revealed
in the darkness of my dreams
in the spaces in between us²⁰⁸

Kertoja paljastaa todellisen ulkomuotonsa tai vertauskuvallisesti ilmaistuna esimerkiksi luonteensa heikkoudet synkimmissä unissaan tai unelmissaan mahdollisimman kaukana laulun kohteesta. Monikossa ilmaistut ”avaruudet” korostavat valtavaa välimatkaa ja kertosäkeen toistuva ydinviesti ”rakkaus on itsemurha²⁰⁹” välittää rakkaudesta ja pyrkimysten lopputuloksesta lohduttoman ja raadollisen kuvan.

We Only Come Out at Night -kappaleessa kertoja puolestaan teeskentelee löytävänsä tiensä läpi avaruuden:

and once again, you'll pretend to know me well, my friends
and once again, i'll pretend to know the way
thru the empty space
thru the secret places of the heart²¹⁰

Kappaleessa avaruus kuvataan tyhjänä ja se esitetään rinnakkain ”sydämen salaisten paikkojen kanssa”. Lisäksi kertoja ”kulkee yksin löytääkseen tien kotiin²¹¹”. Kulkemisen on tapahduttava pimeällä, sillä ”päivät ovat liian kirkkaita²¹²”. Kappaleen sävy on melankolinen ja yksinäinen, eikä avaruuden läpi välttämättä päästä, vaan näin ainoastaan teeskennellään ystäville. Lisäksi avaruus rinnastetaan ”sydämen salaisiin paikkoihin”, aivan kuten *Bodies*-kappaleessa se rinnastetaan uniin tai unelmiin – ihmiselle yksityiseen ja yksilölliseen kokemukseen. Kummassakin edellä avatussa kappaleessa avaruus onkin henkilökohtainen tila, joka kappaleiden kontekstissa saa negatiivisen kaiun.

Pintapuolisesti positiivisemmassa valossa esitettävänä paikkana avaruus näyttäytyy kappaleissa *By Starlight* ja *Beautiful*, joiden sävy on näennäisesti romanttinen. Ensimmäisessä tähtien valolla piirretään maisema, jonka äärellä suudellaan ja vannotaan ikuista rakkautta:

by starlight i'll kiss you
and promise to be your one and only

²⁰⁸ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 2. Bodies.

²⁰⁹ ”Love is suicide”, ks. Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 2. Bodies.

²¹⁰ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 10. We Only Come Out at Night.

²¹¹ ”I walk alone, I walk alone to find the way home”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 10. We Only Come Out at Night.

²¹² ”We only come out at night, the days are much too bright”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 10. We Only Come Out at Night.

i'll make you feel happy
and leave you to be lost in mine ²¹³

Kappaleen todellinen ja synkempi luonne paljastuu kuitenkin kertosäkeessä. Laulun kohteen silmät kuvataan ”kuolleiksi”, ja kertoja vaikuttaa löytävän tähän samaistumisen tunteen ²¹⁴. Kappaleessa tähtien loiste toimii romantiikkaa välittävänä miljöökuvauksena ja luo kontrastia tekstin yllättävälle käänteelle. Hunter (2020) tulkitsee tutkielmassaan kappaleen kertovan Corganin epäonnistuneesta avioliitosta ja asian ymmärtämisestä vihkkipäivän yönä tähtitaivasta katsellessa ²¹⁵. Tästä näkökulmasta katsottuna tähtiloisteen kautta esitetty avaruus näyttäytyykin henkilökohtaista ja surumielistä kokemusta kuvittavana paikkana.

Vastaava, ensi alkuun romanttinen mutta oudommaksi muuttuva, vire on kappaleessa *Beautiful*, jossa kertoja kuvaa laulun kohdetta ”kauniiksi kuin Aurinko ²¹⁶” ja lupaa odottaa tätä ikuisesti tähtien alla:

i'll be here just waiting for you
i'll be under your stars forever
neither here nor there just right beside you
i'll be under the stairs forever
neither here nor there just right beside you ²¹⁷

Sävy kuitenkin muuttuu sanaleikin *stars/stairs* myötä karmivaksi, kun kertoja paljastaa olevansa todellisuudessa ”portaiden alla”. Tämän voidaan tulkita viittaavan jonkinlaiseen piileskelevään vainoajaan. Täten tähtien ja Auringon kautta kuvatut romanttiset tunteet ovatkin lopulta yksipuolisia ja kappale synkempi kuin ensin voisi ajatella. Kappale toistaa jälleen avaruuden kautta kuvatun ja negatiivisessa valossa esitetyn, yksinäisyyteen ja yksinoloon viittaavan, paikan. Vaikutelmaa korostaa *Beautiful*-kappaleen sijoittuminen levyllä juurin ennen *Lily (My One and Only)* -kappaletta, jonka Corgan on kertonut olevan kuvaus hänen nuoruudessaan kokemastaan yksipuolisesta rakkaudesta ja tähän liittyneestä salakatselusta ²¹⁸.

Paikka ja aika yhdistyvät kappaleessa *1979*, joka pohjautuu Corganin muistoon ja kertoo hetkestä aikuisuuden ja nuoruuden välissä. Corgan on kertonut kuvanneensa tapahtumaa –

²¹³ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 13. By Starlight.

²¹⁴ ”Dead eyes, are you just like me?”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 13. By Starlight.

²¹⁵ Hunter (2020, 47) perustaa tulkintansa Corganin (2005b) LiveJournal-blogikirjoitukseen 28.5.2005, vaikka kirjoituksessa kappaletta ja tapahtumaa ei suoraan yhdistetäkään toisiinsa.

²¹⁶ ”Beautiful, you’re beautiful, as beautiful as the sun”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 11. Beautiful.

²¹⁷ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 11. Beautiful.

²¹⁸ Ks. Smashing Pumpkins, The 2012a: tekstiliitteen sivu 18.

kappaleen nimestä poiketen – vuonna 1984, jolloin hän ajeli sateisena päivänä autolla Chicagossa ja koki nähneensä autonsa takaikkunassa lapsuutensa ja nuoruutensa sekä vastaavasti tuulilasissa omat tulevaisuuden unelmansa.²¹⁹ Kappaleessa nuoruus välittyy levottomana ja haikean huolettomana, mutta rinnalla on myös tietoisuus kaiken katoavaisuudesta. Elämämme päätyttyä luomme väistämättä lepäävät maan alla:

and i don't even care to shake these zipper blues
and we don't know
just where our bones will rest
to dust i guess
forgotten and absorbed into the earth below ²²⁰

Kappaleessa planeetta Maa on vääjäämätön loppusijoituspaikkamme. Suunta ei ole psykedeelisten kokemusten tavoin kohti tähtiä ja tajuntaa laajentavia tiloja, vaan viittaus avaruuteen on tiukasti kiinni realismissa. Avaruuden kautta kuvataan ajan kulumista ja paikkaa, johon elämämme väistämättä – ja mahdollisesti unohdettuna – päättyy.

Samankaltainen kaiku on myös kappaleessa *Thirty-Three*, jossa Maa kuvaillaan kertojalle tämän raskaiden askelten alla nauravana, ja ajankiertoon viitataan Auringon liikkeillä:

the earth laughs beneath my heavy feet
at the blasphemy in my old jangly walk
steeple guide me to my heart and home
the sun is out and up and down again ²²¹

Corgan on avannut kappaleen viittaavan tekemiinsä kävelyretkiin kotinsa lähetyvillä ja kokemaansa hetkeen, jolloin tulevaisuuden suunta oli toisaalta vielä epäselvä, mutta nuoruuden ja viattomuuden ”kuolema” vaikutti kuitenkin väistämättömältä ²²². Hän on kertonut kirjoittaneensa kappaleen 27-vuotiaana ja kuvannut sen ilmentävän kirjoittamisen ajankohdan elämäntapahtumia, kuten avioliittoa ja yhtyeen suosiota. Kappaleen nimi puolestaan viittaa Tarot-korttien ennustukseen 33-vuotiaana tapahtuvasta elämänmuutoksesta.²²³

²¹⁹ Corgan 2022: *Thirty-Three* with William Patrick Corgan -podcast 20.9.2022: ATUM (with Mike Garson), 53:10–54:20.

²²⁰ Smashing Pumpkins, *The 1995*: Levy 2: 5. 1979.

²²¹ Smashing Pumpkins, *The 1995*: Levy 2: 3. *Thirty-Three*.

²²² Smashing Pumpkins, *The 2012a*: tekstiliitteen sivu 16.

²²³ Corgan avasi kappaleen taustoja VH1-kanavan *Storytellers*-ohjelmaa varten taltioidulla keikalla 24.8.2000, ks. VH1 2000, 22:52–26:00.

Maapalloon palataan kappaleen kertosäkeessä, jossa joutsenet, kertojan onnistumisen tunteesta ja ikuisen rakkauteen uskomisesta huolimatta, epäonnistuvat ja kaatuvat Maan pinnalle:

i know i'll make it, love can last forever
graceful swans of never topple to the earth ²²⁴

Mankowski (2018) tulkitsee joutsenet viittaukseksi Tarot-korttien joutseniin ja niiden symboloimaksi kyvyksi nähdä tulevaisuuteen sekä päästä olemassaolon korkeammalle tasolle ²²⁵. Sanoitusten perusteella Tarot-korttien ennustukset eivät kuitenkaan toteudu, sillä joutsenet eivät nouse lentoon, vaan kaatuvat kumoon. Maapallon rooli kappaleessa on jälleen realismiin palauttava: tulevaa ei voi ennustaa. Varmaa sen sijaan on Auringon kautta kuvatun ajan kulumisen vääjäämättömyys ja viimeinen määränpäämme, kotiplaneettamme Maa.

Ajankulkua esitetään Auringon kautta myös kappaleessa *Whir*. Kappale kirjoitettiin alun perin *Siamese Dream* -levyn studiosessioiden aikaan ja äänitettiin singlen lisäkappaleeksi ²²⁶, mutta lopulta se julkaistiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1994 *Pisces Iscariot* -kokoelmalla. Sanoituksissa kuvataan aikaista aamua, jolloin Aurinko yhä nukkuu:

my honey little girl
c'mon lets go for a whirl
it's still early
the sun is sleeping
she says she wants to marry me
she says she wants a baby
it's not easy
when you're scared ²²⁷

Corgan on valottanut *Whirin* sanoitusten viittaavan viattomuuden ja nuoruuden katoamiseen ²²⁸. Auringon nukkuminen eli yöaika voidaankin nähdä rinnastettavan vielä huolettomaan nuoruuteen, ja vääjäämättä alkava aamunkoitto aikuisuuteen ja sen mukanaan tuomaan pelottavana koettuun avioliittoon ja perhe-elämään. Tässä valossa tarkasteltuna Auringon kautta esitetty ajan kulumisen saa jälleen ei-toivotun pohjavireen.

²²⁴ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 2: 3. Thirty-Three.

²²⁵ Mankowski 2018.

²²⁶ Corgan 2022: Thirty-Three with William Patrick Corgan -podcast 27.12.2022: Night Waves (with William Patrick Corgan), 1:02:02–1:06:08.

²²⁷ Smashing Pumpkins, The 1994a: 4. Whir.

²²⁸ Smashing Pumpkins, The 2012b, tekstiliitteen sivu 7.

The Aeroplane Flies High -kokoelmalla oleva *Believe* sisältää myös viittauksen aikaan. Kitaristi James Ihan kirjoittama rakkauslaulu on julkaistu alun perin 1979-singlen lisäkappaleena. Sanoituksissa avaruuden kuvastosta hyödynnetään tähteä ja auringonvaloa. Kertoja kehottaa kappaleen kohdetta pitämään silmänsä suljettuina, kunnes ”auringonvalo kuolee” ja kuvailee tämän päässä olevan ”tuhansia tähtiä”:

close your eyes
until the sunlight dies
in your head a thousand stars
through the darkness you can see a light
and if they steal your life
your heart is still mine ²²⁹

Voidaan tulkita, että pimeydessä päänsisäisten tähtien valossa laulun kohde on ikään kuin turvallisemmassa tilassa kuin auringonvalossa. Vaaraan viittaa kappaleen kohdetta uhkaava kuolema, ”elämän varastaminen”. Aikaisemmin avattujen kappaleiden tapaan Aurinkoon ja sen kautta kuvattavaan ajankiertoon liitetäänkin jälleen negatiivisia mielleyhtymiä. Sanoitukset myös antavat edellä olevan sitaatin viimeisellä rivillä viitteen kertojan omistushalusta, sillä kävipä kuinka tahansa, rakastetun sydän kuuluu kuitenkin lopulta kertojalle. Lisäksi kappaleessa mainitaan useaan otteeseen sunnuntai – tai kappaleen valon ja pimeyden teemaan peilattuna kirjaimellisesti ”aurinkopäivä” –, jolloin kertoja on ”hyvittänyt kaikki tekemänsä virheet” ²³⁰. Mikäli laulun kohteen on suotavampaa olla pimeässä kuin valossa, nousee ”aurinkopäivänä” tapahtunut virheiden hyvittäminen hämmentävään valoon.

Ajan kulumisen ja avaruus paikkana sekä yhtyeen suhde omaan toimintaympäristöönsä ja -aikaansa kiteytyvät *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn singlenä julkaistun *Tonight, Tonight* -kappaleen sanoituksissa ja musiikkivideolla. Corgan on kertonut kirjoittaneensa kappaleen itselleen ja valottanut sen käsittelevän Chicagosta pois pääsemistä ²³¹. Hän on myös kertonut kappaleen olevan kunnianosoitus toiselle chicagolaiselle yhtyeelle, Cheap Trickille, ja avannut sen olevan kyseisen yhtyeen joidenkin kappaleiden tavoin pinnalta katsottuna toiveikas ja idealistinen, mutta syvemmin tarkasteltuna synkempi ²³². Kappaleen sanoituksissa ei viitata suoraan avaruuteen, mutta vuonna 1996 julkaistu musiikkivideo²³³ sisältää runsaasti avaruuden kuvastoa. Video on mukaelma Georges

²²⁹ Smashing Pumpkins, *The 1996*, Levy 2: 1979: 5. Believe.

²³⁰ ”On sunday i made amends for all my mistakes”, Smashing Pumpkins, *The 1996*, Levy 2: 1979: 5. Believe.

²³¹ Corgan on avannut kappaleen taustoja Howard Sternin haastattelussa 19.6.2012, ks. Stern 2012, 2:26:48–2:27:15.

²³² Stern 2012, 2:18:46–2:19:18.

²³³ Tonight, Tonight 1996: <https://www.youtube.com/watch?v=NOG3eus4ZSo>.

Méliès'n (1861–1938) tieteiselokuvasta *Le Voyage dans la Lune* (suom. Matka kuuhun) vuodelta 1902.

Ensimmäiseksi tieteiselokuvaksi mielletävä ja erikoistehosteillaan aikanaan hätkähdyttänyt *Matka kuuhun* on osa 1800-luvun jälkipuolella alkaneen tieteisfiktioisuuden suosion tuottamaa jatkumoa. Méliès on kertonut saaneensa innoituksen elokuvaansa ranskalaisen kirjailijan Jules Vernen (1828–1905) vuonna 1865 kirjoittamasta romaanista *De la terre à la lune* (suom. Maasta kuuhun) ja sen neljä vuotta myöhemmin julkaistusta jatko-osasta *Autour de la Lune* (suom. Kuun ympäri). Yhtymäkohtia on nähty myös brittiläisen kirjailijan H. G. Wellsin (1866–1946) romaaniin *First Men in the Moon* (suom. Ensimmäiset ihmiset kuussa) vuodelta 1901 sekä laajemminkin aikansa kulttuurituotteisiin avaruusaiheisesta sykloraamahuvituksesta operettiesitykseen.²³⁴ *Tonight, Tonight* -kappaleen musiikkivideon tarina mukailee elokuvan juonta, ja elokuvan visuaalinen maailma toisinnettiin videolle lavastustekniikkaa myöten (Kuva 11).

Kuva 11: Vasemmalla Matka kuuhun -elokuva ja oikealla Tonight, Tonight -kappaleen musiikkivideo. Kuva: Kuvakaappaukset elokuvasta ja musiikkivideolta YouTubesta.

Méliès'n tieteisfantasiasta ammentava maailma tuntuu äkkiseltään vieraalta kuvitukselta kappaleelle, joka ei suoranaisesti käsittele avaruuteen liittyviä aiheita. Musiikkivideoiden kuvalliseen sisältöön kuitenkin vaikuttaa musiikin ohella koko markkinoitava kokonaisuus²³⁵. Täten tekstin kuvittamisen sijasta *Tonight, Tonightin* video toimiikin toisaalta avaimena kappaleen sanoituksille ja toisaalta taas kytkeytyy laajemminkin yhtyeen avaruuden kuvaston kautta rakentamaan imagoon. Lähtöajatuksena Jonathan Daytonin ja Valerie Farisin

²³⁴ *Matka kuuhun* -elokuvan monista vaikutteista ks. Lefebvre 2011, 49–63.

²³⁵ Moisala 2001, 94–95.

ohjaamalle musiikkivideolle toimi Corganin ohjaajaparille toimittama avaruuden kuvastoa sisältänyt taustamateriaali sekä mielle yhtymiä Méliès'n elokuvaan luonut *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn kansikuva ²³⁶.

Yhtyeen vaikean suhteen kotikaupunkiinsa huomioiden ja Corganin taustoituksen kautta tulkittuna *Tonight, Tonight* musiikkivideon voidaan mieltää olevan vertauskuva yhtyeen pyrkimyksille ja niiden toteutumiselle. Videolla esiintyvä pariskunta tähtää kohti mahdotonta eli matkaa kohti Kuuta. Alusta asti yhtye tavoitteli vertauskuvallisesti Kuuta taivaalta, ja videolla Kuu valloitetaan konkreettisesti. Musiikkivideolla henkilöt kohtaavat matkallaan esteitä, jotka he lopulta voittavat. Samalla he pääsevät näkemään ja kokemaan ihmeellisiä tapahtumia sekä avaruudessa että valtameren pohjassa, joka on sekin monelta osin ihmiselle vielä tuntematonta aluetta. Lopuksi merenpohjasta nousee pinnalle ja suunnataan kohti saapuvaa laivaa. Voidaankin tulkita, että videolla esitetään yhtyeen matka kotikaupungista kohti musiikillista uraa ja sen tavoiteltu onnistuminen.

Kappaleen teksti antaa kuulijalle vihjeen yhtyeen suhteesta aikaan ja sen kulumiseen sekä siirtymiseen nuoruudesta aikuisuuteen:

time is never time at all
 you can never ever leave without leaving a piece of youth
 and our lives are forever changed
 we will never be the same
 the more you change, the less you feel ²³⁷

Sanoitukset maalaavat lohduttoman kuvan elämän vääjäämättömästä etenemisestä ja sen vaikutuksesta nuoruuteen ja tunteiden kokemiseen. Kappaleessa kuuluu rockmusiikkiin usein liitettävä nuoruuden ihannointi, jota varjostaa tietoisuus ohikiitävän ajanjakson menettämisestä. Melankolinen sävy kuitenkin väistyy, kun kertoja rohkaisee kappaleen kohdetta uskomaan häneen ja muutoksen mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin samalla, kun videolla hypätään ilmalaivasta – Méliès'n elokuvan raketin sijaan – kohti Kuuta:

believe, believe in me, believe
 that life can change, that you're not stuck in vain ²³⁸

Kappaleesta kerrotun taustatarinan valossa sanoitukset antavat viitteen, että Corgan laulaa itselleen ja valaa uskoa omaan tulevaisuuteensa. *Tonight, Tonight* on kuitenkin kirjoitettu ja

²³⁶ Smashing Pumpkins, The 2001a: 10. Tonight, Tonight (Commentary), 0:00–0:34.

²³⁷ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 2. Tonight, Tonight.

²³⁸ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 2. Tonight, Tonight.

julkaistu yhtyeen jo saavutettua kaupallista menestystä, joten tekstin voidaan katsoa olevan jo tapahtuneen kommentointia: nuoruus on vaihtunut uskaltamisen ja yrittämisen kautta tavoiteltuun kansainväliseen suosioon. Menneisyyttä kommentoivan kappaleen sävyä voidaanakin pitää täten myös nostalgisena. Musiikkivideon avaruuden tematiikka rakentaa sille lisäksi utopian tason.

Nostalgia on kaipausta menneeseen ja utopia tulevaan. Molemmat pohjautuvat nykyhetken aiheuttamaan tyytymättömyyteen ja jonkin paremman kaipuuseen sekä toivoon ja fantasiaan.²³⁹ Nostalgia voi olla esimerkiksi kaihoisaa suhtautumista menneeseen elämänvaiheeseen, kuten lapsuuteen tai nuoruuteen. Se voi kohdistua myös elettyihin merkityksellisiin tapahtumiin.²⁴⁰ *Tonight, Tonight* -kappaleen sanoituksissa nostalgia ei merkitsekään suoranaista tyytymättömyyttä sen hetkiseen nykyisyyteen, vaan haikeaa katsetta pysyvästi menetettyyn menneeseen ja sen merkitseviin vaiheisiin.

Musiikkivideolla avaruusmatkailun naiivi romantisointi ja Méliès'n elokuvaan viittaaminen kertovat nostalgian ja utopian mielenkiintoisesta suhteesta: videolla utopiaa tavoitellaan nostalgian kautta. Ensimmäisestä onnistuneesta kuumatkasta oli videon tekemisen hetkellä kulunut jo lähes kolmekymmentä vuotta, mutta video katsoo kauemmas menneisyyteen, aikaan jolloin avaruusmatkailu oli vielä puhtaasti utopiaa. Musiikkivideolla avaruus näyttäytyy tieteisfantasian jännittävänä, vallattomana ja surrealistisenakin seikkailun paikkana. Yhtyeen katse ei varsinaisesti olekaan kohti todellista avaruutta, vaan nostalgiseen mielikuvaan siitä ja 1800–1900-lukujen taitteen utopistisen avaruuden representaatioihin.

Mellon Collie and the Infinite Sadness -levyn graafisessa materiaalissa paikka ja aika sekä nostalgia ja utopia yhdistyvät laajemminkin avaruuden tematiikkaan. Siinä missä aikaisemman tuotannon visuaaliset viittaukset ovat pääasiassa kuvituskäyttöön tuotettuja yksittäisiä tähden kuvia tai muita hienovaraisia avaruuden elementtejä, on levyn visuaalinen maailma rakennettu runsaan avaruuden tematiikan ympärille. Joissakin kuvissa avaruuden kuvasto esitetään kytkeytyneenä paikkaan, osana kuvan maisemaa ja toimintaa (Kuva 12). Jossain määrin avaruus näkyy myös levyn otsikkotasolla, sillä levy on jaettu kahteen osaan, jotka ovat päivää kuvaava *Dawn to Dusk* ja yötä tarkoittava *Twilight to Starlight*. Jälkimmäisen osan otsikossa yö esitetään vertauskuvallisesti ”tähtiloiston” kautta. Tuplalevyn

²³⁹ Grönholm & Paalumäki 2015, 9–10. Tämä on tiivistys nostalgiasta ja utopista. Käsitteiden monimuotoisesta luonteesta ja suhteesta ks. Grönholm & Paalumäki 2015, 9–38.

²⁴⁰ Grönholm & Paalumäki 2015, 19.

konsepti on saanut innoituksensa Pink Floydin vuonna 1979 julkaistusta *The Wall* -levystä, vaikka kyseessä ei olekaan samalla tavalla tarinallinen kokonaisuus ²⁴¹.

Kuva 12: Mellon Collie and the Infinite Sadness -levyn (1995) kuvitusta. Valokuva: Sami Skantsi.

Levyn visuaalisesta linjasta vastanneen Frank Olinskyn mukaan Corganin näkemys levystä oli ”1920-luvun heavy metal -yhtye soittamassa psykedelistä musiikkia” ²⁴². Luonnehdinnassa kaikuu monitahoinen suhde aikaan ja anakronistinen lähestymistapa populaarimusiikin historiaan, sillä kumpikin mainittu musiikkityyli oli sata vuotta sitten vielä vuosikymmenten päässä tulevaisuudessa. Toisaalta taas psykedelinen rock ja heavy metal olivat levyn tekemisen aikaan 1990-luvun puolivälissä jo pitkään olemassa olleita rockmusiikin alalajeja, joten omana aikanaan ne viittasivat enemmän menneeseen kuin tulevaan.

Ajalliset tasot yhdistyvät myös levyn kansikuvassa, jossa salaperäinen naishahmo matkustaa tähdenmuotoisella aluksella avaruudessa. Kollaasitekniikalla toteutetun kuvan hahmo on yhdistetty kahdesta olemassa olevasta teoksesta, pää Jean-Baptiste Greuzen (1725–1805) maalauksesta *The Souvenir* (1787–1789) ja vartalo Rafaelin (1483–1520) teoksesta *Santa Caterina d'Alessandria* (noin 1507–1509). Hahmon taustalla oleva tähtitaivas on puolestaan

²⁴¹ Smashing Pumpkins, *The 2012a*: tekstiliitteen sivu 1.

²⁴² Frank Olinskyn vuonna 2009 antama haastattelu on luettavissa Parsons School of Design -oppilaitoksen verkkosivulla, ks. Parsons School of Design 2009.

lainattu vanhasta alkoholimainoksesta.²⁴³ Kuvan yksittäiset elementit viittaavat menneisyyteen, jopa vuosisatojen taakse, ja kokonaisuutena katse on *Tonight, Tonight* -kappaleen musiikkivideon tavoin nostalgisessa utopiassa avaruudesta. Levyn kuvituksen tehneen John Craigin mukaan alkuperäinen ajatus levyn kansikuvaksi oli valokuva yhtyeestä viktoriaanisen ajan puvuissa ja lavasteissa²⁴⁴.

Levyn kansikuvan hahmo toisinnettiin ihmisen esittämänä ja ikääntyneenä *Thirty-Three* -kappaleen musiikkivideon²⁴⁵ päätöskohtauksessa (Kuva 13). Video päättyy hahmon hymyyn ja silmäniskuun. Kyseessä on *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn viimeinen myyntisingle ja musiikkivideo, jonka jälkeen yhtye lähti musiikillisesti uuteen ja aikaisempaa elektronisempaan suuntaan kohti vuoden 1998 *Adore*-levyä. Voidaankin tulkita, että ajan kuluessa kansikuvan hahmo ja avaruuden kuvasto olivat ikään kuin tehneet niille asetetut tehtävänsä eli rakentaneet yhtyeen identiteettiä ja imagoa sekä näin ollen omalta osaltaan edesauttaneet kaupallisen menestyksen toteutumista.

Kuva 13: Vasemmalla Mellon Collie and the Infinite Sadness -levyn (1995) kansikuva ja oikealla toisinto kansikuvasta Thirty-Three-kappaleen musiikkivideolla (1996). Valokuva: Sami Skantsi. Kuvakaappaus musiikkivideolta YouTubea.

Julkaisujen ja musiikkivideoiden visuaaliset avaruusviittaukset löytävät luontevan paikkansa yhtyeen imagon rakentamisen välineinä ja kappaleiden avaruuden tematiikan välittäjinä. Hienovaraisempia mutta toistuvia visuaalisia avaruusviittauksia ovat erityisesti levyjen

²⁴³ Kuvittaja John Craig on avannut kansikuvan taustoja National Public Radion haastattelussa 7.12.2012, ks. Tyler-Ameen 2012.

²⁴⁴ Tyler-Ameen 2012.

²⁴⁵ Thirty-Three 1996: <https://www.youtube.com/watch?v=AYSbztCCTIA>.

kansitaiteessa²⁴⁶ ja musiikkivideoilla²⁴⁷ nähtävät tähdet ja muut avaruuteen liitettävät yksittäiset elementit. Psykedeelisestä viitekehyksestä alkaneen avaruusteeman voidaan nähdä jatkuvan laajempaan ja ilman psykedeelisiä sävyjä lähes jokaisella tarkastelujakson julkaisulla.

Avaruuden tematiikka ei rajoitu pelkästään musiikillisiin julkaisuihin. Yhtye toisti kuvastoa myös Corganin esiintymispaidassa, jossa hopeinen tähti yhdistetään ”ZERO”-tekstiin. Ensimmäisiä kertoja tätä niin kutsuttua ”Zero-paitaa” käytettiin vuonna 1995 *Bullet with Butterfly Wings* -kappaleen musiikkivideolla²⁴⁸ ja *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn kansivihkon yhtyekuvassa (Kuva 14). Lisäksi Corgan käytti paitaa säännöllisesti esiintymisvaatteenaan kiertueella vuonna 1996. Adams (2022) katsoo paidan tekstin edustaneen yhtyeen imagoa ja olleen eräänlainen vastakohta seattlelaisen Sub Pop -levy-yhtiön ”Loser-paidalle”²⁴⁹. Lisäksi, kuten Moon (2015) huomauttaa, aikalaisyhtyeet pukeutuivat tyypillisesti arkisemmin flanellipaitoihin, joten harkitun esiintymisasun voidaan tulkita edustaneen yhtyeen vaikeaa suhdetta omaan viiteryhmäänsä²⁵⁰. Joka tapauksessa tähden sisältävästä vaatteesta muotoutui kiinteä osa Corganin lavahahmoa ja yhtyeen julkisuuskuva vuosina 1995–1996.

Kuva 14: Billy Corgan (kuvassa vasemmalla) pukeutuneena ”Zero-paitaan” Mellon Collie and the Infinite Sadness -levyn (1995) kansivihkon yhtyekuvassa. Valokuva kansivihkosta: Sami Skantsi.

²⁴⁶ Liite 2. Visuaaliset viittaukset kuvissa.

²⁴⁷ Liite 3. Visuaaliset viittaukset musiikkivideoissa.

²⁴⁸ *Bullet with Butterfly Wings* 1995: <https://www.youtube.com/watch?v=8-r-V0uK4u0>.

²⁴⁹ Adams 2022, 78.

²⁵⁰ Moon 2015, 61.

Tutkimuksen aineistossa paikkaan viitataan avaruuden kuvaston kautta yhdessätoista kappaleessa, joista kolme sisältää myös viittauksen ajan kulumiseen. Pelkästään aikaan viitataan kahdessa kappaleessa. Lisäksi *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn alaotsikossa avaruudella viitataan ajankiertoon. Yhtä kappaletta lukuun ottamatta viittaukset sisältävät kappaleet on julkaistu vuosina 1995–1996, jolloin yhtyeen avaruuden tematiikan käyttö oli aiempaa aktiivisempaa ja visuaalisesti runsaampaa. Tuona ajankohtana yhtye lisäsi tuottamaansa visuaaliseen materiaaliin utopiaa ja nostalgiaa yhdistävää, paikkaa ja aikaa välittävää, avaruuden kuvastoa.

The Smashing Pumpkinsin suhde omaan aikaansa ja musiikilliseen viitekehykseen oli ristiriitainen. Toisaalta yhtye hyödynsi grungen ja vaihtoehtorockin suosiota, mutta samanaikaisesti se pyrki erottautumaan kummastakin tyylilajista. Lisäksi yhtyeen suhde omaan kotikaupunkiinsa Chicagoon ja sen musiikilliseen yhteisöön oli kaksijakoinen. Vaikea suhde paikkaan ja aikaan heijastui yhtyeen julkaisuilla avaruuskuvaston kautta. Kappaleissa viittausten sävyn voidaan havaita olevan pääasiassa negatiivinen, sillä avaruuden kautta kuvattavat paikat esitetään kielteisessä valossa ja ajan kulumisella kuvataan vertauskuvallisesti esimerkiksi kuolemaa ja nuoruuden menettämistä. Poikkeuksena tästä on *Tonight, Tonight* -kappale, joka yhdessä musiikkivideonsa kanssa kommentoi nostalgiseen sävyyn yhtyeen matkaa kohti kaupallista menestystä.

The Smashing Pumpkinsin kappaleissa viitataan vain harvoin tunnistettavaan paikkaan, joten voidaan katsoa, että yhtye rakensi ja toteutti avaruuden tematiikan kautta omaa kuvitteellista musiikillista paikkaansa eli toisin sanoen identiteettiään ja imagoaan. Aineistossa viittaukset maapalloon ovat poikkeuksetta negatiivisia: Maa toimii kappaleissa esimerkiksi poltettuna planeettana, elämän päätepisteenä ja ihmisen todellisuuteen palauttavana paikkana. Avaruuden kohteista Maa on ihmiselle luonnollisesti läheisin, joten sen kuvaaminen kielteisessä valossa alleviivaa yhtyeen suhdetta omaan ympäristöönsä ja viestii tarpeesta etsiä omaa tilaa kauempaa avaruudesta.

Avaruuden kuvastoa on käytetty aikaisemminkin oman musiikillisen identiteetin rakentamisessa. Kokemus ulkopuolisuuden tunteesta ja erottautumisen tarve asetetusta viiteryhmästä johtivat mahdollisesti myös The Smashing Pumpkinsin profiloitumaan ja hakemaan yhtymäkohtia aiempien vuosikymmenten artisteihin ja heidän avaruuden kuvaston käyttöönsä. Tämä tapahtui kuitenkin ristiriitaisesti ajanmukaisia virtauksia – menneeseen viittaamista ja avaruuden tematiikkaa – toteuttamalla ja hyödyntämällä.

4.3 Kosmiset tunnemerkit

Billy Corgan päättää LiveJournal-blogissaan vuonna 2005 julkaisemansa muistelmasarjan lapsuuden kokemuksia avaavalla tekstillä *Following the Moon (1974)*. Kirjoitus alkaa kuvauksella tapahtumasta eräänä iltana Corganin ollessa seitsemänvuotias:

On a particular cool night, I am making my usual trek to the liquor store to buy my step-mother cigarettes...she has given me a \$20 bill, which to my 7 year old mind is a tremendous amount of money...the moon is full, and as always when it is, I feel the call of the wild in my bones...the clean air fills my head, and for the first time in my life I consider running away...of course, there is nowhere to go, no one to see...²⁵¹

Tämän selvästi surumielisen kokemuksen lisäksi myöhemmin samassa kirjoituksessa Corgan kuvailee lapsuudenkodissaan usein kokemaansa väkivaltaa ja kaltoinkohtelua – tapahtumia, joihin muusikko on vuosien varrella aika ajoin palannut haastatteluissa²⁵² – sekä omia tapojansa yrittää selviytyä tilanteessa. Aiheeseen johdattava tekstilainaus havainnollistaa myös Corganin varhaisen suhteen avaruuteen Kuun toimiessa vertauskuvana tunteelle pois lähtemisen kaipuusta.

Populaarimusiikin kappaleet käsittelevät usein tunteita ja ihmisen kokemuksia.

Mielikuvituksellinen avaruus tarjoaakin otollisia mahdollisuuksia tunteiden ja muiden vaikeasti sanallistettavien aiheiden kuvaamiselle. 1960-luvulla avaruusmatkailusta kertoviin kappaleisiin liitettiin usein jännitystä, vaaraa, pelkoa ja yksinäisyyttä²⁵³. Viimeisistä tunnettuja esimerkkejä ovat avaruudessa olemisen yksinäisyyttä kuvaavat David Bowien *Space Oddity* (1969) ja Elton Johnin (s. 1947) *Rocketman* (1968). Jimi Hendrix puolestaan peilasi ihmisen elämää kuvitteellisen avaruusolion ”näkökulmasta” kappaleessaan *Up from the Skies* (1969).²⁵⁴

Avaruuden kautta kuvatut teemat eivät kuitenkaan aina kytkeydy suoraan avaruusmatkailuun tai avaruusolioihin, vaan kosmiset viittaukset voivat toimia puhtaasti vertauskuvallisessa tarkoituksessa. Esimerkiksi folk- ja rockmuusikko Hectorin (s. 1947) voidaan tulkita käyttäneen avaruuden kuvastoa surun, kaipauksen ja ei-toivotun muutoksen vertauskuvana useassa kappaleessa *Herra Mirandos* -levyllään (1973)²⁵⁵. Vastaavalla metaforisella tavalla

²⁵¹ Corgan 2005b: Billy Corganin LiveJournal-blogi 1.7.2005.

²⁵² Ks. esim. Stern 2012, 1:48:30–1:50:30.

²⁵³ Kennedy 2013, 92.

²⁵⁴ Kennedy 2013, 95.

²⁵⁵ Ks. Skantsi 2022.

avaruutta ovat hyödyntäneet esimerkiksi Pink Floyd ja The Police ²⁵⁶. The Smashing Pumpkinsin lähestymistapa on niin ikään vertauskuvallinen, sillä yhtyeen kappaleet eivät tarkastelujaksolla varsinaisesti kerro avaruudesta tai siellä olemisesta.

Tässä luvussa tarkastelen sellaisia aineistosta nousevia avaruusviittauksia, joiden merkitys on tulkittavissa henkilökohtaisen tunteen vertauskuvalliseksi välittämiseksi. Tutkimuksessa aikaisemminkin käsitellyistä kappaleista usean sanoituksissa avaruudella voidaan tulkita kuvattavan erilaisia tunnetiloja. Niistä poiketen tässä luvussa läpi käytävät kappaleet eivät ensisijaisesti ole johdettavissa yhtyeen rakentamaan ja tuottamaan psykedeeliseen viitekehykseen tai välitä yhtyeen ristiriitaista suhdetta omaan ympäristöönsä tai musiikilliseen viiteryhmäänsä. Avaruuden kautta esitetyt tunnevertaukset vaihtelevat ulkopuolisuuden tunteesta rakkauden ja itseinhon kuvauksiin.

Käsiteltävät kappaleet kattavat ajallisesti tarkastelujakson vuodet 1993–1996. *Siamese Dream* -levyltä mukana ovat levyn kaikki avaruuteen viittaavat kappaleet eli *Rocket*, *Spaceboy* ja *Luna*. *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyltä tarkastelussa ovat kappaleet *Here Is No Why*, *To Forgive*, *Cupid de Locke*, *Muzzle*, *Take Me Down*, *Stumbleine* ja *Farewell and Goodnight*. Kokoelmajulkaisuilla avaruus kuuluu tässä merkityksessä *Siamese Singles* -kokoelman kappaleessa *Apathy's Last Kiss*, *Pisces Iscariot* -kokoelman otsikossa ja *Plume* -kappaleessa sekä *The Aeroplane Flies High* -kokoelman kappaleissa *Ugly*, *Set the Ray to Jerry*, *Mouths of Babes* ja *Jupiter's Lament*.

Luvun alussa esitelty kuutamo ja siihen yhdistyvä pois lähtemisen kaipaus toistuvat *Siamese Dream* -levyn kappaleessa *Rocket*:

Consume my love, devour my hate
Only powers my escape
The moon is out, the stars invite
I think I'll leave tonight ²⁵⁷

Kappaleessa Kuu ja tähdet odottavat taivaalla kertojaa, ja avaruuteen tehtävää matkaa voidaan pitää vertauskuvana unelmien toteuttamiselle. *Rocket* on ensimmäinen levyllä kirjoitettu kappale, ja yhtye soitti sitä keikoillaan jo *Gish*-levyn aikaan vuonna 1991 ²⁵⁸. Corgan on avannut kappaleen käsittelevän unelmien tavoittelemista ja itseensä uskomista. Corganin mukaan kappaleessa voi myös nähdä hänet kohtaamassa omat pelkonsa, sillä kappaleen

²⁵⁶ Kennedy 2013, 95.

²⁵⁷ Smashing Pumpkins, The 1993: 5. *Rocket*.

²⁵⁸ Smashing Pumpkins, The 2011b: tekstiliitteen sivu 9.

kirjoittamisen hetkellä muusikko koki epävarmuutta, kykenisikö hän tekemään levyn, joka auttaisi häntä pääsemään pois esikaupunkielämästä.²⁵⁹ Kappaleen voidaankin nähdä kertovan erityisesti musiikilliseen uraan liittyvistä unelmista ja niiden toteuttamisesta. Sanoitusten kuutamo ja kutsuvat tähdet ilmentävät Corganin lapsuudessaan kokemaansa pois lähtemisen kaipuuta, jossa kaukainen avaruus näyttäytyy vapauttavana pakopaikkana ongelmalliseksi koetusta reaali maailmasta. Asetelma on yhä sama, mutta traumaattiset lapsuuden kokemukset ovat vaihtuneet unelmaan musiikillisesta menestyksestä ja pelkoon epäonnistumisesta, joka tarkoittaisi mahdollisesti arkista ja tavallista elämää.

Kappaleen teemat yhdistyvät edellisessä luvussa kuvattuun negatiiviseen suhtautumiseen grungea ja vaihtoehtorockia kohtaan. Corgan on avannut haastattelulausunnossaan *Rocketin* aloitusrivin viittaavan Nirvanan Kurt Cobainiin ja Jane's Addiction -yhtyeen Perry Farrelliin:

There's this line from the song "Rocket" – "Bleed in your own light". I wanna fuckin' bleed in my own light, not in Kurt Cobain's, not in Perry Farrell's. I wanna go down in my own fuckin' ship. That's what I'm about.²⁶⁰

The Smashing Pumpkins yhdistettiin uransa alkuvuosina kumpaankin mainittuun yhtyeeseen²⁶¹, joten voidaankin katsoa, että kappale paljastaa Corganin tarpeen tulla tunnustetuksi omana itsenään ja oman musiikillisen tekemisensä vuoksi. Avaimena tähän näyttäytyy yhtyeen tavoittelema menestys, vertauskuvallisesti tähtiin matkaaminen. Kuten todettu, samankaltaisena musiikillisen onnistumisen vertauskuvana avaruuteen tehtävä matka toimi kaksi vuotta myöhemmin *Tonight, Tonight* -kappaleen musiikkivideolla. Osaltaan *Rocket* sopisikin luontevasti myös edellisen luvun temaattisen tarkastelun alle, mutta kappaleen kytkeytyminen Corganin omaan unelmaan ja pelkoon ohjaa lukemaan sitä henkilökohtaisen tunnemerkituksen kautta.

Rocketin vuonna 1994 julkaistu musiikkivideo rakentuu avaruuden tematiikalle ja hyödyntää runsaasti aiheeseen liittyvää kuvastoa²⁶². Jonathan Daytonin ja Valerie Farisin ohjaamalla

²⁵⁹ Corgan 2023: Thirty-Three with William Patrick Corgan -podcast 7.3.2023: Pacer, 52:41–56:20. Corganin mukaan kappaleen otsikon raketti kuvaa taivaalle nousevaa sielua tai henkeä ja on vertauskuva halulle kehittyä paremmaksi, ks. Pinfield 2011, 55:32–55:48.

²⁶⁰ Haastattelusitaatti on peräisin Nick Wisen yhtyeestä kirjoittamasta biografiasta, ks. Wise 1994, 32. Sitaattiin viitataan myös Corganin keuhällä 2023 julkaistussa podcast-jaksossa, ks. Corgan 2023: Thirty-Three with William Patrick Corgan -podcast 7.3.2023: Pacer, 56:20–56:35.

²⁶¹ The Smashing Pumpkins koki 1990-luvun alkuvuosina vertailua muihin aikalaisyhtyeisiin. Corgan viittaa tähän humoristisesti MTV:n *120 Minutes* -ohjelman haastattelussa 31.10.1993 kertomalla yhtyeen ”valmistuneen” seuraavasta Jane's Addictionista seuraavaksi Nirvanaksi ja edelleen seuraavaksi Pearl Jamiksi. Ks. MTV 120 Minutes 1993, 1:10–1:39.

²⁶² Liite 3. Visuaaliset viittaukset musiikkivideoissa.

videolla nuori poika vastaanottaa romuvarastoalueelle rakennetussa majassa videolähetyksen avaruudesta. Omatekoisilta näyttävillä teknisillä laitteilla vastaanotettu lähetys välittää kuvaa futuristisiin asuihin pukeutuneesta The Smashing Pumpkins -yhtyeestä soittamassa *Rocket*-kappaletta kaukaisella planeetalla. Lähetysten innoittamana poika rakentaa ystäviensä kanssa raketin, jolla he matkustavat halki avaruuden katsomaan yhtyettä. Kappaleen päättyessä lapset pääsevät perille ja hämmästyvät, sillä matkan aikana yhtyeen jäsenet ovat ikääntyneet merkittävästi.²⁶³

Musiikkivideon varsinainen tarina on suoraviivainen, mutta kappaleesta kerrotun johdosta huomio kiinnittyy erityisesti rinnalla kulkevaan kuvaukseen tavallisen aikuiselämän kritiikistä sekä lapsuuden ja aikuisuuden suhteesta. Videolla lapset rakentavat raketiaan rauhallisella omakotitaloalueella, joka näyttää muuten tavanomaiselta, mutta jonka kaikki asuintalot on kuvattu unenomaisen outoina ja vääristyneinä. Seinät ja katot ovat vinoja, mikä tekee taloista surrealistisia ja jossain määrin pelottaviakin. Varastoalue, jossa lasten piilopaikka sijaitsee, on sen sijaan kuvattu realistisemmin ilman surrealistista sävyä – siitä huolimatta, että tekniset laitteet ja avaruuslähetykset ovat todellisuudessa kaukana realismista (Kuva 15). Video onkin kuvattu lasten näkökulmasta, ja lasten oma maailma kuvataan seikkailuun kutsuvana vastakohtana aikuisten maailmalle, jonka idyllin takana kaikki ei ole kohdallaan.

Kuva 15: Vasemmalla aikuisten ja oikealla lasten maailma Rocket-kappaleen musiikkivideolla (1994). Kuvakaappaukset musiikkivideolta YouTubesta.

Visuaalisen ympäristön lisäksi lasten toiminta avaruuslähetyksen ja raketin parissa luo vastakohtan aikuisille, jotka juovat mehua ja viettävät keskenään puutarhajuhlia. Siinä missä lapset käyttävät läpi videon erilaisia teknisiä välineitä, ei aikuisilla vastaavia nähdä (Kuva 16).

²⁶³ Rocket 1994: <https://www.youtube.com/watch?v=Th-AqMvvBzE>.

Musiikkivideolla aikuisten ja lasten roolit ovat vaihtuneet, ja jälleen tavallinen aikuiselämä ja jännittävä lapsuus esitetään toisilleen vastakkaisina tiloina. Lisäksi aikuiset eivät juuri anna huomiota lasten puuhille. Aikuisten ensimmäiset varsinaiset reaktiot lasten toimintaan nähdään vasta, kun he hämmästyneenä katsovat raketin nousua kohti taivasta. Ohjaajapari Daytonin ja Farisin mukaan videon keskeinen yksityiskohta onkin lasten huomioimisen laiminlyönti ²⁶⁴. Välinpitämätön suhtautuminen lapseen korostaa videolla olevaa lasten näkökulmaa ja alleviivaa edellä kuvattua lapsuuden ja aikuisuuden esittämistä vastakohtina.

Kuva 16: Vasemmalla aikuisten ja oikealla lasten toimintaa Rocket-kappaleen musiikkivideolla (1994). Kuvakaappaukset musiikkivideolta YouTubeista.

Rocketin videon voidaankin katsoa kuvaavan Corganin kokemaa pelkoa arkista ja niin kutsuttua tavallista elämää kohtaan. Vääristyneet talot sekä välinpitämättömät ja lasten näkökulmasta tylsää elämää viettävät aikuiset edustavat ei-toivottua keskiluokkaista tulevaisuutta ja avaruudessa soittava rockyhtye vastakohtana esitettyä tavoiteltua unelmaa. Lapsuuden pois lähtemisen kaipaus konkretisoituu videolla matkaksi kaukaiselle planeetalle avaruuden toimiessa vertauskuvana unelmille ja mahdollisuuksille. Planeetalla nähtävä Corganin oma yhtye taas viittaa mahdollisesti unelman toteutumiseen. Musiikkivideo sai ensiesityksensä yli kolme vuotta kappaleen kirjoittamisen ja lähes puolitoista vuotta *Siamese Dream* -levyn julkaisun jälkeen, joten videon voidaan mieltää *Tonight, Tonight* -kappaleen videon tavoin myös kuvaavan yhtyeen onnistunutta matkaa siihenastiseen menestykseen.

Auringolla on useassa kappaleessa rooli elämää ja siihen liitettäviä ihanteita kuvaavana metaforana. *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyllä oleva *To Forgive* -kappale maalaa lohduttoman kuvan lapsuudesta. Tekstissä kertoja kuvailee ”ymmärtäneensä menetyksensä

²⁶⁴ Smashing Pumpkins, *The 2001*: 6. *Rocket* (Commentary), 2:32–3:01.

ennen kuin oppi puhumaan” ja muistelee ”tyhjiä” syntymäpäiväjuhliään ²⁶⁵. Itsensä hän kuvailee alatyylisellä ilmaisulla ”villisilmäisen Auringon lapsen” aviottomaksi jälkeläiseksi toisessa sukupolvessa:

ten times removed
i forget about where it all began
bastard son of a bastard son of
a wild eyed child of the sun ²⁶⁶

Sanoitukset antavat viitteen Corganin vaikeasta lapsuudesta ja isäsuhteesta. Otsikostaan poiketen kappale ei kerro anteeksiannosta vaan tuomitsemisesta ²⁶⁷. Corgan on kertonut suunnanneensa kappaleen itselleen, sillä hän kokee jatkaneensa aikuisena nuoruudessaan oppimiaan tuhoisia käyttäytymismalleja ²⁶⁸. Kappaleen syntymäpäivistä kertovat kuvaukset saattavat viitata muusikon muistoon hänen omasta kuusivuotissyntymäpäivästään. Corgan on kertonut isänsä rangaisseen häntä pahoinpitelemällä juhlien ollessa käynnissä ja vieraiden tietämättä asiasta ²⁶⁹. Kappaleen kontekstissa ”Auringon lapsella” voidaankin tarkoittaa mahdollisesti viattomuutta, joka on karissut sukupolvien saatossa ja koettujen raskaiden kokemusten myötä.

Samankaltainen sävy Auringolla on *The Aeroplane Flies High* -kokoelmalla olevassa *Ugly*-kappaleessa. Ensimmäisen kerran 1979-singlellä julkaistu kappale esittelee itseinhossa kieriskelevän kertojan, joka toisaalta kokee saavansa osakseen ulkopuolelta tulevaa arvostelua ²⁷⁰ ja toisaalta taas ei tunnista tai hyväksy muiden hänessä näkemää kauneutta ²⁷¹. Lopulta hän tiedostaa olevansa ”tarpeeksi hyvä”, mutta sekin on menettänyt merkityksensä:

i'm good enough, but i don't care
good enough, but i'm not there
i'm good enough, but i don't care
the sun is out, but i'm not there ²⁷²

²⁶⁵ ”I sensed my loss / before i even learned to talk / and i remember my birthdays / empty party afternoons won't come back”, Smashing Pumpkins, *The* 1995: Levy 1: 7. To Forgive.

²⁶⁶ Smashing Pumpkins, *The* 1995: Levy 1: 7. To Forgive.

²⁶⁷ Smashing Pumpkins, *The* 2012a, tekstiilitteen sivu 6.

²⁶⁸ Ibid.

²⁶⁹ Corgan 2005b: Billy Corganin LiveJournal-blogi 5.5.2005.

²⁷⁰ ”I know i'm nothing / i know there's nothing i can say / to change / the judgement in their ways”, Smashing Pumpkins, *The* 1996: Levy 2: 1979: 2. Ugly.

²⁷¹ ”Everything is clearer / i'll never see what you see / it's not me / so beautiful and free”, Smashing Pumpkins, *The* 1996: Levy 2: 1979: 2. Ugly.

²⁷² Smashing Pumpkins, *The* 1996: Levy 2: 1979: 2. Ugly.

Kappaleessa Auringon voidaan katsoa kuvastavan sisäänpäin kääntyneen kertojan mentaalista ulkomaailmaa tai konkreettista ulkona olemista, kotoa poistumista muiden ihmisten pariin. Kertoja kuitenkin joko valitsee jäädä yksin omien tunteidensa kanssa tai ei kykene tekemään asialle mitään. Vastaavalla tavalla kuin *To Forgive* -kappaleessakin, muutos on tapahtunut ajan myötä, sillä kertoja kokee syntyneensä ”kauniina” ja muuttuneensa myöhemmin ”rumaksi”²⁷³. Kummassakin kappaleessa Aurinko toimii vertauskuvana ideaalille elämän tilalle: *To Forgive* -kappaleessa se edustaa ihmisen lähtökohtaista viattomuutta ja *Uglyssa* taas valon tilaa, johon palaaminen on koetun jälkeen mahdotonta.

Auringon kantama merkitys toistuu myös *Pisces Iscariot* -kokoelmalla olevassa, alun perin *I Am One* -singlellä julkaistussa, *Plume*-kappaleessa ja *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn päättävässä kappaleessa *Farewell and Goodnight*. Ensimmäisessä kertojan kokemana oma ”tylsyys” on varjostanut Auringon²⁷⁴. Jälkimmäisessä taas kertoja ei miellä ”loistavansa” Auringon lailla²⁷⁵. Kummassakin kappaleessa kertoja rinnastaa itsensä Aurinkoon ja sen kautta vertauskuvallisesti esitettävään positiiviseen tunnetilaan. Lopputulos on kuitenkin molemmissa lohduton, sillä elämän ilon antavalle auringonvalolle joko jäädään toiseksi tai se varjostetaan kokonaan omalla negatiivisella tunnetilalla.

Kitaristi James Ihan *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levylle kirjoittama *Take Me Down* taas antaa Auringolle merkityksen katsantotavasta riippuen joko elämän tai kuoleman vertauskuvana. Kappaleen sävy on romanttinen, vaikka näkökulma on aikaisemmin käsiteltyjä kappaleita dramaattisempi rakkauden kaipuun voittaessa elämänhalun kokonaan. Kappaleessa kertoja pyytää rakastamaansa henkilöä ottamaan hänet mukaansa maan alle. Ensin maanalaisessa paikassa on pimeää, mutta lopulta kertoja havaitsee Auringon saapuvan:

there is a sun, it'll come, the sun, i hear them call me down²⁷⁶

Sanoitukset välittävät vaikutelman, että kertoja mahdollisesti seuraa rakastamaansa henkilöä kohti kuolemaa, paikkaan, jossa ”trumpetit soivat ja enkelit lensivät²⁷⁷”. Auringon roolia kappaleessa voidaan tarkastella kahdesta eri näkökulmasta. Se voidaan nähdä vertauskuvana elämälle, jonka kertoja jättää taakseen, kun häntä kutsutaan ”maan alle”. Toisaalta taas se

²⁷³ ”I was born so beautiful / but now i'm ugly”, Smashing Pumpkins, The 1996: Levy 2: 1979: 2. Ugly.

²⁷⁴ ”My boredom has outshined the sun”, Smashing Pumpkins, The 1994a, 3. Plume.

²⁷⁵ ”The sun shines but i don't”, ks. Smashing Pumpkins, The 1995, Levy 2: 14. Farewell and Goodnight.

²⁷⁶ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 14. Take Me Down.

²⁷⁷ ”And trumpets blew, and angels flew on the other side / and you're all i see, and you're all i'll need / there's a love that god puts in your heart”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 14. Take Me Down.

voidaan mieltää valoksi, jota kertoja seuraa kulkiessaan kohti kuolemaa. Kummassakin tapauksessa Auringolla on huomattava merkitys – joko elämän antajana tai ottajana.

Mellon Collie and the Infinite Sadness -levyn *Muzzle*-kappaleessa avaruuteen viitataan kertojan ja Auringon välisen etäisyyden kautta:

but i knew exactly where i was
and i knew the meaning of it all
and i knew the distance to the sun
and i knew the echo that is love ²⁷⁸

Juuri ennen avaruusviittausta kertoja on leijunut mielensisäisellä matkallaan pilvien yläpuolella ja kohdannut ivallisia vihjailuja mahdollisesta putoamisestaan ²⁷⁹. Hän kuitenkin kokee itsevarmana tietävänsä tarkalleen sijaintinsa ja etäisyyden Aurinkoon. Merkityksellistä on, että sijaintia ei määritetä suhteessa maapalloon, jolla kuvitteellista matkaa tehdään, vaan kertojan katse on kauempana avaruudessa. Auringon voidaankin mahdollisesti tulkita toimivan vertauskuvana tavoiteltavalle unelmalle, johon mielensisäinen matka tähtää. Tieto Aurinkoon olevasta etäisyydestä taas voi viitata kreikkalaisen mytologian Ikarokseen, joka poltti siipensä lentäessään liian lähelle Aurinkoa ja putosi mereen ²⁸⁰. *Muzzle*-kappaleen kertoja kuitenkin uskoo onnistuvansa unelmansa tavoittelemisessa.

Aikaisemmin kertoja on paljastanut pelkäävänsä olevansa tavallinen ja samanlainen kuin muutkin ihmiset ²⁸¹, mutta toisaalta ”tietää olevansa tarkoitettu maailmalle” ²⁸². Kappale vaikuttaakin yhtä aikaa tunnustukselliselta kuvaukselta eksistentiaalisiin kysymyksiin liittyvästä epävarmuudesta, unelmien tavoittelemisesta sekä nuoruuden kaikkivoipaisuuden tunteesta. *Muzzle* on mahdollisesti jossain määrin kuvaus Corganin omasta elämästä. Corgan on kertonut kappaleen, suomeksi kuonoa ja kuonokoppaa tarkoittavan, otsikon viittaavan ajatukseen, kuinka hänen oma elämänsä olisi huomattavasti yksinkertaisempaa, mikäli hän ”pitäisi vain suunsa kiinni” ²⁸³.

Taivaankappaleet saavat aineistossa tunnemerkitäisiä välittävän roolin myös rakkauden, ulkopuolisuuden ja jonkin erityisen kuvaajina. *Siamese Dream* -levyn rauhallinen

²⁷⁸ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 12. Muzzle.

²⁷⁹ ”And in my mind as i was floating / far above the clouds / some children laughed i’d fall for certain / for thinking that i’d last forever”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 12. Muzzle.

²⁸⁰ Ks. Britannica Academic 2020: Daedalus. Sattumaa on, että Corgan vertasi myöhemmin yhtyeen alun perin vuonna 2000 päättynyttä uraa Ikaroksen lentoonsa, ks. Hanson 2004, 201.

²⁸¹ ”I fear that i am ordinary, just like everyone”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 12. Muzzle.

²⁸² ”I know that i am meant for this world”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 12. Muzzle.

²⁸³ Smashing Pumpkins, The 2012a, tekstiliitteen sivu 7.

päätöskappale *Luna* viittaa Kuun latinankieliseen nimeen. Kappaleessa avaruus kuuluu Kuun lisäksi auringonpaisteen kautta:

What moonsongs
Do you sing your babies?
What sunshine do you bring? ²⁸⁴

Sanoituksissa kappaleen kohde sekä laulaa jonkinlaisia ”kuulauluja” että tuo mukanaan auringonpaistetta. Tämä viittaa kahteen vastakkaiseen tilaan, pimeään yöhön ja valoisaan päivään. *Luna* on kirjoitettu noin kaksi vuotta ennen sen julkaisua vuonna 1991 ²⁸⁵. Corgan on kertonut kappaleen kirjoitetun lontoolaisessa hotellihuoneessa hänen kumppaninsa kanssa käydyn riidan ja sen jälkeisen meditaatiokokemuksen seurauksena. Kappale kertoo hyväksymisestä, anteeksi antamisesta ja voimakkaasta mutta vahingollisesta rakkaudesta. ²⁸⁶ Corgan on myös valottanut rakkauden olleen yksipuolista ja tehneensä kappaleen todistaakseen pystyvänsä kirjoittamaan parempia lauluja kuin hänen kumppaninsa. Lisäksi Corgan on kertonut *Lunan* olevan rakkauslaulu, joka on kirjoitettu ”Kuulle”, eikä se hänen mielestään ”voi koskaan olla sille, jota sinä rakastat”. ²⁸⁷ Tämä antaa kappaleesta ristiriitaisen ja koetusta rakkaudesta kaksijakoisen kuvan.

Kerrotun valossa tekstissä mainitut ”kuulaulut” voidaan mieltää rakkauslauluiksi, joita kappaleen kohde eli hänen kumppaninsa laulaa samanaikaisesti usealle henkilölle. Tämä tekee rakkaudesta Corganille vahingollista ja mahdotonta. Mahdollisesti Kuu ja ”kuulaulut” edustavatkin koetun rakkauden negatiivista puolta ja auringonpaiste taas sen positiivista kääntöpuolta. Molemmat puolet ovat edustettuina Corganin rakastamassa henkilössä, ja *Luna* on suunnattu vahingolliselle ja negatiiviselle puolelle. Täten kappaleen pohjavire onkin surumielinen. Maininta, että kappale ei voisi olla kirjoitettu kumppanin rakastamalle henkilölle viittaa mahdollisesti todisteluun Corganin omista kyvyistä – ”Kuulle” tehty kappale on lopulta tämän omia ”kuulauluja” parempi.

Stumbleine-kappaleessa avaruuteen puolestaan viitataan satelliiteilla, jotka yhdistetään ”Mayfairin rakastajattareen”:

²⁸⁴ Smashing Pumpkins, The 1993: 13. Luna.

²⁸⁵ *Luna* esiteltiin yleisölle uutena kappaleena akustisella keikalla 22.10.1991. Ks. Smashing Pumpkins 1991d, 32:13–32:36.

²⁸⁶ Corgan 2023: Thirty-Three with William Patrick Corgan -podcast 3.1.2023: Space Age (with Jennifer Eckhart), 57:00–58:20.

²⁸⁷ Smashing Pumpkins, The 2011b: tekstiliitteen sivu 11.

jack it up judy set your heart alight
 mayfair mistress of the satellites
 misspent youth- faking up a rampage
 to hold off the real slaves paid off and staid ²⁸⁸

Tällä voidaan mahdollisesti tarkoittaa Lontoon seurapiireissä 1900-luvun alkupuolella liikkunutta Doris Delevingnea (1900–1942). Mayfairin rakastajattareksi kutsuttu Delevingne tunnettiin runsaslukuisista suhteistaan ja hänellä huhuttiin olleen salasuhteita muun muassa Iso-Britannian pääministerin Winston Churchillin kanssa.²⁸⁹ *Stumbleine*-kappaleen tajunnanvirralla vaikuttavat sanoitukset esittelevät erilaisissa tilanteissa olevia ihmisiä, kuten seimessä lastensa kanssa makaavan äidin ²⁹⁰ ja elämänsä hallintaansa ottavan Sallyn ²⁹¹. Kaiken keskellä oleva kertoja puolestaan vaikuttaa etsivän ymmärrystä ²⁹². Kappaleen ainoa avaruusviittaus on ohimenevä, mutta tekokuuksikin toisinaan kutsuttava satelliitti ja sen rakastajatar voivat viitata vertauskuvallisesti esimerkiksi keinotekoiseen tai epäaitoon rakkauteen.

Ulkopuolisuuden tunteen vertauskuvana avaruutta käytetään *Siamese Dream* -levyn kappaleessa *Spaceboy*. Kappaleen ensimmäisessä kertosäkeessä kertoja kuvailee ”avaruuspojalle” kaipauksen tunnettaan tätä kohtaan:

And spaceboy I’ve missed you
 Spinning round my head
 And any way you choose me
 You’ll break instead ²⁹³

Kappaleen lopussa kertoja paljastaa omat pelkonsa²⁹⁴ sekä häntä ja ”avaruuspoikaa” yhdistävän ulkopuolisuuden tunteen ²⁹⁵. Sanoitukset kertovat Corganin mukaan osittain hänen pikkuveljestään, jolla on harvinainen geneettinen kromosomihäiriö. Corgan on kertonut samaistuvansa veljeensä ja kokeneensa itsekkin elämässään erilaisuuden tunnetta ja hyljeksintää.²⁹⁶ Kappaleen ”avaruuspoika” viittaakin juuri veljeen, jonka hän näkee ”astronauttina” ja ”vaeltavana sieluna”, joka lopulta ”tulee lähtemään syvälle avaruuteen, eikä

²⁸⁸ Smashing Pumpkins, *The 1995*: Levy 2: 8. *Stumbleine*.

²⁸⁹ Spence 2023.

²⁹⁰ ”Mommy’s in the manger with the little kids”, Smashing Pumpkins, *The 1995*: Levy 2: 8. *Stumbleine*.

²⁹¹ ”Sally’s in the stirrups claiming her destiny”, Smashing Pumpkins, *The 1995*: Levy 2: 8. *Stumbleine*.

²⁹² ”And nobody nowhere understands anything / about me and all my dreams / lost at sea”, Smashing Pumpkins, *The 1995*: Levy 2: 8. *Stumbleine*.

²⁹³ Smashing Pumpkins, *The 1993*: 10. *Spaceboy*.

²⁹⁴ ”And spaceboy they’ll kill me / Before I’m dead and gone”, Smashing Pumpkins, *The 1993*: 10. *Spaceboy*.

²⁹⁵ ”And anyway you choose me / We won’t belong”, Smashing Pumpkins, *The 1993*: 10. *Spaceboy*.

²⁹⁶ Corgan avasi kappaleen taustoja *Spin*-lehden haastattelussa marraskuussa 1993, ks. Greer 1993.

välttämättä koskaan palaa takaisin”²⁹⁷. Taustatarinan valossa avaruus näyttäytyy toiseuden ja ulkopuolisuuden tunteen kuvaajana, mikä onkin ollut tyypillistä avaruuden kuvaston vertauskuvallista käyttöä populaarimusiikissa.

Tähteä käytetään jonkin erityisen vertauskuvana *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn kappaleessa *Here Is No Why*. Sanoituksissa kappaleen kohdetta nimitetään tähdeksi²⁹⁸, ja lisäksi mainitaan jokin ”salainen tähti”, joka ei voi loistaa tälle²⁹⁹. Tähdien voidaan tulkita tarkoittavan esimerkiksi rocktähteyttä ja sen kaipuuta. Corgan on kertonut kappaleessa kuvatussa ”death rock boyssa” olevan paljon samaa kuin hänessä itsessään oli 18 vuoden iässä³⁰⁰. Lehtiartikkelista lainattu kappaleen otsikko *Here Is No Why* puolestaan on ensimmäisistä ydinpommi-iskuista selvinneen henkilön tapahtumaa kuvannut lausahdus, jonka Corgan kertoi tuoneen mieleensä hänen omat lapsuusmuistonsa ja vastaavan surun sekaisen hämmennyksen tunteen³⁰¹. Tämä antaa viitteen, että kappaleessa yhdistyvät aikaisemmin kuvatut Corganin lapsuuden traumaattiset kokemukset ja nuoruuden tavoiteltu unelma rocktähteydestä. Starkie (2008) taas mieltää kappaleen kuvaavan laajemminkin nuoruuden toivottomuutta ja katsoo sen olevan suunnattu yhtyeen kuulijakunnalle³⁰².

Vastaavalla tavalla tähteä käytetään *The Aeroplane Flies High* -kokoelman kappaleissa *Set the Ray to Jerry* ja *Mouths of Babes*. Ensimmäisessä kertoja vannoo kappaleen kohteelle, ettei ”koskaan päästä tätä lähtemään”, mikäli tämä lupaa olla ikuisesti ”hänen tähtensä”³⁰³. Sanoitukset vaikuttavat kertovan voimakkaasta ja ristiriitaisestakin halusta, ja Corgan on kertonut kappaleen sisäpiirivitsiksi luonnehtimansa otsikon saaneen alkunsa muusikon epäonnistuneesta parisuhteesta³⁰⁴. *Set the Ray to Jerry* julkaistiin alun perin 1979-singlellä, mutta se on kirjoitettu jo *Gish*-levyn jälkeisellä kiertueella³⁰⁵. *Zero*-singlellä julkaistussa *Mouths of Babes* -kappaleessa taas kertoja viittaa itseensä ja joihinkin muihin henkilöihin

²⁹⁷ Smashing Pumpkins, The 2011b: tekstiliitteen sivu 10.

²⁹⁸ ”And in your sad machines / you’ll forever stay / desperate and displeased-with whoever you are / and you’re a star”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 5. *Here Is No Why*.

²⁹⁹ ”A hidden diamond you cannot find / a secret star that cannot shine over to you”, Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 5. *Here Is No Why*.

³⁰⁰ Corgan on avannut kappaleen taustoja lyhyesti *Rolling Stone* -lehden haastattelussa 16.11.1995, ks. Fricke 1995.

³⁰¹ Smashing Pumpkins, The 2012a, tekstiliitteen sivu 6.

³⁰² Zachary J. Starkie on analysoinut kappaletta kattavasti opinnäytetyössään, ks. Starkie 2008, 16–36.

³⁰³ ”When you say that you are / forever my star / could never ever let you go / and never let you know”, Smashing Pumpkins, The 1996: Levy 2: 1979: 6. *Set the Ray to Jerry*.

³⁰⁴ Smashing Pumpkins, The 2013, tekstiliitteen sivut 16–17.

³⁰⁵ Corgan on avannut kappaleen taustoja *Guitar World* -lehden artikkelissa vuonna 1997, ks. Corgan & Iha 1997, 104.

monikossa ”supertähtinä”, joiden seurassa kappaleen kohde on ³⁰⁶. Kaikki kolme edellä esiteltyä tähtiviittauksen sisältävää kappaletta antavat tähdelle samansävyisen roolin jonkin erityisen kuvaajana, vaikkakin eri näkökulmista.

Kuten aikaisemmin on todettu, aineiston avaruusviittaukset ovat toisinaan monitulkintaisia ja yhtä lailla mielletävissä myös sanaleikeiksi. Merkillepantavaa kuitenkin on, että kyseisissä tilanteissa on tehty valinta käyttää metaforaa, joka mahdollisen muun merkityksen lisäksi yhdistyy myös avaruuteen. *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyn kappaleen *Cupid de Locke* lopussa rakkautta kuvataan tähtiin viittaavan sanonnan kautta:

and in the land of star crossed lovers
and barren hearted wanderers
forever lost in forsaken missives and satan’s pull ³⁰⁷

Vapaasti suomennettuna lainauksen ensimmäisellä rivillä tarkoitetaan mahdottoman tai tuhoon tuomitun rakkauden maata ³⁰⁸. Fraasi ”star-crossed lovers” on tunnettu englantilaisen näytelmäkirjailija William Shakespearen (1564–1616) vuoden 1597 näytelmästä *Romeo ja Julia* (*Romeo and Juliet*), jossa tähtien kuvataan ohjaavan ihmisten kohtaloa ³⁰⁹.

Toteutukseltaan *Cupid de Locke* on humoristinen ja kepeä, ja se on tarkoitettu Corganin mukaan tasapainottamaan levyn synkkää linjaa ³¹⁰. Tästä huolimatta kappaleen ainoa viittaus avaruuteen on negatiivinen, sillä rakastavaisten rakkaustarina on tuomittu jo lähtökohtaisesti epäonnistumaan.

Vastaavan esimerkin avaruuteen viittaavasta sanonnasta sisältää *Siamese Singles* -kokoelmalla oleva *Apathy’s Last Kiss*, jossa kappaleen kohdetta kehoitetaan valehtelemaan ”tähtisilmin”:

You’ll feel better if you lie
With the stars in your eyes ³¹¹

Sanonnalla voidaan tarkoittaa esimerkiksi innostusta ja toiveikkuutta ³¹². Kappaleen kertoja kokee myös, että ”ei ole turvallista paikkaa, mihin mennä ³¹³” ja ”hassunkurisillakin” (droll)

³⁰⁶ ”So here we are / true superstars / we’re so real from afar and now / you’re with us now”, Smashing Pumpkins, The 1996: Levy 3: Zero: 3. Mouths of Babes.

³⁰⁷ Smashing Pumpkins, The 1995: Levy 1: 10. Cupid de Locke.

³⁰⁸ Merriam-Webster b: Star-crossed.

³⁰⁹ Spencer 1967, 19–22.

³¹⁰ Smashing Pumpkins, The 2012a, tekstiilitteen sivu 7.

³¹¹ Smashing Pumpkins, The 1994b: Levy 2: Today: 2. Apathy’s Last Kiss.

³¹² Merriam-Webster a: (have) stars in one’s eyes.

³¹³ ”There is / No safe place to go”, Smashing Pumpkins, The 1994b: Levy 2: Today: 2. Apathy’s Last Kiss.

on ”tarve näyttää tunteensa”³¹⁴. Lopuksi kertoja kehottaa kappaleen kohdetta ”hautaamaan sydämensä reikään”³¹⁵. Tekstirivit antavat viitteen, että kappale kertoo mahdollisesti tunteiden kätkemisestä.

Sanoitusten lisäksi avaruuden kuvastoa käytetään monitulkintaisesti kahdessa otsikossa. *The Aeroplane Flies High* -kokoelmalla olevassa ja alkujaan *Tonight, Tonight* -singlellä julkaistussa *Jupiter’s Lament* -kappaleessa viitataan Jupiter-planeettaan. Tällä voidaan tosin tarkoittaa myös roomalaista Jupiter-jumalaa³¹⁶. Kappaleen sanoitukset vaikuttavat kuvaavan parisuhteen päättymisestä aiheutunutta surua³¹⁷ ja kertojan mahdollisia aikeita päättää elämänsä³¹⁸. Otsikon lisäksi Jupiteria ei kappaleessa muuten mainita. Mikäli kappaletta tarkastellaan mytologisen vertauskuvan kautta, antaa se viitteen surun suuresta kokoluokasta, sillä kyseessä on roomalaisten ylijumala. Toisaalta yhtyeen runsaasti hyödyntämän avaruuskuvaston vuoksi otsikko orientoi kuulijan lähestymään kappaletta myös avaruuteen viittaavan kosmisen surun kautta.

Pisces Iscariot -kokoelman otsikossa puolestaan viitataan Kalojen tähdistöön. Nimi kuitenkin liittyy astronomian sijaan paremminkin astrologiaan, sillä Corganin horoskooppimerkki on Kalat³¹⁹. *Pisces Iscariotin* nimessä astrologinen ja kristillinen kuvasto yhdistyvät, sillä otsikon jälkimmäinen osa viittaa Raamatun Juudas Iskariotiin. Yhdistelmä pohjautuu henkilökohtaiseen merkitykseen. Corgan on kertonut otsikon liittyvän hänen oman ”henkisen kohtalonsa” pettämiseen ja mieltä vaivanneisiin eksistentiaalisiin kysymyksiin³²⁰. Kuten Mankowski (2018) on esseessään avannut, Corgan on hyödyntänyt ja yhdistellyt tuotannossaan läpi uransa monenlaista uskonnollista ja astrologista symboliikkaa³²¹. Hiukan vastaavaan tapaan erilaisia vaikutteita yhdisteli aikaisemmin myös Jimi Hendrix, joka käytti mytologista ja uskonnollista kuvastoa yhdessä tieteisaiheidensa kanssa³²². Täten

³¹⁴ ”And the droll have needs / To let their feelings show”, Smashing Pumpkins, The 1994b: Levy 2: Today: 2. Apathy’s Last Kiss.

³¹⁵ ”Bury your heart in a hole”, Smashing Pumpkins, The 1994b: Levy 2: Today: 2. Apathy’s Last Kiss.

³¹⁶ Ks. Britannica Academic 1999: Jupiter.

³¹⁷ ”Why have you left me? / amongst the tall trees / i know I gave her all I have”, Smashing Pumpkins, The 1996: Levy 4: Tonight, Tonight: 4. Jupiter’s Lament.

³¹⁸ ”Gone, long gone / blink and i’ll be gone, gone, gone / leave this world of wrong, wrong, wrong / leave it far behind”, Smashing Pumpkins, The 1996: Levy 4: Tonight, Tonight: 4. Jupiter’s Lament.

³¹⁹ Smashing Pumpkins, The 2012b, tekstiliitteen sivu 6. Corgan on syntynyt 17.3.1967, ks. Hanson 2004, 12.

³²⁰ Smashing Pumpkins, The 2012b, tekstiliitteen sivut 6–7.

³²¹ Ks. Mankowski 2018.

³²² Mähkä 2019b, 164–165.

henkilökohtaisen merkityksen lisäksi *Pisces Iscariot* kytkeytyykin laajemminkin rockmusiikin jatkumoon.

Edellä on käsitelty 16 kappaletta ja yksi levyotsikko, jotka hyödyntävät avaruuden tematiikkaa henkilökohtaista tunnetta välittävänä vertauskuvana. Aineistosta Aurinko nousee selvimmin esille toistuvaa merkitystä kantavana: viidessä kappaleessa Auringolla viitataan eri tavoin elämään. Tähteä taas käytetään kolmessa kappaleessa jonkin erityisen kuvaajana. Lisäksi avaruuden kuvastoa käytetään ulkopuolisuuden, unelmien tavoittelemisen ja rakkauden vertauskuvana sekä sanaleikkienä ja epäselvempinä, mutta henkilökohtaiseen merkitykseen viittaavina vertauskuvina. Sävy on monessa kappaleessa paikan ja ajan vertauskuvien tavoin negatiivinen, ja avaruuden kautta kuvataan surumielisesti esimerkiksi jotakin menetettyä tai tavoittamatonta.

Avaruuden käyttö tunteiden vertauskuvana ei ole populaarimusiikissa vierasta, mutta kiinnostavaa on, miksi yhtye on päätenyt käyttämiinsä vertauskuviin. Mahdollisia syitä voidaan etsiä esimerkiksi Corganin lapsuudessa alkaneesta henkilökohtaisesta mielenkiinnosta. Corganin muistelmien mukaan Kuu on toiminut muusikolle pois lähtemisen kaipauksen vertauskuvana jo varhain. Mahdollista myös on, että yhtye on toistanut aikaisempien artistien avaruuden tematiikan vertauskuvallista käyttöä. Vertauskuvat voisivat kuitenkin olla yhtä lailla toisenlaisia, joten avaruuden kuvaston käyttäminen näyttäytyy tietoisena valintana. Samanaikaisesti yhtye käytti avaruutta muillakin tavoin, psykedelian välittäjänä ja kuvitteellisen musiikillisen paikan määrittäjänä, joten tunnevertaukset näyttäytyvät loogiselta välineeltä yhtyeen rakentaessa imagoaan avaruuden tematiikan kautta.

5 Johtopäätökset

Tutkimukseni tarkasteli avaruuden tematiikkaa The Smashing Pumpkins -yhtyeen tuotannossa vuosina 1991–1996. Tavoitteena oli selvittää, miten avaruuden tematiikka kuuluu ja näkyy yhtyeen tuotannossa valitulla ajanjaksolla, mitä laajempiin kulttuurisiin asiayhteyksiin liittyviä merkityksiä yhtye sillä välitti ja miksi yhtye käytti avaruuden tematiikkaa tuotannossaan tarkastelujaksolla. Samalla taustalla oli ajatus, että yhtye edelleen rakensi mainittua tematiikkaa aikalaisyleisöille ja laajemminkin. Tutkimus keskittyi erityisesti levytetyn tuotannon tekstimuotoisiin avaruusviittauksiin lähestyen äänitteiden ja musiikkivideoiden visuaalisia viittauksia näitä tukevinä ja välittävinä.

The Smashing Pumpkinsin käyttämä avaruuden tematiikka valitulla ajanjaksolla on runsasta ja monimuotoista. Avaruus kuuluu kuvastona kappaleiden sanoituksissa ja otsikoissa sekä näkyy visuaalisesti julkaisujen graafisessa materiaalissa ja musiikkivideoilla. Aineiston kappaleista noin kaksi viidesosaa ja julkaisujen kuvista lähes yksi neljäsosa sisältävät vähintään yhden viittauksen avaruuteen. Lisäksi kaksi levyotsikkoa ovat yhdistettävissä avaruuteen ja yhdestätoista musiikkivideosta seitsemässä on nähtävillä aiheeseen liittyvää visuaalista kuvastoa.

Tarkastelujaksolla avaruuden tematiikka leikkaa lävitse yhtyeen koko tuotannon.

Studiolevyistä aihepiiri kuuluu ja näkyy vahvimmin vuonna 1995 julkaistulla *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyllä, jonka kappaleista lähes kolme viidesosaa sisältää avaruuteen viittaavan sanan ja kuvista lähes kolmasosa aiheeseen liittyvää visuaalista kuvastoa. Vuonna 1991 julkaistulla *Gish*-levyllä ja vuoden 1993 *Siamese Dream* -levyllä käyttö on vähäisempää, vaikkakin huomattavaa. Levyjen teksti- ja kuvamateriaalia kokonaisuutena katsottaessa avaruuden käytön voidaan nähdä kasvavan jokaisella levyllä. Kokoelmilla, singlelevyillä ja EP-levyllä tekstimuotoista ja visuaalista kuvastoa käytetään myös runsaasti, mutta julkaisujen luonteesta ja aineiston rajaamisesta johtuen julkaisukohtaisten määrien tarkasteleminen ei anna samalla tavalla havainnollistavaa kuvaa avaruuden määrällisestä käytöstä ja sen mahdollisesta muutoksesta kuin studiolevyjen tapauksessa.

Aineistossa avaruuteen viitataan eniten tähdeksi, Kuuksi ja Auringoksi luokiteltavilla yksittäisillä sanoilla ja kuvaelementeillä. Teemaa ilmennetään myös avaruutta itseänsä sekä maapalloa ja planeettaa merkitsevilla viittauksilla. Lisäksi aineisto sisältää edellä oleviin luokkiin kuulumattomia, pääasiassa yksittäisiä, avaruuteen yhdistettäviä sanoja ja kuvia,

kuten raketin, satelliitin, meteorin ja mustan aukon. Kappaleet eivät ole varsinaisesti teemoiltaan avaruusaiheisia, joten sanoituksissa ja otsikoissa avaruuden käyttö on vertauskuvallista. Visuaalisesti kuvastoa käytetään julkaisuilla aina yksittäisistä avaruuteen liittyvistä kuvaelementeistä kokonaisvaltaisesti avaruuden tematiikan ympärille rakentuviin kuviin. Yksittäiset kuvat esittävät useimmiten tähteä, ja ne antavat viitteen pyrkimyksestä yhtenäisen visuaalisen ilmeen rakentamiseen avaruuden kuvaston kautta. Musiikkivideoilla käyttö on samansuuntaista: videoista kaksi on mielletävissä tarinaltaan ja toiminnaltaan varsinaisesti avaruusaiheisiksi muiden sisältäessä pelkästään yksittäisiä, pääosin tähteä esittäviä, visuaalisia viittauksia.

Lähemmin tarkasteltuna The Smashing Pumpkinsin käyttämästä avaruuden kuvastosta voidaan muodostaa kolme temaattista kokonaisuutta, jotka ovat *psykedeelinen*, *paikka ja aika* sekä *vertauskuvalliset tunnemerkit*. Nimitän temaattisia kokonaisuuksia kiertoradoiksi, sillä ne merkitsevät omia kulttuurisia asiayhteyksiään ja ikään kuin kiertävät yhteen ympärillä musiikillisessa avaruudessa. Tarkastelujaksolla temaattiset kokonaisuudet eivät edenneet yhteen tuotannossa ajallisessa järjestyksessä, vaan ne toistuivat ja jossain määrin limittyivät toisiinsa.

Merkitysten muodostaminen populaarimusiikin sisällöistä on aina kontekstuaalista tulkintaa. Tutkimuksen temaattiset johtopäätökset ovat rakentuneet vuoropuhelussa aineiston, tutkimuskirjallisuuden ja yhtyeen pääasiallisen laulunkirjoittajan, laulaja-kitaristi Billy Corganin, haastattelulausuntojen kanssa. Avaruuden tematiikan kantamat merkitykset aineistossa ovat paikoitellen monimerkityksellisiä, epäselviä ja häilyviäkin. Aineistosta onkin mahdollista tehdä erilaisia tulkintoja eri näkökulmista katsottuna, mutta käyttämäni menetelmien kautta olen päätenyt tässä esittämiini johtopäätöksiin.

Psykedeeliset teemat kuuluivat ja näkyivät The Smashing Pumpkinsin tuotannossa erityisesti alkuvuosina ja *Gish*-levyn aikaan. Yhtye rakensi itselleen psykedeelisen rockmusiikin imagoa sekä musiikillisesti että visuaalisesti. Yhtye viittasi 1960–1970-lukujen psykedeliarockin piiriin laskettaviin artisteihin esittämällä heidän kappaleitaan. Musiikillisen toiminnan lisäksi yhtye käytti aiheeseen usein liitettävää LSD-huumausainetta, joka sitoi kokoonpanon osaksi vakiintunutta psykedeelisen rockmusiikin kulttuuriperintöä. Useat viittaukset tähtiin, Kuuhun ja Aurinkoon voidaan tulkita viittauksiksi LSD:n käyttöön ja sen vaikutuksen alaisena olemiseen, mutta lopulta asiayhteys on laajempi. The Smashing Pumpkinsin käyttämät vertauskuvat eivät ole täysin omaperäisiä, sillä vastaavalla tavalla huumeiden käyttöä on

kuvattu psykedeelisessä rockmusiikissa aikaisemmillaakin vuosikymmenillä. Kuitenkin yhtye loi oman sanallisen ja kuvallisen tulkintansa, joka kiinnittyy pitkään traditioon. Voidaankin katsoa, että avaruuskuvasto toimi osaltaan välineenä yhtyeen määrittäessä itseään psykedeeliseksi rockyhtyeeksi.

The Smashing Pumpkinsin suhde oman kotikaupunkinsa Chicagon musiikilliseen yhteisöön oli erityisesti alkuvuosina kielteinen. Yhtye koki kaupungissa sekä musiikillista että sosiaalista ulkopuolisuutta ja pyrki aktiivisesti kohti laajempaa kaupallista menestystä. 1990-luvun alussa yhtye yhdistettiin grunge-ilmiöön ja laajemminkin vaihtoehtorockiin. Yhtyeen suhde kumpaankin oli ristiriitainen. Toisaalta se hyödynsi oman aikansa musiikillisia virtauksia ja toisaalta taas se ei kokenut olevansa osa niitä, vaan pyrki aktiivisesti tekemään eroa grungeen ja vaihtoehtorockiin. Välineenä erottautumiselle The Smashing Pumpkinsin voidaan katsoa hyödyntäneen avaruuden tematiikkaa, joka ilmensi yhtyeen vaikeaa suhdetta paikkaan ja aikaan. Teema näkyy ja kuuluu vuosina 1994–1996 julkaistussa tuotannossa, erityisesti *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyllä.

Yhtyeen tuotannossa paikkaa kuvataan avaruuden kautta pääasiassa negatiivisessa valossa, ja avaruuden paikoista etenkin ihmisen elinpiiriä konkreettisimmin edustavaan maapalloon liitetään kielteisiä mielleyhtymiä. Ajankulkua puolestaan kuvataan vastaavalla pohjavireellä Auringon kierron kautta. Sävy väistyy ainoastaan yhden kappaleen kohdalla, jonka yhdessä musiikkivideonsa kanssa voidaan tulkita kuvaavan yhtyeen matkaa kohti kaupallista menestystä ja onnistunutta poispääsyä kotikaupungista. Voidaankin katsoa, että avaruuden tematiikalla yhtye välitti suhdettaan omaan musiikilliseen ympäristöönsä ja aikansa virtauksiin sekä rakensi ja toteutti samalla omaa musiikillista identiteettiään. Eskapistinen avaruus on toiminut aikaisemminkin populaarimusiikissa ulkopuolisuuden kuvaajana sekä musiikillisen identiteetin rakentamisaineena.

Lisäksi aineistosta nousevat esille avaruuden kautta vertauskuvallisesti esitettävät henkilökohtaiset tunnemerkit. Tämänkaltaisen käyttötarkoitus ei ole myöskään avaruusaiheisen populaarimusiikin historiassa vieras, vaan avaruuden kautta on kuvattu muun muassa yksinäisyyttä, pelkoa ja surua. The Smashing Pumpkinsin tapauksessa vertauskuvat käsittelevät usein niin ikään negatiivisia tunteita, kuten esimerkiksi ulkopuolisuutta, vahingollista rakkautta ja itseinhoa. Teema kuuluu tuotannossa vuosina 1993–1996, vahvimmin *Siamese Dreamilla* ja *Mellon Collie and the Infinite Sadness* -levyllä, ja se risteää jossain määrin kahden muun teeman kanssa. Avaruuden vertauskuvallinen käyttö tunteiden

kuvaajana voi mahdollisesti johtua Corganin henkilökohtaisesta, lapsuudessa alkaneesta, kiinnostuksesta tai esimerkiksi halusta viitata aikaisempien artistien vertauskuvalliseen käyttöön. Toisaalta metaforat olisi voitu valita toisinkin, joten tässä yhteydessä avaruuden viittaukset näyttäytyvät tietoisena ratkaisuna ja osana yhtyeen laajempaa avaruuden tematiikan käyttöä.

The Smashing Pumpkins rakensi ja toteutti avaruuden tematiikallaan musiikillista identiteettiään ja imagoaan. Mielikuvituksellinen avaruus muuntautui yhtyeen käytössä edellä kuvattujen temaattisten merkitysten välittäjäksi tuotannossa, joka ei sisältänyt lainkaan varsinaisesti avaruusaiheiksi luettavia kappaleita. The Smashing Pumpkinsin kappaleet eivät tarkastelujaksolla kertoneet konkreettisesta avaruusmatkailusta ja siihen liittyvistä tapahtumista, vaan avaruus toimi vertauskuvallisena ja esteettisenä maailmana, jota yhtye sovitti omiin käyttötarkoituksiinsa. Tämä osoittaa osaltaan avaruuden aiheiden monikäyttöisen ja mukautuvaisen luonteen sekä muistuttaa siitä, että tosiasiallinen avaruusmatkailu on suurimmalle osalle ihmisistä edelleen mielikuvituksen aluetta. Julkaisujen ja musiikkivideoiden runsas visuaalinen kuvasto tukee ja välittää musiikissa kuuluvaa avaruusaiheista tematiikkaa sekä yksittäisillä viittauksilla että selkeästi avaruusaiheisella kuvamateriaalilla. Voidaankin katsoa, että avaruuden käytöllään yhtye pyrki rakentamaan julkisuuskuvaansa ja asemoimaan itseään suhteessa omaan aikaansa ja muihin kokoonpanoihin sekä laajemminkin osaksi avaruudesta ammentaneita rockyhtyeitä.

The Smashing Pumpkinsin avaruuden tematiikan käyttöä ei ole juurikaan tutkittu. Tämä pro gradu -tutkielma on todennäköisesti ainakin ensimmäinen suomenkielinen tutkimus, joka pyrkii kokoamaan yhteen yhtyeen avaruuden käytön temaattiset merkitykset vuosilta 1991–1996 ja tulkitsemaan niihin liittyviä kulttuurisia asiayhteyksiä. Aihepiiri on laaja ja moneen suuntaan yhtäaikaaisesti johtava, joten pro gradun kokoisessa työssä tulokset ovat väistämättä ensisijaisesti raotettuja ovia mahdollisille jatkotutkimuksille. Tulokset ja havainnot käynnistävätkin otollisen lähtölaskennan temaattisten kokonaisuuksien lähemmälle tarkastelulle.

Psykedeelinen viitekehys, yhtyeen suhde paikkaan ja aikaan sekä vertauskuvalliset tunnemerkit tarjoavat mielenkiintoisia mahdollisuuksia tutkia laajemminkin The Smashing Pumpkins -yhtyettä ja sen tuotannon välittämiä merkityksiä. Käsiteltävän ajanjakson laajentaminen lisää mahdollisuuksia entisestään, samoin esimerkiksi tutkimuksen suuntaaminen musiikillisen äänen tarkastelemiseen. Teemojen peilaaminen muiden

aikalaisyhtyeiden tuotantoon voisi puolestaan tarjota kiinnostavan katsannon avaruuden käyttöön laajemminkin 1990-luvun rockmusiikissa.

Tutkimuksen tarkastelujaksolla ensimmäisestä ihmisen tekemästä avaruuslennosta oli kulunut jo kolmekymmentä vuotta. Sittemmin avaruutta on tutkittu taajaan ja ihminen on vierailut siellä useaan otteeseen. Suunnaton avaruus on kuitenkin yhä ennen kaikkea mielikuvituksen aluetta, jonka kautta kuvataan ihmisyyden perimmäisiä tunteita ja tarpeita ja johon kohdistetaan utopistisia toiveita ja nostalgiaakin. Teemat kaikuvat myös The Smashing Pumpkinsin tuotannossa. Omalla avaruuden kuvittelullaan yhtye sijoitti itsensä osaksi kosmisesta kaukaisuudesta innoituksensa saaneiden musiikintekijöiden pitkää jatkumoa ja samalla osaltaan rakensi uraansa kohti kaupallista menestystä ja rocktaivaan tähteyttä.

Lähteet

Kaikki linkit tarkistettu 1.10.2023.

Tutkimusaineisto:

Äänitteet:

Smashing Pumpkins, The 1991a: *Gish*. CD-levy. Hut Recordings CDHUT 2.

Smashing Pumpkins, The 1991b: *Lull*. CD-levy. Caroline Records CAROL 1465-2.

Smashing Pumpkins, The 1991c: *Siva / Window Paine*. 12 tuuman vinyylisingle.
Hut Recordings HUTT 6.

Smashing Pumpkins, The 1992: *I Am One*. 10 tuuman vinyylisingle. Hut Recordings
HUTEN 18.

Smashing Pumpkins, The 1993: *Siamese Dream*. CD-levy. Hut Recordings CDHUT 11.

Smashing Pumpkins, The 1994a: *Pisces Iscariot*. CD-levy. Virgin Records 7243 8 39834 2 1.

Smashing Pumpkins, The 1994b: *Siamese Singles*. Neljä seitsemän tuuman vinyylisingleä.
Hut Recordings SPBOX 1.

Smashing Pumpkins, The 1995: *Mellon Collie and the Infinite Sadness*. 2 x CD-levy.
Virgin Records 7243 8 40861 2 1.

Smashing Pumpkins, The 1996: *The Aeroplane Flies High*. 5 x CD-levy.
Virgin Records SP BOX 2.

Musiikkivideot:

1979. Musiikkivideo. O: Dayton, Jonathan & Valerie Faris. E: 1994. Kesto 4:21. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 3.8.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=4aeETeONfOg>>

Bullet with Butterfly Wings. Musiikkivideo. O: Bayer, Samuel. E: 1995. Kesto: 4:21. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 3.8.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=8-r-V0uK4u0>>

Cherub Rock. Musiikkivideo. O: Kevin Kerslake, Kevin. E: 1993. Kesto: 3:49. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 30.7.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=q-KE9lvU810>>

Disarm. Musiikkivideo. O: Scott, Jake. E: 1993. Kesto: 3:19. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 3.8.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=d1acEVmnVhI>>

Rhinoceros. Musiikkivideo. O: Conway, Angela. E: 1991. Kesto: 5:47. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 30.7.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=aVfWx9282y0>>

Rocket. Musiikkivideo. O: Dayton, Jonathan & Valerie Faris. E: 1994. Kesto 4:06. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 3.8.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=Th-AqMvvBzE>>

Siva. Musiikkivideo. O: Conway, Angela. E: 1991. Kesto: 4:20. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 30.7.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=F3wAtWywrP4>>

Thirty-Three. Musiikkivideo. O: Corgan, Billy & Yelena Yemchuck. E: 1996. Kesto: 4:07. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 3.8.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=AYSbztCCTIA>>

Today. Musiikkivideo. O: Sednaoui, Stéphane. E: 1993. Kesto: 5:01. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 3.8.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=xmUZ6nCFNoU>>

Tonight, Tonight. Musiikkivideo. O: Dayton, Jonathan & Valerie Faris. E: 1996. Kesto 4:19. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 3.8.2011.

<<https://www.youtube.com/watch?v=NOG3eus4ZSo>>

Zero. Musiikkivideo. O: Yemchuck, Yelena. E: 1996. Kesto: 2:46. Julkaistu The Smashing Pumpkins -yhtyeen YouTube-kanavalla 16.8.2018.

<<https://www.youtube.com/watch?v=3wk7C64kaP4>>

Haastattelut:

Beato, Rick 2022. ”The Smashing Pumpkins: The Billy Corgan Interview”. *Rick Beaton* YouTube-kanava 13.12.2022. Kesto: 1:48:46.

<<https://www.youtube.com/watch?v=nAfkxHcqWKI>>

Fricke, David 1995: ”Billy Corgan: The Rolling Stone Interview”. *Rolling Stone* 16.11.1995.

<<https://www.rollingstone.com/music/music-news/billy-corgan-the-rolling-stone-interview-52473>>

Greer, Jim 1993: ”Smashing Pumpkins: Our 1993 Cover Story”. *SPIN* 11/1993.

<<https://www.spin.com/featured/smashing-pumpkins-november-1993-cover-story-billy-dont-be-a-hero>>

MTV 120 Minutes 1991: ”Billy Corgan MTV 120 Minutes Interview 27.11.1991. *MTV 120 Minutes* 1991. Kesto: 5:41. Julkaistu käyttäjän *nicks2319* YouTube-kanavalla 18.10.2021. Alkuperäinen julkaisuajankohta ei tiedossa.

<<https://www.youtube.com/watch?v=z3FBpsKKMGo>>

MTV 120 Minutes 1993: ”Billy Corgan MTV 120 Minutes Interview 31.10.1993”. *MTV 120 Minutes* 31.10.1993. Kesto: 10:16. Julkaistu käyttäjän *Obscured Satellites In Flight*

YouTube-kanavalla 19.8.2020. <https://www.youtube.com/watch?v=L5V3IWifb_E>

Mundy, Chris 1994: "Q&A: Smashing Pumpkins". *Rolling Stone* 17.11.1994.

<<https://www.rollingstone.com/music/music-news/qa-smashing-pumpkins-39045>>

Pinfield, Matt 2011: "Billy Corgan 2011 Interview with Matt Pinfield on the Gish and Siamese Dream Reissues & Oceania". Kesto: 1:08:57. Ei saatavilla verkossa. Tallenne tutkijan hallussa. Alkuperäinen julkaisukanava tai ajankohta ei tiedossa.

Skinner, Tom 2022: "Smashing Pumpkins release new single 'Beguiled' and tell us about their three-part 'rock opera', 'ATUM'". *NME* 20.9.2022.

<https://www.nme.com/en_au/news/music/smashing-pumpkins-release-new-single-beguiled-and-tell-us-about-their-three-part-rock-opera-atum-3313249>

Stern, Howard 2012: *The Howard Stern Show* 19.6.2012. Kesto: 3:45:16. Ei saatavilla verkossa. Tallenne tutkijan hallussa.

Kommentaarit ja blogikirjoitukset:

Corgan, Billy 2000: "Glass and the Machines of God. Interview with Billy Corgan PART II".

Kesto: 4:50. Julkaistu käyttäjän *TeacupHeart* YouTube-kanavalla 10.1.2007.

Alkuperäinen julkaisukanava tai -ajankohta ei tiedossa.

<<https://www.youtube.com/watch?v=Hm0xYDAeOjk>>

Corgan, Billy 2005a: "A message to Chicago from Billy Corgan.". *Billy Blog*. Billy Corganin

LiveJournal-blogi 21.6.2005. <<https://billycorgan.livejournal.com/25515.html>>

Corgan, Billy 2005b: *Billy Blog*. Billy Corganin confessions-aihetunnisteella merkityt

LiverJournal-blogikirjoitukset 7.4.2005–1.7.2005.

<<https://billycorgan.livejournal.com/tag/confessions>>

Corgan, Billy 2022: *Thirty-Three with William Patrick Corgan*. Podcast-sarja

13.9.2022–27.12.2022. iHeartMedia Inc.

<<https://www.iheart.com/podcast/1119-thirty-three-with-william-101982283>>

Corgan, Billy 2023: *Thirty-Three with William Patrick Corgan*. Podcast-sarja

3.1.2023–25.4.2023. iHeartMedia Inc.

<<https://www.iheart.com/podcast/1119-thirty-three-with-william-101982283>>

Corgan, Billy & James Iha 1997: ”King B’s”. *Guitar World*, Vol. 17, No. 1, 32–38, 104, 112.

Smashing Pumpkins, The 2001a: *1991–2000 Greatest Hits Video Collection*. DVD. Hut Recordings DVDHUT2.

Smashing Pumpkins, The 2011a: *Gish*. 2 x CD-levy + 1 x DVD-levy. Virgin Records 5099990959622.

Smashing Pumpkins, The 2011b: *Siamese Dream*. 2 x CD-levy + 1 x DVD-levy. Virgin Records 5099967928927.

Smashing Pumpkins, The 2012a: *Mellon Collie and the Infinite Sadness*. 5 x CD-levy + 1 x DVD-levy. Virgin Records 5099997852421.

Smashing Pumpkins, The 2012b: *Pisces Iscariot*. 2 x CD-levy + 1 x DVD-levy + 1 x kasetti. Virgin Records 5099962374026.

Smashing Pumpkins, The 2013: *The Aeroplane Flies High*. 5 x CD-levy + 1 x DVD-levy. Virgin Records B0018549-00.

Elokuvat, dokumentit ja esiintymisvideot:

Graceful Swans of Never. Dokumentti. O: Lipton, Bart. E: 2001. Kesto: 47:02. Julkaistu käyttäjän *Smashing Pumpkins Video Archive* YouTube-kanavalla 19.11.2022.

<<https://www.youtube.com/watch?v=jEcnWmTCUxg>>

Le Voyage dans la Lune. Elokuva. O: Méliès, Georges. E: 1902. Kesto: 13:56. Julkaistu käyttäjän *TheParmaViolet* YouTube-kanavalla 29.4.2013.

<<http://www.youtube.com/watch?v=9m830jhUi3E>>

MTV Rockumentary 1995a: "Smashing Pumpkins". *MTV Rockumentary* 17.10.1995.

Dokumentin osa 1/2. Kesto 11:23. Julkaistu käyttäjän *music vids* YouTube-kanavalla 22.9.2015. <<https://www.youtube.com/watch?v=g5TUIwAsUW4>>

MTV Rockumentary 1995b: "Smashing Pumpkins". *MTV Rockumentary* 17.10.1995.

Dokumentin osa 2/2. Kesto 10:32. Julkaistu käyttäjän *music vids* YouTube-kanavalla 22.9.2015. <<https://www.youtube.com/watch?v=yxewvlDRcyo>>

Smashing Pumpkins, The 1991d: "Smashing Pumpkins - Live at Atomic Records -

10/22/1991 – Full Show". Esiintymisvideo. Kesto: 38:47. Julkaistu käyttäjän *lellius* YouTube-kanavalla 3.1.2011. Alkuperäinen julkaisukanava tai -ajankohta ei tiedossa. <<https://www.youtube.com/watch?v=UeBv9dAakPw>>

Smashing Pumpkins, The 1991e: "Smashing Pumpkins - Rhinoceros - London 1991 PRO TV

Master". Esiintymisvideo. Kesto: 4:48. Julkaistu käyttäjän *TheSteved111* YouTube-kanavalla 25.5.2016. Alkuperäinen julkaisukanava tai -ajankohta ei tiedossa. <<https://www.youtube.com/watch?v=TgdQoKG1OeI>>

VH1 2000: "VH1 Storytellers Presents: The Smashing Pumpkins". *VH1 Storytellers*.

Esiintymisvideo. Kesto 44:06. Julkaistu käyttäjän *Impsansi Live Music* YouTube-kanavalla 22.4.2021. Alkuperäinen julkaisuajankohta ei tiedossa. <<https://www.youtube.com/watch?v=LPdG1b3eh-Q>>

Kirjallisuus:

Adams, Bruce 2022: *You're with Stupid: cranky, Chicago, and the Reinvention of Indie Music*. Austin: University of Texas Press.

Ahonen, Kimmo 2013. *Kylmän sodan pelkoja ja fantasioita. Muukalaisten invaasio 1950-luvun yhdysvaltalaisessa tietiselokuvassa*. Väitöskirja. Annales Universitatis Turkuensis C 361.

Aledort, Andy 1994: "Introduction". *Smashing Pumpkins: Siamese Dream. Guitar Tab Edition*. London: Wise Publications, 2–7.

BMG 2014: "US: The Smashing Pumpkins Sign Artist Services Deal With BMG". *BMG:n verkkosivut* 14.4.2014. <<https://www.bmg.com/us/news/us-the-smashing-pumpkins-sign-artist-services-deal-with-bmg.html>>

Britannica Academic 1999: "Jupiter". *Encyclopædia Britannica*, 4.5.1999.
<<https://academic-eb-com.ezproxy.utu.fi/levels/collegiate/article/Jupiter/44183>>

Britannica Academic 2017: "PCP". *Encyclopædia Britannica*, 10.11.2017.
<<https://academic-eb-com.ezproxy.utu.fi/levels/collegiate/article/PCP/58845>>

Britannica Academic 2020: "Daedalus". *Encyclopædia Britannica*, 21.5.2020.
<academic-eb-com.ezproxy.utu.fi/levels/collegiate/article/Daedalus/28509>

Britannica Academic 2020: "Sisyphus". *Encyclopædia Britannica*, 15.5.2020.
<<https://academic-eb-com.ezproxy.utu.fi/levels/collegiate/article/Sisyphus/68010>>

Britannica Academic 2021: "Achilles". *Encyclopædia Britannica*, 1.6.2021.
<<https://academic-eb-com.ezproxy.utu.fi/levels/collegiate/article/Achilles/3532>>

Britannica Academic 2021: "Pisces". *Encyclopædia Britannica*, 15.6.2021.
<academic-eb-com.ezproxy.utu.fi/levels/collegiate/article/Pisces/60184>

Brunner, Bernd 2010: *Moon: A Brief History*. New Haven: Yale University Press.

Connell, John & Chris Gibson 2003: *Sound Tracks: Popular Music Identity and Place*. New York: Routledge.

Dathe, Henning & Harald Krüger 2018: "Morphometric Findings on the Nebra Sky Disc." *Time and Mind*, Vol. 11, No. 1, 89–104.
<<https://doi.org/10.1080/1751696X.2018.1433358>>

DeRogatis, Jim 1996: *Kaleidoscope Eyes: Psychedelic Rock From the '60s to the '90s*. Secaucus: Carol Publishing Group.

- DeRogatis, Jim 2003a: *Milk It: Collected Musings on the Alternative Music Explosion of the '90s*. Cambridge: De Capo Press.
- DeRogatis, Jim 2003b: *Turn on your Mind: Four Decades of Great Psychedelic Rock*. Milwaukee: Hal Leonard Corporation.
- Discogs 2023: The Smashing Pumpkins. The Smashing Pumpkins -yhtyeen julkaisut *Discogs*-verkkopalvelussa. <<https://www.discogs.com/artist/28970-The-Smashing-Pumpkins>>
- Froese, Brian 2013: "'Is it the End, My Friend?' Black Sabbath's Apocalypse of Horror". Teoksessa William, Irwin (toim.) *Black Sabbath & Philosophy: Mastering Reality*. Chichester: John Wiley & Sons, Inc, 20–30.
- Grow, Kory 2018: "Smashing Pumpkins' Band Drama: The Complete History". *Rolling Stone* 16.2.2018. <<https://www.rollingstone.com/music/music-news/smashing-pumpkins-band-drama-the-complete-history-198087>>
- Grönholm, Pertti & Heli Paalumäki 2015: "Nostalgian ja utopian risteyksessä. Keskusteluja modernin kaipuun merkityksistä aikaulottuvuuksista". Teoksessa Grönholm, Pertti & Heli Paalumäki (toim.) *Kaipaava moderni: nostalgia ja utopian kohtaamisia Euroopassa 1600-luvulta 2000-luvulle*. Turku: Turun historiallinen yhdistys, 9–38. <https://www.academia.edu/29609019/Nostalgian_ja_utopian_risteyksess%C3%A4_Keskusteluja_modernin_kaipuun_merkityksist%C3%A4_ja_aikaulottuvuuksista>
- Hanson, Amy 2004: *Tales of a Scorched Earth*. London: Helter Skelter Publishing.
- Harris Keith & Kory Grow 2016: "Guns N' Roses vs. Nirvana: A Beef History". *Rolling Stone* 16.4.2016. <<https://www.rollingstone.com/music/music-news/guns-n-roses-vs-nirvana-a-beef-history-166180>>
- Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara 2010: *Tutki ja kirjoita*. 15.–16. painos. Teoksen ensipainos 1997. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Hunter, Logan Jansen 2020: *Dark German Romanticism and the Postpunk Ethos of Joy Division, The Cure and Smashing Pumpkins*. Master Thesis, Degree of Masters in German, College of Arts and Sciences, University of South Carolina.
<<https://scholarcommons.sc.edu/etd/6182>>
- Kennedy, Victor 2013: *Strange Brew: Metaphors of Magic and Science in Rock Music*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Kurvinen, Heidi & Petri Paju & Petri Saarikoski 2021: ”Johdannoksi: avaruutta kuvittelemassa”. Teoksessa Kurvinen, Heidi & Petri Paju & Petri Saarikoski (toim.) *Kuviteltu avaruus: matkoja maan ulkopuolelle*. Turku: Kulttuurihistorian seura ry, 7–16.
- Kuusamo, Altti 2020: ”Kuva: Kuvan käsitteen muutoksia”. Teoksessa Heinonen, Yrjö (toim.) *Taide, kokemus ja maailma. Risteyksiä tieteidenväliseen taiteiden tutkimukseen*. Turku: Turun yliopisto, 77–79.
- Lefebvre, Thierry 2011: ”A Trip to the Moon: A Composite Film”. Teoksessa Solomon, Matthew (toim.) *Fantastic Voyages of the Cinematic Imagination: Georges Méliès's Trip to the Moon*. Albany: State University of New York Press, 49–63.
- Mankowski, Guy 2018: ”Cherubs, Zeros, Glass Children & Swans – Symbolism in Lyrics of The Smashing Pumpkins”. *3AM Magazine*, 24.4.2018.
<<https://www.3ammagazine.com/3am/cherubs-zeros-glass-children-swans-symbolism-in-lyrics-of-the-smashing-pumpkins>>
- Martin, Bill 1998: *Listening to the Future: The Time of Progressive Rock, 1968–1978*. Peru: Carus Publishing Company.
- McLeod, Ken 2003: ”Space Oddities: Aliens, Futurism and Meaning in Popular Music.” *Popular Music*, Vol. 22, Issue 3. United Kingdom: Cambridge University Press, 337–355. <<http://doi.org/10.1017/S0261143003003222>>

Merriam-Webster a: "(have) stars in one's eyes". *Merriam-Webster.com Dictionary*.

Julkaisun ajankohta ei tiedossa. <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/%28have%29%20stars%20in%20one%27s%20eyes>>

Merriam-Webster b: "Star-crossed". *Merriam-Webster.com Dictionary*. Julkaisun ajankohta ei tiedossa. <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/star-crossed>>

Middleton, Richard 2000: *Reading Pop: Approaches to Textual Analysis in Popular Music*. Oxford: Oxford University Press.

Moisala, Pirkko 2001: "Musiikki, kuva ja sukupuoli". *Musiikki* Vol. 31, No. 2–3, 87–108. <<https://musiikki.journal.fi/issue/view/8506>>

Moon, Joshua D. 2015: *Progress, Restoration, and the Life of Rock After Alternative*. Doctoral dissertation, Ohio University. OhioLINK Electronic Theses and Dissertations Center. <http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=ohiou1426865642>

Mähkä, Rami 2019a: "'As you've never heard him before!' Jimi Hendrixin musiikin tuotteistaminen 1971–2018". *Musiikki*, Vol. 49, No. 2–3, 118–143. <<https://musiikki.journal.fi/article/view/87872>>

Mähkä, Rami 2019b: "'Have You Ever Been to Electric Ladyland?' Tulevaisuus ja utopia Jimi Hendrixin musiikissa". Teoksessa Leskelä-Kärki, Maarit & Marika Ahonen & Niko Heikkilä (toim.). *Toivon ja raivon vuosi 1968*. Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 155–174.

Oksanen, Atte: 2007: "Lyriikka populaarimusiikin tutkimuskohteena". Teoksessa Aho, Marko & Antti-Ville Kärjä (toim.) *Populaarimusiikin tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 159–178.

- Parsons School of Design 2009: "Frank Olinsky and His Work with the Smashing Pumpkins". *Parsons School of Design* 3.7.2009. Haastattelu on julkaistu alun perin pidempänä The Smashing Pumpkins -yhtyeen verkkosivulla vuonna 2009. Ei saatavilla enää alkuperäisessä lähteessä. <<https://amt.parsons.edu/illustration/frank-olinsky-and-his-work-with-the-smashing-pumpkins>>
- Proust, Dominique 2009: "The Harmony of the Spheres from Pythagoras to Voyager." *Proceedings of the International Astronomical Union*. Vol. 5, No. S260, 358–367. <<https://doi.org/10.1017/S1743921311002535>>
- Recording Industry Association of America, The 2023: "Gold and Platinum: The Smashing Pumpkins". *The Recording Industry Association of America*. <https://www.riaa.com/gold-platinum/?tab_active=default-award&se=smashing+pumpkins#search_section>
- Richardson, John 2017: "Musiikin ekologinen lähiluku digitaalisessa kulttuurissa: pohdintoja musiikin kokemuspohjaisen kulttuurianalyysin lähtökohdista". *Etnomusikologian vuosikirja*, Vol. 29, 1–33. <<https://doi.org/10.23985/evk.60949>>
- Richardson, John 2019: "Lähiluku ja kehystäminen ekokriittisessä musiikintutkimuksessa. Esimerkkeinä Psy ja Sigur Rós". Teoksessa Torvinen, Juha & Susanna Välimäki (toim.) *Musiikki ja luonto: Soiva kulttuuri ympäristökriisin aikakaudella*. Turku: Utukirjat, 195–220.
- Salo, Ulla-Maija 2015: "Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet". Teoksessa Aaltonen, Sanna & Riitta Högbäck (toim.) *Umpikujasta oivallukseen: Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*. Tampere: Tampere University Press, 166–190.
- Skantsi, Sami 2022: "Avaruus kaipauksen, surun ja muutoksen kuvaajana Hectorin Herra Mirandos -levyllä". *WiderScreen Ajankohtaista* 2.5.2022. <<http://widerscreen.fi/numerot/ajankohtaista/avaruus-kaipauksen-surun-ja-muutoksen-kuvaajana-hectorin-herra-mirandos-levylla>>

- Smith, Zac 2017: "The Role of Phonesthemes in Shoegaze Naming Conventions". *Names: A Journal of Onomastics*, Vol. 65, No. 3, 143–153.
<<https://doi.org/10.1080/00277738.2017.1304105>>
- SPCodex 2023: The Smashing Pumpkins Wiki. <<https://spcodex.wiki>>
- Spence, Lyndsy 2023: "Doris Delevingne: The Mistress of Mayfair". *The History Press*.
<<https://www.thehistorypress.co.uk/articles/doris-delevingne-the-mistress-of-mayfair>>
- Spencer, T. J. B. 1967: "Introduction". Teoksessa Spencer T. J. B. (toim.) *Romeo and Juliet*. London: Penguin Books, 7–44.
- SPfreaks 2023: SPfreaks. The Smashing Pumpkins -yhtyeen julkaisut *SPfreaks*-verkkosivustolla. <<https://spfreaks.com>>
- Starkie, Zachary J. 2008: *Cool Kids Never Have the Time: The Music of the Smashing Pumpkins and Youth of the 1990s*. Master Thesis, Master of Music, The University of North Carolina at Greensboro. ProQuest Dissertations Publishing.
<<https://www.proquest.com/dissertations-theses/cool-kids-never-have-time-music-smashing-pumpkins/docview/304534820/se-2>>
- Sullivan, Steve 2013. *Encyclopedia of Great Popular Song Recordings*. Blue Ridge Summit: Scarecrow Press.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Teoksen ensipainos, jonka uudistettu laitos tämä teos on, ilmestyi vuonna 2002. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tyler-Ameen, Daoud 2012: "'Mellon Collie' Mystery Girl: The Story Behind an Iconic Album Cover". *National Public Radio* 7.12.2012.
<<http://www.npr.org/sections/therecord/2012/12/07/166414108/mellon-collie-mystery-girl-the-story-behind-an-iconic-album-cover?t=1634057116271>>

- Ware, Adam Michael 2007: *Speaking in Rhyme and Riddle: Hybridity in Billy Corgan's Machina*. Master Thesis, Master of Arts, University of Georgia.
 <<https://esploro.libs.uga.edu/esploro/outputs/graduate/Speaking-in-rhyme-and-riddle-hybridity/9949334201402959>>
- Wessels, Allison Rae & Patrick Collins 1994: "Space Activities and Global Popular Music Culture". *Acta astronautica*, Vol. 32, No. 2, 143–150.
 <[https://doi.org/10.1016/0094-5765\(94\)90065-5](https://doi.org/10.1016/0094-5765(94)90065-5)>
- Whiteley, Sheila 1992: *The Space Between the Notes: Rock and the Counter-Culture*. London: Routledge.
- Wise, Nick 1994: *Smashing Pumpkins*. London: Omnibus Press.

Liitteet

Liite 1. Tekstiviittaukset

Gish (1991)				
Kappale	Avaruuteen viittaava sana	Tekstiyhteys, jossa avaruusviittaus esiintyy	Luokka	Teema
2. Siva	stars	Sprinkle all my kisses on your head Stars full of wishes fill our bed She said, "I'm dead"...	Tähti	Psykedeelinen
3. Rhinoceros	moon	Color show After the moon I should go See you in June your way She knows and she knows and she knows	Kuu	Psykedeelinen
7. Snail	sun	Flower, the pain will wash away, away When the sun shines And climbs through your window Into your bed	Aurinko	Psykedeelinen
	sunshine	It's what you wait for Flower, chase the sunshine	Aurinko	
	sunshine	Flower, chase the sunshine	Aurinko	

Siamese Dream (1993)				
Kappale	Avaruuteen viittaava sana	Tekstiyhteys, jossa avaruusviittaus esiintyy	Luokka	Teema
5. Rocket	rocket	Kappaleen otsikko: Rocket	Muu	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
	moon	Consume my love, devour my hate Only powers my escape The moon is out, the stars invite I think I'll leave tonight	Kuu	
	stars	Consume my love, devour my hate Only powers my escape The moon is out, the stars invite I think I'll leave tonight	Tähti	
10. Spaceboy	spaceboy	Kappaleen otsikko: Spaceboy	Muu	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
	spaceboy	And spaceboy I've missed you Spinning round my head And any way you choose me You'll break instead	Muu	
	spaceboy	And spaceboy they'll kill me Before I'm dead and gone And any way you choose me It won't be wrong And anyway you choose me We won't belong	Muu	
13. Luna	luna	Kappaleen otsikko: Luna	Kuu	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
	moonsongs	What moonsongs Do you sing your babies? What sunshine do you bring?	Kuu	
	sunshine	What moonsongs Do you sing your babies? What sunshine do you bring?	Aurinko	
	moonsongs	And those moonsongs That you sing your babies Will be the songs to see you through	Kuu	

Mellon Collie and the Infinite Sadness (1995)				
Kappale	Avaruuteen viittaava sana	Tekstiyhteys, jossa avaruusviittaus esiintyy	Luokka	Teema
Levy 1: 5. Here Is No Why	star	and in your sad machines you'll forever stay desperate and displeased-with whoever you are and you're a star	Tähti	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
	star	somewhere-he pulls his hair down-over a frowning smile a hidden diamond you cannot find a secret star that cannot shine over to you	Tähti	
Levy 1: 7. To Forgive	sun	ten times removed i forget about where it all began bastard son of a bastard son of a wild eyed child of the sun	Aurinko	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
Levy 1: 8. Fuck You (An Ode To No One)	black hole	thru sacred alleys, the living wrecks wreak their havoc upon this world the disenchanted, the romantics, the body and face and soul of you is gone down that deep black hole	Muu	Paikka ja aika
	galaxies	to runaround kids in get-go cars with vaseline afterbirths and neon coughs galaxies full of nobodies giving us the farewell runarounds	Muu	
Levy 1: 10. Cupid de Locke	star crossed	and in the land of star crossed lovers and barren hearted wanderers forever lost in forsaken missives and satan's pull	Tähti	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
Levy 1: 12. Muzzle	sun	but i knew exactly where i was and i knew the meaning of it all and i knew the the distance to the sun and i knew the echo that is love	Aurinko	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
Levy 1: 14. Take Me Down	sun	there is a sun , it'll come, the sun, i hear them call me down	Aurinko	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
	sun	there is a sun, it'll come, the sun , i hear them call me down	Aurinko	
Levy 2: otsikko: Twilight to Starlight	starlight	Levyn 2 otsikko: Twilight to Starlight	Tähti	Paikka ja aika
Levy 2: 2. Bodies	spaces	all my blisters now revealed in the darkness of my dreams in the spaces in between us	Avaruus	Paikka ja aika
Levy 2: 3. Thirty-Three	earth	the earth laughs beneath my heavy feet at the blasphemy in my old jangly walk steeple guide me to my heart and home the sun is out and up and down again	Maa	Paikka ja aika
	sun	the earth laughs beneath my heavy feet at the blasphemy in my old jangly walk steeple guide me to my heart and home the sun is out and up and down again	Aurinko	
	earth	i know i'll make it, love can last forever graceful swans of never topple to the earth and you can make it last, forever you you can make it last, forever you	Maa	
	earth	i'll make the effort, love can last forever graceful swans of never topple to the earth tomorrow's just an excuse and you can make it last, forever you you can make it last, forever you	Maa	
Levy 2: 5. 1979	earth	and i don't even care to shake these zipper blues and we don't know just where our bones will rest	Maa	Paikka ja aika

		to dust i guess forgotten and absorbed into the earth below		
	earth	to see that we don't even care to shake these zipper blues and we don't know just where our bones will rest to dust i guess forgotten and absorbed into the earth below	Maa	
Levy 2: 6. Tales of a Scorched Earth	earth	Kappaleen otsikko: Tales of a Scorched Earth	Maa	Paikka ja aika
Levy 2: 8. Stumbleine	satellites	jack it up judy set your heart alight mayfair mistress of the satellites misspent youth– faking up a rampage to hold off the real slaves paid off and staid	Muu	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
Levy 2: 9. XYU	earth	this is a hell on earth , we are meant to serve and she will never learn	Maa	Paikka ja aika
Levy 2: 10. We Only Come Out at Night	space	and once again, you'll pretend to know me well, my friends and once again, i'll pretend to know the way thru the empty space thru the secret places of the heart	Avaruus	Paikka ja aika
Levy 2: 11. Beautiful	sun	beautiful, you're beautiful, as beautiful as the sun wonderful, you're wonderful, as wonderful as they come	Aurinko	Paikka ja aika
	stars	i'll be here just waiting for you i'll be under your stars forever neither here nor there just right beside you i'll be under the stairs forever neither here nor there just right beside you	Tähti	
Levy 2: 13. By Starlight	starlight	Kappaleen otsikko: By Starlight	Tähti	Paikka ja aika
	starlight	by starlight i'll kiss you and promise to be your one and only i'll make you feel happy and leave you to be lost in mine	Tähti	
	starlight	by starlight i know you as lovely as a wish granted true my life has been empty, my life has been untrue	Tähti	
Levy 2: 14. Farewell and Goodnight	sun	the sun shines but i don't a silver rain will wash away	Aurinko	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
	sun	the sun shines but i don't a silver rain will wash away	Aurinko	

Siamese Singles (1994)				
Kappale	Avaruuteen viittaava sana	Tekstiyhteys, jossa avaruusviittaus esiintyy	Luokka	Teema
Levy 2 (Today): Apathy's Last Kiss	stars	What's the matter What's the difference You'll feel better if you lie With the stars in your eyes	Tähti	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
	stars	Honey, Honey Where's my baby She know better than to cry With the stars in her eyes	Tähti	
	stars	What's the matter What's the difference What's the question You'll feel better If you lie With the stars in your eyes	Tähti	

Pisces Iscariot (1994)				
Kappale	Avaruuteen viittaava sana	Tekstiyhteys, jossa avaruusviittaus esiintyy	Luokka	Teema
Levyn otsikko: Pisces Iscariot	pisces	Levyn otsikko: Pisces Iscariot	Muu	Vertauskuvalliset tunne-merkitykset
3. Plume	sun	my boredom has outshined the sun so dumb i just want to have some little fun	Aurinko	Vertauskuvalliset tunne-merkitykset
	sun	my boredom has outshined the sun it's so down low i just want to have some little fun	Aurinko	
4. Whir	sun	my honey little girl c'mon lets go for a whirl it's still early the sun is sleeping she says she wants to marry me she says she wants a baby it's not easy when you're scared	Aurinko	Paikka ja aika
8. Obscured	space	lost your head now you sleep on the floor what you said i don't want anymore through the haze make your eyes up to ache out in space , days away	Avaruus	Psykedeelinen
10. Starla	starla	Kappaleen otsikko: Starla	Tähti	Psykedeelinen
	starla	i'm in here please take me home starla dear, i'm all alone when you can't decide what's on your mind, it's clear i'm near starla dear	Tähti	
	starla	i'm in here please take me home starla dear, i'm all alone when you can't decide what's on your mind, it's clear i'm near starla dear	Tähti	
	starla	to disappear takes some more time starla dear, you're on my mind	Tähti	
	starla	i'm in here please take me home starla dear, i'm all alone when you can't decide what's on your mind, it's clear i'm near starla dear	Tähti	
	starla	i'm in here please take me home starla dear, i'm all alone when you can't decide what's on your mind, it's clear i'm near starla dear	Tähti	
14. Spaced	spaced	Kappaleen otsikko: Spaced	Avaruus	Psykedeelinen
	mercury	solstice i am solstice filled with mercury filled with mercury liquid fucked	Muu	
	mercury	solstice i am solstice filled with mercury filled with mercury liquid fucked	Muu	
	mercury	i am mercury liquid pure	Muu	

	mars	billy the loon billy the loon i am mars i am mars	Muu	
	mars	billy the loon billy the loon i am mars i am mars		
	mercury	we are in one hole like a cup of mercury phosphate	Muu	

The Aeroplane Flies High (1996)				
Kappale	Avaruuteen viittaava sana	Tekstiyhteys, jossa avaruusviittaus esiintyy	Luokka	Teema
Levy 2 (1979): 2. Ugly	sun	i'm good enough, but i don't care good enough, but i'm not there i'm good enough, but i don't care the sun is out, but i'm not there i'm good enough, but i don't care the sun is out, but i'm not there i'm good enough	Aurinko	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
	sun	i'm good enough, but i don't care i'm good enough, but i'm not there i'm good enough, but i don't care the sun is out, but i'm not there i'm good enough, but i don't care the sun is out, but i'm not there i'm good enough	Aurinko	
Levy 2 (1979): 5. Believe	sunlight	close your eyes until the sunlight dies in your head a thousand stars through the darkness you can see a light and if they steal your life your heart is still mine	Aurinko	Paikka ja aika
	stars	close your eyes until the sunlight in your head a thousand stars through the darkness you can see a light and if they steal your life your heart is still mine	Tähti	
	sunday	i want to believe in you and I heard you your song you sing a truth, there's no other i want to believe in you dear on sunday	Aurinko	
	sunday	on sunday i made amends for all my mistakes may god speed be with you	Aurinko	
	sunday	on sunday on Sunday i made amends for all my mistakes may god speed be with you	Aurinko	
	sunday	on sunday on sunday i made amends for all my mistakes may god speed be with you	Aurinko	
Levy 2 (1979): 6. Set the Ray to Jerry	star	when you say that you are forever my star could never ever let you go and never let you know	Tähti	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset

	star	when you say that you are forever my star i'll never let go never let you know	Tähti	
Levy 3 (Zero): 3. Mouths of Babes	superstars	so here we are true superstars we're so real from afar and now you're with us now	Tähti	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
Levy 3 (Zero): 5. Marquis in Spades	stars	in the back of the car the angel dust was given back to the stars	Tähti	Psykedeelinen
Levy 3 (Zero): 7. Pastichio Medley	star	Kappaleen osan otsikko: Star Song	Tähti	Psykedeelinen
	space	Kappaleen osan otsikko: Space Jam	Avaruus	
	spacer	Kappaleen osan otsikko: Spacer	Avaruus	
	moonkids	Kappaleen osan otsikko: Moonkids	Kuu	
Levy 4 (Tonight, Tonight): 4. Jupiter's Lament	jupiter's	Kappaleen otsikko: Jupiter's Lament	Muu	Vertaus- kuvalliset tunne- merkitykset
Levy 5 (Thirty-Three): 3. The Aeroplane Flies High (Turns Left, Looks Right)	earth	love is a sentimental heart life is a sentimental way spy the fragile heart so cursed as he walks across this earth	Maa	Paikka ja aika

Lull (1991)				
Kappale	Avaruuteen viittaava sana	Tekstiyhteys, jossa avaruusviittaus esiintyy	Luokka	Teema
4. Bye June	moon	Bye June I'm going to the moon It better be by June 'Cause I'm going to the moon	Kuu	Psykedeelinen
	moon	Bye June I'm going to the moon It better be by June 'Cause I'm going to the moon	Kuu	
	moon	So June You'd better make it soon I hope you make it June 'Cause I'm going to the moon	Kuu	
	moon	Bye June I'm going to the moon I hope you make it soon 'Cause I'm waiting on this moon	Kuu	
	moon	Bye June I'm going to the moon I hope you make it soon 'Cause I'm waiting on this moon	Kuu	
	moon	Bye bye June Hope you make it to the moon	Kuu	

Liite 2. Visuaaliset viittaukset kuvissa

Gish (1991)		
Sijainti	Avaruuteen viittaava elementti	Luokka
Kansivihko: sivu 1 (etukansi)	tähti tekstin "Gish" tyylittelyssä	Tähti
	tähti valokuvassa Billy Corganin päähineessä	Tähti

Siamese Dream (1993)		
Sijainti	Avaruuteen viittaava elementti	Luokka
Kansivihko: sivu 1 (etukansi)	tähti, joka erottaa yhtyeen ja levyn nimen	Tähti
Kansivihko: sivu 11	tähti sanan "Mayonaise" tyylittelyssä	Tähti
Kansivihko: sivu 15	puolikuuta esittävä piirros valokuvan päällä	Kuu
	useita tähtiä kuvan laidoilla	Tähti
	neljä piirrostähteä valokuvan päällä	Tähti
Kansivihko: sivu 20 (takakansi)	kuunsirppi, jolla kasvot	Kuu
	useita tähtiä	Tähti
	meteori	Muu
Levykotelon takakansi	useita tähtiä, jotka erottavat kappaleiden nimet toisistaan	Tähti

Mellon Collie and the Infinite Sadness (1995)		
Sijainti	Avaruuteen viittaava elementti	Luokka
Levykotelon etukansi	tähden muotoinen alus	Tähti
	kuvan taustalla planeettoja	Planeetta
	kuvan taustalla pistemäisiä tähtiä	Tähti
	kuvan taustalla meteori	Muu
Levykotelon takakansi	Kuu, jolla kasvot	Kuu
	kuvan taustalla planeetta	Planeetta
Levykotelon sisäkansi (etu)	aurinko, jolla kasvot	Aurinko
	maapallo	Maa
	auringonsäteet	Aurinko
	aurinkokunta	Muu
Levykotelon sisäkansi (taka)	Kuu, jolla kasvot	Kuu
Kansivihko 1: sivu 1 (etukansi)	tähden muotoinen alus	Tähti
	kuvan taustalla planeettoja	Planeetta
	kuvan taustalla pistemäisiä tähtiä	Tähti
	kuvan taustalla meteori	Muu
Kansivihko 1: sivu 2	kuvan taustalla aurinko	Aurinko
Kansivihko 1: sivu 4	kuvan taustalla Kuu	Kuu
Kansivihko 1: sivu 6	tähti valokuvassa Billy Corganin paidassa	Tähti
Kansivihko 1: sivu 8	useita meteoreja	Muu
Kansivihko 2: sivu 3	kuunsirppi, jolla kasvot	Kuu
Kansivihko 2: sivu 4	kuunsirppi, jolla kasvot	Kuu

	kuunsirpin ympärillä seitsemän tähteä	Tähti
Kansivihko 2: sivu 14	tähti	Tähti
Kansivihko 2: sivu 27	Aurinko, jolla kasvot	Aurinko
Kansivihko 2: sivu 29	tähti	Tähti
Kansivihko 2: sivu 30	kuunsirppi, jolla kasvot	Kuu
	kuunsirpin ympärillä seitsemän tähteä	Tähti
Siamese Singles (1994)		
Sijainti	Avaruuteen viittaava elementti	Luokka
Levykotelon etukansi	tähtiä yhtyeen ja julkaisun nimen tyylittelyssä	Tähti
	tähti Cherub Rock -singlen etukannen kuvassa	Tähti
	tähti Today-singlen etukannen kuvassa	Tähti
	tähti Disarm-singlen etukannen kuvassa	Tähti
	tähti Rocket-singlen etukannen kuvassa	Tähti
Levykotelon takakansi	useita tähtiä kuvitusmateriaalina	Tähti
	tähti Today-singlen takakannen kuvassa	Tähti
	tähti Rocket-singlen takakannen kuvassa yhtyeen nimen tyylittelyssä	Tähti
	tähti Rocket-singlen takakannen kuvassa tekstin erottajana	
Levykotelon selkämys 1	tähtiä yhtyeen ja julkaisun nimen tyylittelyssä	Tähti
	tähti, joka erottaa yhtyeen ja julkaisun nimen	Tähti
Levykotelon selkämys 2	tähtiä yhtyeen ja julkaisun nimen tyylittelyssä	Tähti
	tähti, joka erottaa yhtyeen ja julkaisun nimen	Tähti
Levykotelon selkämys 3	tähtiä yhtyeen ja julkaisun nimen tyylittelyssä	Tähti
	tähti, joka erottaa yhtyeen ja julkaisun nimen	Tähti
Levykotelon selkämys 4	tähtiä yhtyeen ja julkaisun nimen tyylittelyssä	Tähti
	tähti, joka erottaa yhtyeen ja julkaisun nimen	Tähti
Levy 1: Cherub Rock: etukansi	tähti	Tähti
Levy 2: Today: etukansi	tähti	Tähti
Levy 2: Today: takakansi	tähti	Tähti
Levy 2: Today: levyn A-puoli	kolme tähteä	Tähti
Levy 2: Today: levyn B-puoli	kolme tähteä	Tähti
Levy 3: Disarm: etukansi	tähti	Tähti
Levy 4: Rocket: etukansi	useita tähtiä	Tähti
Levy 4: Rocket: takakansi	tähti yhtyeen nimen tyylittelyssä	Tähti
	tähti tekstin erottajana	Tähti

The Aeroplane Flies High (1996)		
Sijainti	Avaruuteen viittaava elementti	Luokka
Esitepaperi	useita tähtiä kappaleiden nimien erottajina	Tähti
Tekstiliite: sivu 9	tähti valokuvassa Billy Corganin paidassa	Tähti
Levy 1: Bullet with Butterfly Wings: etukansi	useita pistemäisiä tähtiä	Tähti
Levy 1: Bullet with Butterfly Wings: sisäkansi (etu)	useita pistemäisiä tähtiä	Tähti
Levy 2: 1979: etukansi	kaksi tähteä valomainoksessa	Tähti
Levy 4: Tonight, Tonight: sisäkansi (etu)	piirrostähtiä	Tähti
Levy 5: Thirty-Three: takakansi	tähtiä, jotka erottavat kappaleiden järjestysnumerot ja nimet toisistaan sekä vastaava tähti kappaleen Thirty-Three nimessä sanojen erottajana	Tähti
Levy 5: Thirty-Three: levy	tähti singlen nimessä sanojen erottajana	Tähti
Levy 5: Thirty-Three: levykotelon selkämys (etu)	tähti singlen nimessä sanojen erottajana	Tähti
Levy 5: Thirty-Three: levykotelon selkämys (taka)	tähti singlen nimessä sanojen erottajana	Tähti

Siva / Window Paine (1991)		
Sijainti	Avaruuteen viittaava elementti	Luokka
Levykotelon takakansi	tähtiä kuvan taustalla	Tähti

Lull (1991)		
Sijainti	Avaruuteen viittaava elementti	Luokka
Levykotelon takakansi	meteori	Muu
	kuu	Kuu
Kansivihko: sivu 2	tähti	Tähti

I Am One (1992)		
Sijainti	Avaruuteen viittaava elementti	Luokka
Levykotelon etukansi	kaksi kuunsirppiä, joilla kasvot	Kuu
Levyn B-puoli	kaksi kuunsirppiä, joilla kasvot	Kuu

Liite 3. Visuaaliset viittaukset musiikkivideoissa

Musiikkivideo	Avaruuteen viittaava elementti	Luokka
Siva (1991)	tähti somisteena tilassa (1:00)	Tähti
Rhinoceros (1991)	tähtisadetikku (0:00)	Tähti
	tähden kuva paidassa (5:36)	Tähti
Today (1993)	tähtiä maalattuna autoon (3:18)	Tähti
Rocket (1994)	planeetta videolähetyksessä (0:07)	Planeetta
	raketti piirroksena kartassa (1:37)	Muu
	Maa piirroksena kartassa (1:37)	Maa
	Kuu piirroksena kartassa (1:37)	Kuu
	Betelgeuse-tähti piirroksena kartassa (1:37)	Tähti
	Aurinko piirroksena kartassa (1:38)	Aurinko
	UFO piirroksena kartassa (1:38)	Muu
	musta aukko piirroksena kartassa (1:38)	Muu
	meteori piirroksena kartassa (1:38)	Muu
	tähtikuvioita piirroksena kartassa (1:38)	Tähti
	tähtiä piirroksena kartassa (1:38)	Tähti
	galakseja piirroksena kartassa (1:38)	Muu
	lasten rakentama raketti (2:51)	Muu
	raketilla tehtävä avaruusmatka (3:20)	Muu
	maapallo (3:27)	Maa
	tähtitaivas (3:27)	Tähti
	planeettoja (3:30)	Planeetta
Bullet with Butterfly Wings (1995)	tähden kuva paidassa (0:07)	Tähti
	tähtiä somisteena tilassa (0:48)	Tähti
Tonight, Tonight (1996)	Matka kuuhun -elokuva (0:00)	Muu
	tähtitaivas (0:36)	Tähti
	Kuu (0:44)	Kuu
	lentävä avaruusolio (0:46)	Muu
	maapallo (0:54)	Maa
	tähtiä, joilla ihmisen kasvot	Tähti
	Kuun pinta (1:46)	Kuu
	raketti (1:46)	Muu
	meteori (1:51)	Muu
	Kuun sirppi (1:51)	Kuu
	tähtisadetikku (1:51)	Tähti
	useita avaruusolioita (1:55)	Muu
Thirty-Three (1996)	Mukaelma Mellon Collie and the Infinite Sadness -levyn kansikuvasta (3:56)	Muu